

T.C.

**MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ÖĞRETMENLERİN HAYATIN ANLAMI İLE
MUTLULUĞUNA İLİŞKİN ALGILARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: KARMA DESEN ÇALIŞMASI**

Lokman KIZILDAĞ

Mardin 2024

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

ÖĞRETMENLERİN HAYATIN ANLAMI İLE
MUTLULUĞUNA İLİŞKİN ALGILARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: KARMA DESEN ÇALIŞMASI

LOKMAN KIZILDAĞ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet Ali AKIN

Mardin 2024

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı 21702025 numaralı öğrencisi Lokman KIZILDAĞ'ın hazırladığı “**Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ile Mutluluğuna İlişkin Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Karma Desen Çalışması**” başlıklı yüksek lisans tezi, 28/08/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavında oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER (İmza)

Üye Doç. Dr. (Danışman) Mehmet Ali AKIN (İmza)

Üye Doç. Dr. Halil KARADAŞ (İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../2024 tarih ve .../... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.../.../2024

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Ahmet KAYAOĞLU

ETİK BEYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmasının hazırlık, bilgi, belge, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun davrandığımı,
- Tez çalışmada kullanılan tüm eserlere eksiksiz atıf yaptığımı ve kullanılan tüm eserlere kaynaklar/kaynakçada yer verdiğimi,
- Tez çalışmasının özgün olduğunu,
- Tez çalışmasının Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabullendiğimi bildiririm.

İmza

Lokman KIZILDAĞ

28/08/2024

ÖZET

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN HAYATIN ANLAMI İLE MUTLULUĞUNA İLİŞKİN ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: KARMA DESEN ÇALIŞMASI

LOKMAN KIZILDAĞ

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluğun incelenmesidir. Araştırma karma araştırma (nitel ve nicel) yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın nicel boyutu betimsel ve ilişkisel tarama modelinde, nitel boyutu ise fenomenolojik modelde tasarlanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun evreni Mardin ilinin Kızıltepe ilçesindeki okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 4087 öğretmenden, örnekleme ise kolay ulaşılabilir örnekleme tekniğine göre ulaşılabilen 758 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunun çalışma grubunu ise maksimum örnekleme tekniğine göre seçilen 20 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunun verileri Kişisel Bilgi Formu, Aydın, Kaya ve Peker (2015) tarafından geliştirilen “Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği” ve Peterson, Park ve Seligman (2005) tarafından geliştirilen “Mutluluk Yönelimleri Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunun verileri ise araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Karma araştırma yöntemine göre elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir; araştırmanın nicel boyutunda, öğretmenlerin hayatı genel olarak anlamlandırma ve hayatın anlam ve amacı alt boyut algısı ile mutluluk genel algı düzeyinin ortalamasının ($X=69,43$) üzerinde olduğu, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu alt boyut algı düzeylerinin ise ölçeğimize ait ortalamasının ($X=69,43$) altında olduğu görülmüştür. Hayatın anlam ve amacına ilişkin öğretmen algıları arasında cinsiyet, okul türü, eğitim düzeyi, görev yeri ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı fark bulunmadığı, mutluluğa ilişkin öğretmen algıları arasında cinsiyet, okul türü, eğitim düzeyi, görev yeri ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaş, mesleki kıdem, görev türü ve medeni durum değişkenine göre hayatı anlamlandırma düzeyi ile mutluluk düzeyleri arasında öğretmen algıları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmanın nitel boyutundaki kodların öğretmenlerin hayatı anlamlandırdıkça mutluluğu elde ettiği ve bu bulguların, araştırmanın nicel boyutunun bulgularını desteklediği görülmüştür. Ayrıca, öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ile mutluluk arasında pozitif yönlü (yüksek düzeyde) bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmamızda hayatın anlamı ve mutluluğun öznel olduğu yanı sıra hayatın anlamı sorusunun insanlarda birtakım değerler oluşturduğu ve bu değerlerin insanın motivasyonunu artırarak mutluluk, yaşam doyumu, yaşam anlamı düzeyini artırdığı sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayatın Anlamı, Mutluluk, Öğretmen

ABSTRACT

DEPARTMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' PERCEPTIONS OF THE MEANING OF LIFE AND HAPPINESS:

A MIXED DESIGN STUDY

LOKMAN KIZILDAĞ

The aim of this study is to examine the meaning of life and happiness in teachers according to the perceptions of teachers working in pre-school, primary, secondary and high schools. The research was conducted using mixed research (qualitative and quantitative) method. The quantitative dimension of the research was designed in descriptive and relational survey model and the qualitative dimension was designed in phenomenological model. The population of the quantitative dimension of the research consists of 4087 teachers working in pre-school, primary, secondary and high schools in Kızıltepe district of Mardin province, and the sample consists of 758 teachers who can be reached according to the convenience sampling technique. The study group of the qualitative dimension of the research consists of 20 teachers selected according to the maximum sampling technique. The data of the quantitative dimension of the study consisted of the Personal Information Form and the "Meaning and Purpose of Life Scale" developed by Aydın, Kaya, and Peker (2015) and the "Happiness Orientations Scale" developed by Peterson, Park and Seligman (2005) was used. The data of the qualitative dimension of the study were collected using a semi-structured interview form developed by the researcher. The findings obtained according to the mixed research method can be summarized as follows; in the quantitative dimension of the research, it was seen that the teachers' perception of the meaning of life in general, the meaning and purpose of life sub-dimension perception and the general perception level of happiness were above the average ($X=69.43$), while the perception levels of the meaninglessness of life and lack of purpose sub-dimension perception levels were below the average ($X=69.43$) of our scale. It was concluded that there was no significant difference between teachers' perceptions of the meaning and purpose of life according to gender, school type, educational level, place of duty and income level variables, and there was no significant difference between teachers' perceptions of happiness according to gender, school type, educational level, place of duty and income level variables. A significant difference was found between teachers' perceptions of the level of making sense of life and happiness levels according to the variables of age, professional seniority, type of duty and marital status. It was found that the codes in the qualitative dimension of the research indicate that teachers achieve happiness as they make sense of life and these findings support the findings of the quantitative dimension of the research. In addition, according to teachers' perceptions, there is a positive (high level) relationship between the meaning of life and happiness in teachers. In our research, it was concluded that the meaning of life and happiness are subjective, as well as the question of the meaning of life creates some values in people and these values increase the level of happiness, life satisfaction and meaning of life by increasing the motivation of people.

Keywords: Happiness, Meaning of Life, Teacher.

ÖN SÖZ

Bu araştırmanın amacı, Mardin İlinin Kızıltepe ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı her tür ve kademedeki okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisini betimlemektir. Bu kapsamda öncelikle öğretmen algılarına göre “hayatın anlamı”, sonrasında öğretmenlerin “mutluluk düzeyleri” ve en sonunda da hayatın anlamı ile mutluluk arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır.

İnsanlık tarihi gizemleri çözme ve çözülen düğümleri anlamlı hale getirme araştırmalarıyla doludur. Sorgulayan insan için anlam en önemli ve çözülmesi gereken bir düğümdür. İnsan anlam sorusuna ikna edici bir cevap bulduğu oranda mutlu olacaktır. Bu araştırmaya yönlendiren unsurlardan biri de öğretmen algılarına göre hayatın anlamının var olup olmadığı ve bu anlamın öğretmen mutluluğunu ne düzeyde etkilediği, sonucunu bilme ve önemini ortaya koyma isteğidir.

Yarınları inşa eden öğretmenlerin hayatı anlamlı bulup bulmadıkları ve hayata yükledikleri anlamın öğretmen mutluluğuna etkisinin incelenmesi önemli bir konudur. Öğretmen algılarına göre hayatın anlamı ve mutluluk arasındaki ilişkiyi bir ayna gibi yansıtacağı beklendiğinden çalışma önemli görülmektedir.

Yaşamda doyuma ulaşmak, anlamlı yaşantının bireyi mutlu etmesi hemen her bireyin hayatının amacı olduğu söylenebilir. Hayatı anlamlı bulan öğretmenlerin izdüşümü olarak nihayetinde daha başarılı ve hayatı anlamlı bulan öğrenciler toplumda sayıca daha da artarak toplumu şekillendirecektir. Öğretmenlerde hayatın anlamlı olup, mutluluk düzeylerinin yüksek olması beraberinde akademik başarısı yüksek öğrenciler ve müferreh bir toplum anlamına gelmektedir.

Özellikle “öğretmen” algılarına göre hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisini ele alan araştırmaların çok az olması, araştırmanın yapılmasını güçleştirmekle birlikte araştırma bulgu ve sonuçlarının başka araştırmalara da kaynaklık etmesi ve alan yazına katkıda bulunması beklenmektedir.

Araştırmanın her aşamasında engin hoşgörü, tecrübe ve sabrıyla desteğini her zaman yanımda hissettiğim, Yüksek Lisansa başlamamda benim için rol model olan Danışmanım Doç. Dr. Mehmet Ali AKIN hocama teşekkür ederim. Ayrıca tezin hazırlanma sürecinde her konuda desteğini eksik etmeyen değerli dostum Dr. Cebail ÖZTÜRK'e ve çalışmanın yapılması sırasında ailemize katılımıyla hayatımıza renk katan biricik kızım Elif Buse'ye manevi desteği için müteşekkirim.

Mardin; 28/08/2024

Lokman KIZILDAĞ

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1. Hayatın Anlamı	5
1.1.1. Anlam	5
1.1.2. Hayat	8
1.1.3. Hayatın Anlamı	8
1.1.4. Hayatın Anlamı Nedir?	13
1.1.5. Bilimsel Araştırmalarda “Hayatın Anlamı”	23
1.2. Mutluluk.....	26
1.2.1. Mutluluk Kavramı	26
1.2.2. Antik Dönem Filozofların Mutluluk Anlayışları.....	29
1.2.3. Modern Dönem Filozofların Mutluluk Anlayışları	37
1.2.4. İslam Kültür ve Medeniyeti Mütefekkirlerinin Mutluluk Anlayışları.....	41
1.2.5. Mutluluğu Etkileyen Faktörler	44
1.2.6. Bilimsel Araştırmalarda “Mutluluk”	49
1.3. Hayatın Anlamı ile Mutluluk İlişkisi	52
İKİNCİ BÖLÜM.....	55
2. YÖNTEM.....	55
2.1. Araştırmanın Modeli	55
2.2. Evren ve Örneklem	56
2.3. Çalışma Grubu	57
2.4. Veri Toplama Araçları	58
2.4.1. Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği	59
2.4.2. Mutluluk Yönelimleri Ölçeği	61
2.4.3. Görüşme Formu.....	62

2.4.4. Nitel Boyut İçin Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	62
2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	63
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	66
3. BULGULAR.....	66
3.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular.....	66
3.1.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	66
3.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	67
3.1.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	75
3.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	76
3.1.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular	85
3.2. Nitel Boyuta İlişkin Bulgular.....	87
3.2.1. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular	88
3.2.3. Öğretmen Algılarına Göre Hayatın Anlamı İle Mutluluk Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular	95
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	98
KAYNAKÇA.....	113
EKLER	126
ÖZ GEÇMİŞ	130

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1.	Nicel Araştırma İçin Katılımcıların Demografik Bilgileri	57
Tablo 2.2.	Nitel Araştırma İçin Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri	58
Tablo 2.3.	Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Güvenirlilik Katsayıları	60
Tablo 2.4.	Mutluluk Yönelimleri Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Güvenirlilik Katsayıları	61
Tablo 2.5.	Ölçek Puanlarına İlişkin Güvenirlilik Analizi ve Çarpıklık-Basıklık Değerleri	64
Tablo 3.1.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	66
Tablo 3.2.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	67
Tablo 3.3.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Görev Yaptığı Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması	68
Tablo 3.4.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	69
Tablo 3.5.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Okuldaki Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması	70
Tablo 3.6.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması	71
Tablo 3.7.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Görev Yeri Değişkenine Göre Karşılaştırılması	72
Tablo 3.8.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Yaş Grubu Değişkenine Göre Karşılaştırılması	73
Tablo 3.9.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	74
Tablo 3.10.	Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması	75
Tablo 3.11.	Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	76
Tablo 3.12.	Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	76
Tablo 3.13.	Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Görev Yaptığı Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması	78

Tablo 3.14. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	79
Tablo 3.15. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Okuldaki Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması	80
Tablo 3.16. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması	81
Tablo 3.17. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Görev Yeri Değişkenine Göre Karşılaştırılması	82
Tablo 3.18. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Yaş Grubu Değişkenine Göre Karşılaştırılması	83
Tablo 3.19. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	84
Tablo 3.20. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması	85
Tablo 3.21. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği ile Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	86
Tablo 3.22. Hayatın Anlamının Varlığı ve Hayatın Amacı Konusunda Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi	88
Tablo 3.23. Mutluluk Kavramı ve İnsanın Mutluluğunun Kaynağı Konusunda Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi	91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Amaçlı Karma Örnekleme Süreci.....	56
---	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler

% : Yüzde

Kısaltmalar

% : Yüzde

AB : Avrupa Birliği

Akt. : Aktaran

BM : Birleşmiş Milletler

çev. : Çeviren

FEA : Faydacı Etik Anlayış

HA : Hayatın Anlamı

HAÖ : Hayatın Anlamı Ölçeği

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

MÖ : Mutluluk Ölçeği

MY : Mutluluk Yönelimi

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

WHO : Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

yy. : Yüzyıl

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ile varsayımları ilgi kavramların sıralaması dikkate alınarak açıklanmıştır.

Problem Durumu

İnsanlık tarihi gizemleri çözme tarihi olarak değerlendirilebilir (Şentürk ve Yakut, 2014). Çözülen gizemlerin hayatın anlamlı yaşanmasına, anlamlı hayatın da insanı mutlu kıldığı kabul edilebilir. Hayatın gizemini sorgulayan insan için hayatın anlamı ve önemli çözülmesi gereken bir düğümdür. İnsanın hayatın anlamına ilişkin ikna edici cevap verdiğinde mutlu olması beklenmektedir.

Günümüzde hayatın anlamı ve insanların mutluluğu birçok araştırmaya konu olmuştur. Hayatın anlamı ve mutluluk (Sarıçam, 2021; Kakız, 2021; Arısoy, 2021; Bahadır, 2019; Demir, 2017; Sönmez, 2016; Baynal, 2020; Göçen, 2019; Göçen, 2019; Çelik, Sarıçam, Sakız, ve İlbay, 2015; Akıncı, 2005; Çilingir, 2003; Özdemir ve Kızı, 2019) işlendiği gibi BM İnsani Gelişme Raporu'na (BM, 2023-2024), Dünya Mutluluk Raporu'na (Güzel, 2018), Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'ne (Jefferson, 2021) de yansımaktadır.

Hayatın anlamının mutluluk ile olan ilişkisine bakıldığında bütün meslek mensuplarında olduğu gibi, toplumun mimarı olan öğretmenlerde de bu ilişki üzerinde durulması ve felsefi bir bakış açısıyla kafa yorulması beklenen konuların başında gelmektedir. Toplumun bütün fertlerini yetiştiren öğretmen, nitelikleri ve ruh hali ile yetiştirdiği toplumun olumlu veya olumsuz kişilik yapısının mimarı olacaktır. Bu araştırmada da öğretmenlik mesleğini ifa eden bireylerin hayata yüklediği anlam ve buna paralel olarak hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisi araştırılmıştır.

Önemi tüm toplumlar tarafından tartışmasız kabul gören öğretmenin de haliyle ruhsal yapısı, icra ettiği mesleğin niteliklerini somut olarak gözler önüne serecektir. Bir insan olarak öğretmen, yaptığı meslek ile sahip olduğu ruh hali birbirinden ayrı düşünülemez. Dolayısıyla öğretmenin ruh sağlığı ve hayata yüklediği anlam,

araştırılması kaçınılmaz bir konudur. İnsan hayatın anlamı sorusuna ikna edici cevaplar verdiği ölçüde düğüm çözülecek ve insan bu oranda mutlu olacaktır. Dolayısıyla öğretmenin ruh halinin, yetiştirdiği nesillerin üzerinde etki bırakması kaçınılmazdır. Öğretmen hayatın anlamı sorusuna cevap bulmadığı veya hayata bir anlam yüklenmediği sürece yalnızlık, kaygı ve stres gibi birtakım psikolojik sorunlar yaşayacaktır. Öğretmenin ruh hali itibarıyla mutlu olması, mesleki doyuma ulaşması icra ettiği mesleği müstesna konuma getirecektir. Yapılan araştırmalarda, (Çilingir, 2003; Şahin, Aydın, Sarı, Kaya ve Pala, 2012; Gülcan ve Bal, 2014; Sarıçam, 2021; Göka, 2019; Adler, 2021 ve Frankl, 2022) mutluluk duygusunu en fazla etkileyen faktörün “hayatın anlamı” olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada da farklı olan unsurlar; aynı çalışmada öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisi incelenmiş, diğer araştırmalardan farklı ve benzer yönler tartışma kısmında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Hayatın anlamlı veya anlamsız olması, mutluluk duygusunu pozitif veya negatif yönde doğrudan etkileyen bir faktördür. Tüm bu nedenlerden dolayı öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluğun incelenmesi alan yazın içinde ele alınmayı gerekli kılan bir problemdir. Bu çalışmada öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ile mutluluğun ilişkisi ortaya konmaya gayret edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisini betimlemektir. Bu kapsamda öncelikle öğretmen algılarına göre hayatın anlamı, sonrasında öğretmenlerin mutluluk düzeyleri ve en sonunda da hayatın anlamı ile mutluluk arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın ana problem cümlesi “Öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutlulukları arasındaki ilişki düzeyi nedir? şeklinde oluşturulmuştur. Bu ana problem cümlesine bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır. Bu alt problemlerin ilk beşi araştırmanın nicel yöntem kullanılarak elde edilen bölümüne, son üçü ise nitel yöntemle elde edilen bölümüne ilişkindir.

1- Hayatın anlamına ilişkin öğretmen algıları hangi düzeydedir?

2- Hayatın anlamına ve amacına ilişkin öğretmen algıları arasında *cinsiyet (2.a.)*, *yaş (2.b.)*, *kıdem (2.c.)*, *kademe (2.ç.)*, *okul türü (2.d.)* *okul bölgesi (2.e.)* ve *görev türü (2.f.)* değişkenlerine göre anlamlı fark var mıdır?

3- Öğretmen algılarına göre, öğretmenlerdeki mutluluk düzeyi nedir?

4- Öğretmenlerdeki mutluluk dağılımına ilişkin öğretmen algıları arasında *cinsiyet (2.a.)*, *yaş (2.b.)*, *kıdem (2.c.)*, *kademe (2.ç.)*, *okul türü (2.d.)* *okul bölgesi (2.e.)* ve *görev türü (2.f.)* değişkenlerine göre anlamlı fark var mıdır?

5- Öğretmenlerin hayatın anlamına ve amacına ilişkin öğretmen algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6- Öğretmenlerin hayatın anlamına ve amacına ilişkin görüşleri nelerdir?

7- Öğretmen algılarına göre mutluluk nedir? İnsanın mutlu olması hangi nedenlere bağlıdır?

8- Öğretmen algılarına göre hayatın anlamı ile mutluluk arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Aristoteles, bütün insanların bilme isteği içinde olduğunu ve bilme isteğinin insanın doğal yapısında olduğunu vurgular (Aydın, 2020). Bilme arzusu insanın fitratında vardır. Bu bilme istenci insanı diğer varlıklardan ayıran yegâne unsur olup, öğrenme merakı insanın eğitim alanında başarılı olmasının temel şartı haline getirir. Bu araştırmanın ana saiklerinden biri de öğretmen algılarına göre hayatın anlamının var olup olmadığı ve bu anlamın öğretmen mutluluğunu ne düzeyde etkilediği, sonucunu bilme ve önemini ortaya koyma isteğidir.

İnsan sadece dış unsurları merak etmez, kendi varlığını ve iç âlemini de merak eder (Taşdelen, 2013). İnsanın zahirî ve bâtını yönü vardır. Hayat, anlam ve mutluluk insanın bâtını yönü ile ilgili olup insan için hayatın yörüngesi hükmündedir. Hayata bir anlam vermek bireysel olarak mutluluk düzeyini artırmaktadır. Bir amacı olan veya anlam verilen hayat, insanı pozitif yönde motive ederek iş hayatında daha başarılı, üretken, verimli ve iletişim becerisi yüksek birey haline getirdiği düşünülebilir. Bu pozitif iyi olma hali, insanın anlam verdiği hayatta mutluluk düzeyini artırır. İcra edilen meslek ile bireysel ruh hali birbirinden ayrı düşünülemeyeceğinden, ruhsal iyi olma hali

mesleki başarı ve nitelikli sonucun belirleyicisi olacaktır. Toplumun bütün fertlerini yetiştiren öğretmen, nitelikleri ve ruh hali ile yetiştirdiği toplumun olumlu veya olumsuz kişilik yapısının mimarıdır. Bu nedenle öğretmenlerin hayata yükledikleri anlamın ve dolayısıyla öğretmen mutluluğunun toplumun geleceğine yansıtacağı beklentisi araştırmayı daha da önemli kılmaktadır.

Bu araştırmada da hayatı anlamlı bulan öğretmenlerin mutluluk düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca bu çalışmanın hayatın anlamı ve mutluluk ile ilgili diğer çalışmalara güçlü kaynak sağlayıp, literatüre katkı sunması beklenmektedir. Yanı sıra araştırma bulgularından çıkan sonuçların öğretmenlere, öğrencilere, velilere ve hizmet içi kurs düzenleyen uygulayıcılara da kılavuzluk yapması beklenen sonuçlarıdır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Mardin İlinin Kızıltepe ilçesindeki okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan ve araştırmaya katılan öğretmenlerin algılarıyla sınırlıdır,

2. Bu araştırmada elde edilen veriler, kullanılan veri toplama araçlarıyla sınırlıdır.

Sayıtlar

1. Öğretmenlerin veri toplama araçlarına verdikleri cevaplarının samimi olduğu ve mevcut durumu yansıttığı varsayılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırma konusuyla ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Hayatın Anlamı

Hayatın anlamı kavramı ele alınırken hayat ve anlam kavramları ayrı ayrı incelenmiştir.

1.1.1. Anlam

Anlam kavramının tanımı kaynaklarda farklı şekillerde yapılmıştır.

Anlam, neden sorusuna verdiğimiz cevaptır (Kalın, 2021).

Bir kelimedenden, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, mana, meal, fehva, deme, mazmun, medlul, valör (TDK, 2024).

Olgulardan anlaşılan veya olguların anımsattığı düşüncelerin önemli olup olmamasına bakılmaksızın anlam çerçevesinde düşünülmesi gerekir. Olguların insanlarda derin düşünceler uyandırması veya olguların sıradan olması, anlam kavramını ortadan kaldırmaz. Bu nedenle düşünceden elde edilen sonucun mutlak olması beklenmemelidir. Sorulan sorulara “mutlak cevap” arayışı içine girmek, problemin kısır döngü içinde kalmasına neden olur. Anlam nedir sorusuna mutlak cevap vermek olası değildir. Deneysel bilimlerde de mutlaklık arayışı, deneysel bilimlerde sorulara verilen cevapların mutlaklığı tartışma konusudur. İnsan olgulara değer vererek anlam kazandırır. Mutlak cevap arayışı, bilimin ilerleme özelliğini kesintiye uğratar. Nitekim Platon’un diyalogları da soruların tamamını yanıtlanamamıştır (Taşdelen, 2020).

Soruların tamamının yanıtlanamaması bilim ve insanlık tarihini gizemli kıldığından insanları sürekli bir araştırma süreci içine sürüklemiştir. Bu konuda insanlık

tarihini Şentürk ve Yakut (2014) “İnsanlık tarihi gizemleri çözme ve çözülen düğümleri anlamlı hale getirme araştırma ve yöntem örneklerinden ibarettir” şeklinde tanımlamaktadır. Sorgulayan insan için “anlam” en önemli ve çözülmesi gereken bir düğümdür. Hayatı anlamlı hale getirme, insanlar için entelektüel bir çerçevede ele alınan konu haline gelmiştir. Yaratılışı itibarıyla sorgulayan insan, düğümünü çözemediği gizemli konularda kaygılanmaktadır. Çözilemeyen anlam sorusu da bu kaygılardan biri olup beraberinde stres, yalnızlık ve boşluk sorunlarını getirmektedir. İnsan anlam sorusuna ikna edici bir cevap bulduğu oranda mutlu olacaktır (Frankl, 2022).

Anlam arayışı insanlık tarihi kadar uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Anlamın sosyolojik kökenlerini Weber’e dayandıran çalışmalar da vardır (Gert ve Mills, 2009). Weber, davranışın anlamdan kaynaklandığını ileri sürer ve anlamlı bir hayatta dinin önemini vurgular. Anlam ihtiyacı, antropolojik olarak elde edilen veriler doğrultusunda ilk insandan günümüz insanlarına kadar etkisini hissettirmektedir (Bahadır, 2011). Anlam arayışı bu yönüyle aktif olup insan hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Anlam arayışı insanın doğasında bulunan ruhsal yapısıyla ilgilidir. Bu nedenle anlam arama ve bu arayışa muteber cevap verme tüm insanların gayesi olmuştur. İnsan, anlam arayışına kabul edilebilir makul cevaplar verdiği sürece mutlu olur.

Anlam, deneyim ile oluşur. Bu deneyimlerce oluşturulan anlam, insan hayatını etkiler, hayatı şekillendirir. Anlam, kültür ile somut bir şekle bürünür. Yaşam biçimlerimiz kültürümüzün yansımalarıdır. Bu nedenle insanlar doğup büyüdüğü kültürel çevrenin anlamlarıyla hayatlarını sürdürür. Her kültürel unsurun oluşturduğu anlamın gerekçeleri deneyimle oluşturulmuştur (MacKenzie ve Baumeister, 2014).

Günlük dilde kullandığımız birçok ifadeyi, kullanmamıza rağmen tanımlayamıyoruz. Filozoflar anlamın anlamını sorgularken; felsefi problemlere anlam problemi olarak bakan Grünberg (2014), anlama felsefe çalışmalarında ilk adım olarak “anlamın anlamının aydınlatılması” der. Tanım yapmak, kavramın daha iyi anlaşılır olmasını sağlamaktır. Anlam arayışı insanın ruhsal yapısıyla da ilgili olduğundan “anlam” kavramı sadece felsefede değil diğer bilim dallarında da ele alınan bir kavramdır. Bu nedenle anlaşılabilirliği belirgin kılma olan “Anlam kavramı” incelemeleri sadece felsefede değil psikoloji gibi diğer insan merkezli bilim dallarında da araştırılmıştır.

Anlam, inanç kavramı ile bütünsel bir yapıya sahiptir. İnanç sadece uhrevi değerlerle sınırlı olmayıp, seküler kavramaları da uhdesinde barındırır. İnsan uhrevi veya seküler tüm olgulara bir değer verdiğinden kavramları anlamlılaştırır. Bu anlamlılaştırma süreci, olgulara atfedilen değerler ve dolayısıyla inanç-anlam bütünselliği ile yordandığıdır. Nitekim insan, inanmadığı olgulara herhangi bir anlam yüklemeyebilir. İnsan psikolojik olarak daima bir inanma ihtiyacı duymuştur. Tarihte yer almış bütün medeniyetler ve ilkel kabileler bir inanç ekseninde var olmuşlardır (Özakpınar, 1999). Antropolojik çalışmalar tüm kabilelerin bir inanç sistemi içinde hayatını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Günümüz modern zamanda insanların inanma ihtiyacı içinde olması Özakpınar (1999)'ın iddiasını doğrular niteliktedir. İnsan yaratılışı gereği inanma ihtiyacı içinde yaşantısını sürdürür. Bu doğrultuda da inanma ihtiyacı içinde olan insan; olgu, süreç veya kavramlara anlamlar yüklediğinden inanç ve anlam bütünlüklü bir yapı gösterir.

İnanç bir ihtiyaç veya gereksinim; anlam da bir gereksinim olduğu için insan arayış içindedir. Bu anlam arayışı beslenmeden de daha öte bir ihtiyaçtır (Kartopu, 2013). İnsan fitratı boşluğu kabul etmez. Olgulara anlam vererek boşluğu doldurma eğilimindedir. İnsan hayatını yaşamak için bir amaç bulur ve bu amaç doğrultusunda yaşantısını sürdürür. Kimi zaman başkasına anlamsız gelen yaşam tarzları, o hayatı sürdüren insan için anlamlı olduğundan yaşanmaya ve uğruna fedakârlık yapmaya değerdir. Anlamlı veya anlamsız olma durumu kişinin olgulara atfettiği değer veya değerlerle paraleldir (Armstrong, 2017).

Bu dünyayı anlam vererek biz insanlar oluşturur, nesneleri de algılama biçimimiz onlara verdiğimiz önemle paralel olur. Amaçlarımız algılarımızın belirleyicisidir. İnsanlar gerçeği olgulara verdiği anlamla kavrar (Adler, 2021). Dolayısıyla mutlak anlamdan söz etmek olası değildir.

Anlam, insan sağlığını ve dolayısıyla mutluluğunu önemli derecede etkiler. Bu konuda Fazlıoğlu, anlamlandırma yetisini kaybetmeyi musibet olarak ifade etmiştir. İnsanın anlamlandırma yetisini kaybetmesi ruh ve beden sağlığını bozar. Nitekim intiharların temelinde yaşamının bir anlamının kalmaması yatar (Fazlıoğlu, 2021). Buna paralel olarak anlamlılık, hayatın devamı için temel dinamik olarak kabul edilebilir. Anlamlandırma sadece bireysel değildir; toplumsal olarak da anlamlandırma ehemmiyeti vardır. Toplumsal olarak kutsî olarak kabul edilen dil, din, bayrak kavramları anlamdan yoksun bırakılarak kavramların iğinin boşaltılması bir kültürün,

tarihin ve sonuçta bir toplumun yozlaşarak yok olması anlamına gelir. Edebiyat tarihimizde “şahsı manevi” söz öbeği kullanılır ve şahsı manevi olarak değerlendirilen kavramlara örneğin vatana şahsı manevisi var denildiğinde vatan kavramı kişileştirilerek anlam atfedilir.

Anlam, insanın hayat felsefesinde bir yol haritasıdır. Olgulara verilen anlamlar doğrultusunda insan hayatı şekillenir. Arayış içinde olan insan bu anlamı felsefe, din ve fizikötesi âlemde bulma gayreti içine girmiştir. Bu arayışın asıl nedeni Yalom (2011)’a göre varlığı anlamlandırma ihtiyacından doğmaktadır.

Anlamın anlamı kavramı açıklığa kavuşturulduktan sonra son kısımda, anlam hangi unsurlardan müteşekkildir? sorusuna; anlam, hayatın olağan akışı içinde birden fazla sebebin bir araya gelmesiyle meydana gelir diyebiliriz. Bir olay veya olguda akli, vicdani ve duygusal boyutta birden fazla bileşenin bir araya gelmesiyle anlam kavramı ortaya çıkar. Bir olay veya olguya verilen anlam, onun sebep veya amacının bilinmesiyle paraleldir. Dolayısıyla anlam; sebep ve amaç kavramlarından ayrı düşünülemez. Dolayısıyla hayatın anlamı dendiğinde, hayatın sebep ve amacının bilinmesi sonucunu ortaya çıkarır.

1.1.2. Hayat

Hayat biçimi, içinde yaşanılan şartların bütünü, yaşantı (TDK, 2024). Hayat kavramından genel anlamda mana “canlı olma” prensibidir. Canlı olma prensibi anlaşılan manada “Efradını cami, ağyarını mani” şeklinde, hayat için kâfi bir tanımlama değildir. Canlı olma prensibi sadece insana değil bitki ve hayvanlara da özgü bir durumdur. Ancak hayat sahibi varlıklar içinde hayatı anlayıp onun şuurunda olan yegâne varlık insandır. Bingöl (2010), hayattan canlılığın bilinçli ve anlamlı kılınmasını anlar.

1.1.3. Hayatın Anlamı

Hayatın anlamı konusunda bitmek bilmeyen derin tartışmalar vardır. Antik Yunan filozoflarından, çağdaş filozoflara, İslam Medeniyetindeki Mütefekkirlerinden günümüz yazar ve araştırmacılara kadar birçok filozof “hayat” ve “anlam” kavramları üzerinde tartışmalar yapmışlardır. Hayat ve anlam iki soyut kavramdır. Dolayısıyla soyut kavramlarda farklı yorumların yapılması alışılan bir durum olup bu iki kavramdan asıl amaç insanların iç dünyasında hayatın anlamının nasıl bir karşılık bulduğudur

(Çilingir, 2003). Efradını cami, ağyarını mani bir tanımı hayat ve anlam kavramları için yapmak mümkün değildir. İnsanların yoğun ilgisini çeken hayatın anlamı, varoluş kavramını da sorgulatmıştır. Varoluşunu açıklayamayan insan, yaşamın anlamını da somutlaştıramaz (Çelik, Sarıçam, Sakız ve İlbaş, 2015).

Eski Yunancada hayat için “zoe” ve “bios” kavramları kullanılıyor. Zoe, ezelden ebede giden “hayat”tır. Bios ise tek tek bireysel varlıkları karşılar. Bios’a Arapçada “umr” denilmektedir. Hayatın ve anlamın farkında olan tek varlık insan olduğu için umr, insanlar için kullanılıyor (Göka, 2019). İngilizcede life olarak geçmektedir.

Ben kimim, nereden geliyorum, nereye gidiyorum, neyim, hayat nedir? Soruları insanlık tarihi boyunca sorgulana gelen hayatın anlamına ilişkin varoluşsal sorulardır. Bu sorular insanın kendini bilmeyi arzulayan sorulardır. İnsanın fitratında var olan bilme isteği onu diğer canlılardan ayırıp özgün kılan bir niteliktir. Hayatın bir anlamının olması, insanı bireysel olarak ne düzeyde mutlu kılar? Hayatın anlamdan yoksun olması insanın yaşadığı âlemde nasıl bir tutum değişikliğine götürür? Hayatın anlamlı olması mutluluk düzeyini yordamakta mıdır? Hayatı anlamlı kılacak olgular nelerdir? Mutlu olan insanların hayatı anlamlı mıdır? soruları hayatımızın anlamı için sağlam çerçeve olup; araştırmanın bulguları doğrultusunda yorumlanacak önemli kritik sorulardır.

Nerede, nereden, nereye soruları felsefi anlamda varlık sorusu olup metafizik sorulardır. Anlam arayışı tarihi de bu sorulara ve bu sorulara verilen cevaplardır (Fazlıoğlu, 2021). Geline ve gidilecek yerin bilinmesi yani şuurlu bir sorgulama insanın hayatının daha anlamlı olmasını sağlar. Nereden nereye süreci içinde geçen zamanın niteliği, şuurlu insan olmanın zorunlu kıldığı unsur olarak hayatı anlam çerçevesi içine yerleştirir. Varlığımıza verilecek cevap yaşamın anlamını içinde saklamaktadır. Varoluşunu açıklayamayan insan yaşamın anlamını oluşturamaz. (Çelik, Sarıçam, Sakız ve İlbaş, 2015). Bu nedenle felsefe, sosyoloji, teoloji hayatı anlamlandırmaya dayalı bilim dalları ortaya çıkmıştır.

Hayatın anlamı ruh sağlığı için önemlidir. Hayata pozitif anlam yükleyenlerin hayatta daha başarılı sosyal ilişkilere sahip olduğu araştırmada elde edilmiştir (Stillman vd., 2009).

Hayatın anlamının birden fazla bileşeni vardır. Bu bileşenler insan hayatını şekillendirir. Böylece anlam verilen hayat, insan eylemlerini de yönlendirir (Şentürk ve

Yakut, 2014). Anlam, sürdürülen hayatta bir yol haritası fonksiyonunu görür. İnsan davranışları olgulara verilen anlamlar doğrultusunda yönlendirilir. İşlevsel bir özelliğe sahip olan anlam böylece kişiden kişiye değişme özelliğine sahip olur. Bu nedenle kesin bilgi anlamında “hayatın anlamı” sorusu mutlak olarak cevap bulamaz.

İnsanın yaşadığı hayatın anlamdan yoksun olması düşünülemez. Sorgulama yetisine sahip insan yaşadığı hayatı bir anlam armonisine dönüştürür. Acı çekme nedenini bilmeyen bir hayvan, hayata anlam yükleme yetisine sahip olmayışına bağlanabilir. Çekilen acıların, manevi değerlerin önemsenmesinin, kutsal kavramlara sahip olmamızın nedeni anlam kavramının önem arz etmesidir. Nitekim Camus, “Hayatın anlamı en önemli meseledir” der (Runzo ve Martin, 2002). Sorgulanmamış, anlamlandırılmamış hayat değerden yoksun bir yaşamdır. Önemsenen hayat, anlamla yaşamaya değer bir hal alır (Platon, 2019).

Hayatın anlamı sorgulamaları, roller veya inanç kaygıları baş gösterdiğinde ortaya çıkar (Eagleton, 2017). Hayatın anlamını belirleyen birden fazla unsur olsa da en çok belirleyici unsur olarak din görülmektedir (Topuz, 2016). Din insanların insan hayatının tüm alanlarına nüfuz etmesiyle insanın hayatı anlamlandırma düzeyinde önemli bir cevaptır (Kartopu, 2013). Hayat ve anlam soyut ve kaygan bir zeminde olan iki önemli kavramdır. Hayat ve anlam nedir sorularına verilecek cevap sayısı bu sorulara maruz kalan insan sayısı kadardır. Hayat ve anlamın soyut kavramlar olması, insanların bu kavramlara yüklediği değer farklı olması, farklı tanımlara kapı aralamaktadır. Hayatın anlamı kişiden kişiye değişse de hayatın anlamı hiç kaybolmaz. Frankl (2022)’a göre hayatın genel geçer bir tek anlamı yoktur. Hayatın anlamı kişiden kişiye değişen bir yapıdadır. Önemli olan hayatın anlamı değil, insanın kendine has hayatının özel anlamıdır. Adler (2021) de Frankl (2022) ile benzer düşünceler taşımaktadır; Adler’e göre insan sayısınca anlam vardır. Doğru kavramı da izafi bir kavramdır. Kavramlara atfedilen değer, kavramların içini doldurup anlamlı hale getirir. Alman düşünür Ernst Cassirer (1997), insan “anlam üreten varlık” tanımlaması yapar.

Hayatın anlamına farklı bir çerçeveden bakan Alman filozof Schopenhauer’dır. Kendisine göre insan doğduktan sonra karakteristik özellikleri değişmediğinden insan hayatın anlamını sorgulamaya başlar. Oysa hayatın bir anlamı yoktur. Çünkü insan bu hayatta günahlarından dolayı cezalandırılmak için vardır (Schopenhauer, 2005; Yalom, 2013). Hayatın anlamını sadece yaşama düzeyine indirgeyen filozof, hayatında mutlu olmadığını itiraf eder. Filozofun hayatın anlamına bakış açısı karşılık bulmamıştır.

Felsefi araştırmalar insanın doğası ve yaşadığı kùltùrel ortam insanı bir anlam arayışına sürükler. Bu anlam insan hayatında önemli yer edindiğinden insan yaşantısı bu doğrultuda şekillenir.

Anlamsızlık kesin olarak var mıdır? Bu soruyu felsefi açıdan ispatlamak oldukça güçtür. Eagleton (2017)'un ifadesinde Tanrı, var olan her şeyin nedenini açıklar savı mutlak anlamsızlığın olmadığını saptamaktadır. İnsanın her şeyi anlamsız kabul etmesi hayatı kendi özelinde anlamsız kılar. Güneşe gözlerini kapatan kendi dünyasını karartır. İnsanın varlığı anlam olarak hayati ehemmiyet ve değer içerir. Camus (1960), “mutlak anlamsızlık diye bir şey yoktur.” der. İnsanın yeme içme fiiliyatı bile bir anlam içerir. Anlamsızlık, tüm değer yargılarını da ortadan kaldırır (Camus, 1960).

Varoluşçular, insan hayatında temel bileşenlerin anlam ve anlamsızlık olduğunu savunur. Hayatın anlamı çözölmesi gereken önemli bir sorundur. Uluslararası çalışmalarda özellikle de batı dünyasında hayatın anlamı sorusu tam olarak çözölmediğinden sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Debats, 1996). İnsan var olma nedeni ile ilgili muteber bilgiye ulaşmak ister (Akıncı, 2005). Hayatın anlamının ne olduğu sorusunun cevaplanmadığı toplumlarda önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkar. Hayatın anlamını makul cevaplar bulan birey, karşılaştığı sorunlara çözölleyici bir yaklaşım sergileyebilmektedir.

Sosyologların ihmal ettiği konular arasında hayatın anlamı da vardır. Modernizm öncesi ve sonrası anlam dünyaları değişmiştir (Alexander, 2002). Eagleton (2015)'a göre insanlar son dönemlerde hayatın anlamı ile ilgili felsefi, sosyolojik ve psikolojik tartışmaları daha çok yapmaktadır; çünkü insan hayatını değersizleştiren bir dönemde yaşıyoruz. Değersizleştirilen hayat anlam tartışmasını beraberinde getirmektedir. Modernite anlamsızlık sorununu beraberinde getirmektedir (Berger, 1966). İnsanların sayısal olarak ölüm kavramıyla en çok yüzleştiği bu çağda hayat, anlam ve değer kavramlarının tartışılması doğal görünmektedir. İnsanların hayatlarını toplumsal travmalar şekillendirdiği gibi ekonomik etkenlerde başat rol oynayabilir (Çilingir, 2003). Örneğın bir Filistinli için hayatta kalmak anlam iken, sömürü düzeninde bulunan devletler için madde üzerine kurulu bir düzende anlam aranır. Bu iki farklı toplumda yaşamda anlam bir olamaz.

İnsanın sevme, sevilme, kabul görme, hayal etme ve kendini gerçeğeştirme gibi ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların karşılanması hayatın nitelikli yaşanması için şarttır.

Bu ihtiyaçların karşılanmaması durumunda insan hayatının anlamsız olması ve insanda hayatın yaşanmaya değer olmadığı hissi uyandırır. Bu bağlamda hayatın anlamlı olması insan gereksinimlerinin de karşılanması anlamına gelmektedir. Nitekim teknolojik gelişmeler kısmen de olsa insan gereksinimlerinin karşılanması açısından önemli görölmektedir (Eldemir, 2016).

Teknoloji çağı ile birlikte insanların hayatı maddi bir açıdan değerlendirmeleri daha çok kabul görmektedir. Ancak insanın anlam dinamiği kaybolmuş değildir. Seküler bir inanca bağlanmış insanlarda da inanç alanı sağlıklı olarak duruyor. İnsan fıtratında, inanç, arzu ve yetisi vardır. İnsanın seküler bir yapıda olması bu inanç dinamiğini ortadan kaldırmaz. Seküler yaşam tarzı dini terminolojiler yerine daha çok doğa, akıl, iüdü kavramlarını pratiğe döker. Bundan hareketle inanç kavramı sadece uhrevi değil, aynı zamanda seküler kavramları da uhdesinde barındırır. Bu nedenle anlam ve inanç kavramları birbirinden ayrılmayıp bütönlöklö bir yapı oluşturur.

Hayatın anlamı ile ilgili sorular, yaşamın anlamında hiçbir şey yok cevabıyla devam edebilir. Adler (2021)'e göre yenilgiye uğrayan insanların hayatı anlamsız bulduğudur. Oysa her insanın hayatının bir anlamı olup eylemleri bu anlam çerçevesiyle uyumludur (Adler, 2021). İnsanın yaşam tarzı, hayata yüklediği anlama göre şekil alır. Anlam insanın deruni yapısıyla ilgili olduğundan somut olarak görönmö yaşam şeklinde somutlaşır. İnsanların manevi yaşam tarzları, giyim şekilleri ve maddi kültörel unsurlar insanların hayata yükledikleri anlamın dışa vurumudur.

Yaşamın anlamının başkalarına yardım etmek olduğu sonucuna varan Adler, bu tezinin ispatı için atalarımızdan bize kalan mirası -ki bu miras insanlık yararına bırakılan maddi ve manevi kültö unsurlarını- gösterir. Semavi dinlerin de insanlara adaleti, iyiliği, yoksullara yardımı etmeyi teşvik ettiği ve her türlü kötölüğö menettiği görölmektedir. Hayata yüklediğimiz anlam çerçevesinde bir yaşam tarzı belirlemiş oluruz. Bu yaşam tarzının temeli de manevi değerlerimizdir. Bundan hareketle insanın hayat anlamı, insanın yaşam tarzının yol haritası olmaktadır.

Logoterapi'nin kurucusu Frankl (2022)'a göre insanın anlam arayışı hayatın temel motivasyonudur. İnsan gönöl bağladığı bir değer uğruna yaşamayı da ölümö de göze alır. Logoterapi, “logos” kelimesinin Yunanca anlam şeklinde tercöme edilir. Anlam kavramını insanın hayatının temeli olarak değerlendirip “anlam tedavisi” anlamında Logoterapi kavramını kullanır (Frankl, 2022). Bu tedavi olay ve olguları

anlamlandırmaktır. Olayları bir anlam ile ilişkilendiren insan, en zorlu koşullarda hayatta kalmayı başarır. Psikiyatriste göre hayatta her şeyin bir anlamı vardır. Bu anlam bir amaçla ortaya çıkar. Bir amaca bağlanan insan, hayatı anlamlandırarak mutlu bir yaşantı sürdürebilir. Logoterapi'nin kurucusu Frankl (2022)'in, Adler'den ayrılan yönü haz, güç istenci yerine anlamı merkeze almasıdır.

Yalom ve Frank (2022), danışanların en ez üçte birinin hayatlarında bir anlam bulamadıklarını ve hayatlarında bir amaç olmadığını ifade eden hastalar olduğunu ifade etmiştir. Danışanlar genellikle klinik tedavi görmekte olan ve dolaylı yoldan hastalıklarının anlam merkezli olduğunu ifade etmiştir.

Geleneksel toplumlarda hayatın anlamı, gündelik hayatın hangi kısmında yer alır? Geleneksel yaşam tarzını sürdüren toplumların din rabitalarının daha güçlü olduğu kaynaklarda görülebilmektedir. Din kavramını sağlıklı bir inanç temeline yerleştiren geleneksel toplumlarda “hayatın anlamı” çok fazla tartışıl原因 bir konu değildir. Günümüzdeki modern toplumlar ise hayatın anlamını daha çok sorgulayıp birtakım ideolojiler, ritüeller meydana getirebiliyorlar. Bu saptamalar geleneksel yapıdaki insanların daha güçlü dini inançları ile ilgili değil; toplumsal olayların daha az anlam sorunu ortaya çıkarması olabilir (Göka, 2019).

Hayatın anlamı, din felsefesinde geniş bir yer bulmuştur. Şentürk (2014), dinin insanın mutlu olması için kendisine sorumluluklar yüklediğini ve bu sorumlulukların insanın yaratılış gayesine uygun olup kâmil insan olmasına vesile olduğunu dolayısıyla topluma faydalı bir fert olmasında dinin etkin bir rol oynadığını ifade etmiştir. Din, insana bir yaşam tarzı sunarak modern çağın anlamsızlık problemi karşısında insanı daha güçlü kılmaktadır. Din, insanın duygu ve düşüncelerinin tamamına hitap eder (Peker, 1993). Bu yönüyle din, insana varoluşun muteber nedenlerini anlatarak insana hayatın anlamı konusunda güçlü destek sağlar.

1.1.4. Hayatın Anlamı Nedir?

Varlık, ahlak, bilgelik, akıl kavramları üzerine düşünmek; hayatın anlamı nedir sorusunun da temelini oluşturur. Hayat tüm olumlu ve olumsuz kavramaları bünyesinde bulunduran bir alandır. Bu alanın genişleyip anlamlı olması iyi-doğru tercihlerin yapılmasıyla olur.

Gelenen çağda anlam kavramının içinin boşaldığını ve anlamsızlaşma probleminin sistematik olarak yapıldığı görülmektedir. Kapitalist sistemde kavramların

kâr–zarar, üretim, bilanço gibi kavramların iç okşayıcı yüzüne aldanılarak anlamdan yoksunlaştırıldığı görülmektedir. Metafizik âlem ve içerdiği anlamlar yabana atılarak zevk, safa ve haz kavramları odak noktası haline getiriliyor (Kalın, 2021).

Hayatın anlamının insan için bulunulan konum ve hayattan beklentisiyle doğru orantılı olarak farklılık göstermektedir. Kimi insanlar için hayatın anlamı; sevdiğine kavuşmak, kimileri için çocuğu olmak, özgürlük, sevgi, yazar için yeni bir kitap veya bir meslek edinmek. Kimi insan, hayranı olduğu kişinin şahsında hayatın anlamını bulabilir. Tüm bu talepler insanın hayata yüklediği anlamla ortaya çıkan sonuçlardır. Hayatın anlamı ile ilgili verilen cevaplar nispeten benzer olsa da birbiriyle çelişen çok cevap vardır. Yanı sıra hayatın anlamının bir tek cevabı olmalıdır savı da yanlış olur. Söz konusu talepler izafî olarak basit olsa da hayata ilişkin bir amaç belirlediğinden, basit gibi algılanan bu talepler ulaşılması gereken hedefler olup hayatı anlamlı kılmaktadır. Hayatın genel geçer anlamının bilinmeyişi her insanın ona kendi fikriyatı doğrultusunda bir yorum yapma nedenini ortaya koyar (Göka, 2019).

Hayatın anlamı tartışmaları Antik dönemden (MÖ 5. yy. ile M.S. 19. yy. kadar) başlayarak modern çağa kadar devam eder. Hayatın anlamını haz olarak değerlendiren Epikür felsefesine karşı çıkma Platon ve Aristoteles'te görülür. Mutluluğu hayatın amacı olarak bulan akıl kavramını ön plana çıkarır. Ünlü filozoflar insanın hazza olan meylinin akli olması gerektiğini ve maddi hazdan ziyade manevi haz olmasını savunur. Her iki filozofun her ne kadar haz kavramına karşı olsa da bu görüşleriyle hazzın varlığını kabul etmiş olduğu görülmektedir (Çağlar, 2019).

Hayatın anlamı felsefede geniş yer bulurken, Nihilizm; bu evrende yaşamının tek yolunun anlamsızlık olduğunu vurgular. İnsanların bu evrende yapabileceği, sadece anlamın olmadığı ve bu evrenin öneminin olmadığını kabul etmektir. Nihilist Felsefe hayatın anlamı, anlamsızlık ve önemsizlik seviyesine indirgenmiştir. Anlamsızlık ve önemsizlik seviyesine indirgenen hayatın anlamı Frankl'ın düşüncesine de aykırıdır. Logoterapi'nin kurucusu Frankl (2022)'a göre insanın anlam arayışı hayatın temel motivasyonudur. İnsan gönül bağladığı bir değer uğruna yaşamayı da ölümü de göze alır (Frankl, 2022). Yalom (2013), danışanların en ez üçte birinin hayatlarında bir anlam bulamadıklarını ve hayatlarında bir amaç olmadığını ifade eden hastalar olduğunu ifade etmiştir. Yalom ve Frankl'ın hayata önemli anlam yükleme ve bu anlamın muteberliğini kendi deneyim ve danışanların hayat üzerinden ispatlaması Nihilizm'in hayatı anlamsız ve önemsiz olarak değerlendirme yanılgısını ortaya koymaktadır.

Nihilist felsefenin hayatın anlamına ilişkin yanılgıları semavi din felsefesince de reddedilmektedir. Peker (1993)'e göre Semavi Dinler, insana bir yaşam tarzı sunarak modern çağın anlamsızlık problemi karşısında insanı daha güçlü kılmaktadır. Din, insanın duygu ve düşüncelerinin tamamına hitap eder. Bu yönüyle din, insana varoluşun muteber nedenlerini anlatarak insana hayatın anlamı konusunda güçlü destek sağlar. Adler (2021), hayatın anlamını insanın topluma verdiği yararlar, toplumda yararlı olmayla eşdeğer tutar. Anlamsızlık ve önemsizlik girdabının topluma veya bireysel olarak insana bir yararı yoktur. Gerek din felsefesi gerek modern dönem filozoflarının hayata yüklediği anlam çerçevesinde anlamsızlık kavramı tamamen reddedilmektedir. Hayata karşı güçlü bir yaşam sürdürme, anlam kavramıyla mümkün görünmektedir.

Alman Filozof Schopenhauer (2005)'a göre hayat kimse tarafından kurgulanmamış ve anlamlı bir tasarım değildir. Hayatın yaşamaya değer olduğunu söylemek aptalların hayalidir. İnsanı anne-baba şehvetinin sonucuna indirgeyen filozof, insanı ve insan hayatını anlamsızlık, değersizlik seviyesine indirger. Bütün gerçeklik istencin bir projesidir. Dünya anlamsız bir hırs ve tiyatrodur (Schopenhauer, 2005). Alman Filozof Nietzsche'ye göre "hayat" bir kurmacadır. Hayatın anlamı oldukça karmaşıktır. Nietzsche, tanrıyı insanın içinde öldürerek insanda büyük bir boşluk yaratmıştır. Bu boşluğu tanrı doldurmaktaydı. İnsan tanrıya ihtiyaç duymamaktadır. Tanrının ölümüyle oluşan boşluğu insan kendini gerçekleştirmekle doldurmalıdır. Sartre'a göre ise anlam diye bir şey yoktur. İnsanın doğumu da ölümü de anlamsızdır. İnsan kazayla doğmuş ve kazayla ölecektir (Aydın, 2020). Her iki filozofun hayatın anlamına ilişkin fikirleri birbirine yakındır. Oysa hayatı anlamsız bulmak da hayata bir anlam vermektir. Nietzsche'nin insanın tanrının ölümüyle oluşan boşluğu insanın kendisini doldurmasını ifade edişi, boşluğun insan tarafından yine anlamla doldurulması sonucunu doğurur. Dolayısıyla Nietzsche'nin anlam konusunda kendisiyle çeliştiği söylenebilir.

Irvin Yalom, inancı olmadığını ve hayatın kendisi için bir anlam ifade etmediğini söyler. Ünlü Psikiyatrist Yalom anlamsızlık sorununu açıklayabilmek için seküler öneriler vermek zorunda kalıyor. Din dışında en büyük anlam, özgeciliktir. "Hayat bir armağandır, tadını çıkarın" der. Hayatın anlamı uzak durulması gereken bir sorudur, insan kendini hayatın akışına bırakmalıdır (Yalom, 2011). Hayatı anlamsız olarak kabul edenler genellikle hayatlarının anlamlılıktan yoksun olduğunu savunanlarıdır (Eagleton, 2017). Anlamlılıktan yoksun olması haliyle değerden,

amaçtan uzak olması olarak düşünülebilir. Camus ve Sartre da Yalom’a benzer görüşleri savunmaktadır. İnsan doğumunun, hayatının ve ölümünün anlamsız olduğunu savunan Sartre, anlamın insanın kendini gerçekleştirmesinde aranması gerektiğini savunur. Tanrı, her şeyin varoluş sebebini söyler (Eagleton, 2017). Anlamsızlık girdabında boğulan Sartre ve Yalom için Eagleton’un bu sözü her şeyin bir anlamı olduğunu ve anlamsız bir şeyin olmadığını ispatlamaktadır.

Gerek Sartre gerekse Yalom’un hayatın anlamına ilişkin görüşleri kendi içinde tutarsızdır. Hayatın anlamsız olduğunu savunanlar, uğruna yaşayacakları bir şeyin olmama eksikliğini yaşayanlardır. Hayatın armağan olduğunu, dini inancı olan insan daha kolay benimseyecektir. İnançtan yoksun insanın tesadüf olarak gördüğü âlemi armağan olarak kabul etmesi muhal görünmektedir. Armağan ise kimin armağanı? Anlam sorununu çözmüş ancak anlamı inanç kavramıyla açıklamamak için Yalom ve Sartre din dışı tavsiyelerde bulunmuştur. Yardım kuruluşuna destek vermek, başkalarına hizmet etmek gibi tavsiyeler. Bu tavsiyelerin manevi destekten yoksun olması halinde, anlamsız olması kaçınılmaz olur. Sosyal bir varlık olan insan, biyolojik olarak inanç yetisiyle doğar (Tarhan, 2012b). Sosyal varlık insan yalnız kalarak değil, bir başkasını mutlu ederek mutlu olabilir. Söz konusu mutluluğun açıklaması adanmış bir ömür ve anlamlı hayattır. Yalom’un anlamsız dediği hayat seküler tavsiyelerle sürdürülemez. Eleştirel düşünme becerisine sahip insan hayatı sorgular. Sorgulanmamış bir hayatta seküler tavsiyeler Yalom’un iddiasının tersine geliştirici değildir. Hayatı anlamsız, saçma bulan Psikiyatristin anlam arayışı içine girmesi ise çelişki sorununu ortaya koyar. İnsanın anlama duyduğu ihtiyaç durdurulursa anlamsızlık olarak hayat nitelenirse psikolojik olarak anlamsızlık krizi sendromuna yol açar (Frankl, 2022). Frankl (2022)’a göre birçok psikiyatrik rahatsızlık anlam sorunu ile ilgilidir. Hayatı anlamsız bulacak olursak ailemiz, dost, akraba mesleğimiz ile aramızda nasıl bir bağ kurabiliriz? Anlamsızlık hayatı tesadüfler zinciri haline getirir. Nitekim muazzam kâinat, kör tesadüfle açıklanamaz. Hayatı “hiç” olarak değerlendiren, hayata bir anlam vermeyen nihilizm de aslına bakılırsa hayata anlam verme şeklidir.

İnsanın hayatın anlamını sorgularken başvurduğu üç önemli kavram (din, kültür ve cinsellik) vardır (Eagleton, 2017). Günümüzde başlayan anlam krizi son zamanlarda iyice derinleşti. Dine karşı başlatılan savaş insan yaşamında anlamın flulaşması riskini doğurmuştur.

Hayatın anlamı ne bir reklam panosunda ne de amaçsızca dolaşan devasa plazalarda bulunabilir. Nitelikten yoksun suni zevk veya hazlar insanı anlamlı bir hayata bağlamaktan uzaktır. Fıtratında inanma yetisi bulunan insan güçlü bir inanç dayanağına sarılmadığından bu açlığını gidermek için tuhaf inançlar peşinde koşmaktan çekinmeyecektir (Tarhan, 2012b). Günümüzde insanların zaman harcadığı unsurlar ile hayatın anlam ve amacı arasında bir bağ vardır. İkili ilişkiler, ideolojiler, madde bağımlılığı, kumar gibi dış unsurlar insanın zaman harcadığı ancak hayatı anlamdan yoksun bırakacak zaman öğütücülerdir.

Hayatın anlamında “insan” toplumun bir parçası olduğunu unutmamalı ve parçası olduğu bütünün esenliği için varlığını ortaya koymalıdır. Ruhsal sorun yaşayan insanların-ki bunlar toplumdan kendilerini soyutlayan insanlardır- toplumsal yaşantıya pozitif yönlü katkıları yoktur. Kişisel olarak hayata anlam verirler. Toplumdan soyutlanmış kişisel anlamlandırmalar gerçek anlam sayılmaz (Adler, 2021). Hayata verilen anlam toplum yararına bir hedef belirlemediği sürece anlamın eksik olduğu varsayılabilir. Bir olguya verilen anlam, ona verilen önemle paraleldir. İşte bu önem de topluma yansıyan pozitif yönlerdir. Sonuç olarak Adler hayatın anlamını toplumun önemli bir parçası olan insanın topluma verdiği yararlarla eşdeğer tutar.

Hayatın anlamsız ve amaçsız olduğunu savunanların büyük kısmı yaşamın evrime bağlı olduğunu iddia edenlerdir. Semavi dinlere inananlar ise bu kâinatın Yüce Yaratıcı tarafından yönetilen ve dünyanın öznesinin insan olduğuna inanıp Evrim Teorisini reddedenlerdir. İnsanın tesadüfen var olduğunu ve hayatını noktaladığında yok olup gideceğini savunanların hayata yüklediği anlam da bu düşünceleriyle paralel olacaktır. Yine kâinatın Yüce Yaratıcı tarafından onun iradesiyle yönetildiğine inanan insanların da ahiret ve dünya hayatı ile ilgili hayata yüklediği anlam bununla paralel olacaktır. İnanıcı olmayan insanların hayata vereceği bir anlam olamaz şeklinde bir iddia kabul edilemez. Her inanç ve görüşten insan hayata, bakış açısına göre bir anlam verir. Kendi hayatımıza verdiğimiz anlam, hayat yolculuğunda kendimizi yakıştırdığımız konumla bağlantılıdır. Hayatın anlamı bu âleme bakışımız ile bağlantılıdır (Göka, 2019).

Ünlü Rus yazar Tolstoy “İtiraf”ında, ömrünün ikinci baharında buhranlı bir dönem geçirir. Hayat, dostlar ve şöhret kendisine anlamsız gelmeye başlar. Anlamını bilmediği bir hayatı yaşamının manasızlığı yazarın zihnini meşgul eder. Yazar bu buhranlı dönemini bir süre sonra geride bırakarak; sadece akla dayalı rasyonel bilgiler

insanı anlam girdabına sürükler. Umutsuzluğun ortadan kaldırılması akıl üstü sezgi; inanç ile mümkündür. Akıl ise sınırlı olanı anlayabilir. İnsanın inançlı olması fani olan insanı hakikate bağlayıp hayatına anlam katar. Hayatın anlamına ilişkin problemler akıl ötesi hakikatlerde aranmalıdır (Tolstoy, 2019) itirafında bulunur. Rus yazarın anlamsızlık girdabından akıl sınırlarını da zorlayan anlam kavramıyla çıktığı görülmektedir.

Marcel Proust (2017), hayatın anlamını önce sosyal statüde, ardından aşkta aramaya koyulur. Aşk, yazar için aranan kavram olarak sorgulanırsa da bir süre sonra cazibesini yitirir. Her iki kavramda hayatın anlamını bulmayan yazar, aradığını sanatta bulur. Proust'a göre hayatın anlamı sanattadır. Sanat, insanın gizli açık bütün sırlarını ortaya çıkarır. Sanat insanların bütün gizlerini, sıradanlıklarını, ortaya çıkararak bunları toplayarak olağanüstü bir yapıya dönüştür. Hayatın anlamı da sanat aracılığıyla insanın olağanüstü hallerini keşfetmektir (Proust, 2017).

Bu filozof, yazar ve mütefekkirlerin ifadelerine baktığımızda hayatın genel geçer olarak herkes için aynı anlamı ifade etmediğini görmekteyiz. İnsan özgür olduğu için anlamı kendisi oluşturur ve bu konuda mutlak bir anlam yoktur (Beauvoir, 1976; Nietzsche, 2010). İnsan anlam üreten bir varlık olarak dilsel olarak tanımlanabilecek tek varlıktır. Hayatta olay ve olgulara yüklediğimiz değer, hayata anlam kazandırmaktadır. Hayatın anlamının mimarı biz insanlarız. İnsan sorgulama yönüyle diğer canlılardan ayrılır, çünkü insan kendi durumuyla yüzleşebilen tek canlıdır. Ölümlü olduğunu fark etmesi insanı sorgulamalara yöneltmektedir (Heidegger, 2011). Hayatın anlamının bireyden bireye farklılık göstermesi, ortak noktada buluşulmaması anlamın olmadığı anlamında yorumlanamaz. Hayatı anlamsız, saçmalık olarak değerlendirmek bile bir anlamdır. Hayatı kurmaca veya hırs olarak tanımlamak, hayatın anlamını tüketim kültürü seviyesine indirmektir. Bu indirgemeci anlam tanımlaması, tüm ulvî değer ve kapitalist kavramların eşitlenmesi olma durumunu ortaya çıkarır.

Hayatın anlamı, hayatı değerli kılan her şeydir. Güç ve refah hayatın anlamı olabileceği ilk akla gelen kavramlar olsa da güç ve refah araçsal kavramlardır. Araçsal kavramlar da hayatın temel amacı olmaz. Hayatın anlamı tüm insanlar için aynı amaç olursa herkesin hayatını adadığı “mutluluk” olur. Hayatın anlamını bir kavramla açıklamak gerekirse bu “mutluluk” olur. Mutluluğun hayatın anlamı olabileceğini ifade eden Eagleton (2017), bu konunun açıklığa kavuşmasının güç olacağını da itiraf eder. Ancak sadece mutluluk değil sevgi de hayatın anlamını açıklayan önemli bir diğer

kavramdır. Mutluluk ve sevgi birbiri ile çelişen kavramlar değil sevgi mutluluğun karşılığıdır. Mutluluğu aramak, insan doğasında var olan bir arzudur. Mutluluk da sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş değildir (Eagleton, 2017). Eagleton (2017) için hayatın anlamı manevi bir kavram değil etik meselesidir.

İnsanın anlam arayışını, yaşamın temel dayanağı olarak değerlendiren Frankl (2022), insanın en zorlu koşullarda bile hayatta kalabilmesinin, hayatın bir anlamının olmasına bağlar. 2. Dünya Savaşı sırasında toplama kamplarındaki anılarını anlattığı kitabında toplama kampında iken her türlü zorluğa göğüs germesinin nedenleri olduğunu ve yazarı hayata bağlayan unsurun da o sırada yazdığı elyazması notları olduğunu ifade eder. Söz konusu esir kampında birçok esirin hayatta kalma, intihar etmeme nedeni o esirleri hayata bağlayacak bir anlamlı durumun olduğunu saptar. Her insanın yaşama nedeni vardır, bu neden kişinin kendisinin anlam verdiği her şey olabilir. Bu düşüncelerini Alman Filozof Nietzsche'nin "yaşamak için nedeni olan insanlar her türlü zor koşullarda bile yaşama katlanır" sözüyle destekler (Frankl, 2022).

Farabi'ye göre insanın İslam Felsefesinde bir varoluş amacı vardır. Bu amaç iyiye yönelmektir. İnsanın bu iyiye yönelmesinin yegâne şartı da Allah sevgisi ile olmaktadır (Ülken, 1967). Muhabbettullah olarak da İslam terminolojisinde geçen Allah sevgisi, insan varlığının anlam kazanmasında önemli kıstastır. Allah sevgisi ile insan hayatı anlam kazanıp insana erdemli bir hayatın yaşanmasında rehberlik yapar.

Ünlü psikanalist Freud, insanların yaşamdan beklentilerinin ne olduğu sorusuna "mutlu olmak" istediklerini ifade etmiştir. Freud'un bu cevabının Sokratesçi filozoflarla benzerlik olduğu gözden kaçmamaktadır. Acıdan kaçıp hazzı sığınmaktır mutluluk. Freud'un Sokratesçi filozoflardan ayrılan yanı haz ve mutluluğu aynı kategoride değerlendirmesidir. Ona göre yaşamın anlamında belirleyici olan haz prensibidir (Çağlar, 2019). Freud'un yaşamın amacı olarak hazzı merkeze alması onu Epikürcü bir çizgiye çekmiştir. Yaşamın haz seviyesine indirgenmesi anlamın ve hayatın amacının bağlamından koparılmasıdır. İnsan mutluluğunun birçok nedeni vardır. Bu nedenlerin temelinde haz almak veya zevk almak değil anlamla bütünleşmektir. Kendilerini kutsal bir mefkûreye adayan insanların hedeflerine ulaştıkça mutlu olmalarının temelinde haz almaması, tam aksine çekilen dert ve çilelerin olması mutluluğun temelinde haz olmadığının göstergesidir. Kutsal mefkûrelere adanan ömürler gönül bağlanan değerlerin anlamla yüklü olmasıdır.

Çağlar (2019) Hayatın anlamını yaşamın bizzat kendisi olarak değerlendirir. Yaşamın amacı tüm yaşanan sıkıntılara, acılara rağmen yaşamın sürdürülmesi isteğidir. Yaşama bir anlam yüklenmesi durumunda bu anlam ve amaç “yaşamak”tır. Hayatın öncelikli hedefi hayatın korunması ve hayat devam ederken yaşanan acıya rağmen hayatın ısrarla sürdürülme gayretidir. Yaşamın amacı yaşam ise sağlığa zarar verdiği açıkça bilinen yapay ürünlerin kullanılma sebebi nedir? Bağımlılık yapan yapay ürünlerin insan ruh ve beden sağlığına zarar vermesi bilinmesine rağmen kullanımının alt nedenleri arasında; bizi yaşama bağlaması, insanı üzüntüye boğan kaygılardan bizi bir süre uzaklaştırmasıdır. Tüm bu çabalara baktığımızda insanın yaşamın temel amacının yaşamın bizzat kendisi yaşamaktır (Çağlar, 2019). İntihar etmenin, şehit olmanın yaşantının sonlanması değil, bağlı olunan din veya gayenin sonsuza kadar yaşatılma isteğinden kaynaklandığını savunur. Bu görüşleriyle Çağlar (2019), Schopenhauer ile benzer fikirleri savunmaktadır. Nitekim Schopenhauer (2005), insanın haz veya mutluluk istencinin asıl amacının yaşamda kalma isteği olduğunu savunur. Yaşamın amacı bizzat yaşamın sürdürülmesi olarak düşünülecek olursa, bu durumda Epikür ve Stoacı ekollerin hayatın temel amacının haz ve mutluluk olduğu savı reddedilir.

Mutluluk kavramına farklı açıdan bakan Hurka (2001), mutluluğu insanın sadece kendi nihai amacı olarak değerlendirir. İnsanın asıl amacı nihayetinde kendi mutluluğudur (Hurka, 2001). Mutluluğu sadece insanın kendini merkeze alarak elde etmek istemesi egoistçe bir yaklaşımdır. Oysa ulvi gayelere adanan ömürler kendi benliğini bir tarafa bırakarak sadece mutlu etme amacıyla bir amaca ve hayat anlamına bağlanır. Hurka (2001)’nın bencil yaklaşımı bu yönüyle erdemli insan vasıflarıyla bağdaşmaz. Erdemli bir insanın mutluluğu ilkeleri ile çıkarları arasındaki seçenekte her zaman paylaşım ruhuna sahip insanlar hayata bir anlam yüklediklerinden daha mutlu olurlar. Mutluluk paylaşıldıkça artan gizemli bir yapıya sahiptir (Göka, 2019; Kalın, 2020).

Yaşamın amacı yaşam olabilir mi?

Avrupa ve Amerikalı öğrenciler arasında yapılan anket çalışmasında gençlerin büyük bir kısmının varoluşsal boşluk yaşadığını tespit eden Frankl (2022), bunun da belirgin göstergesinin can sıkıntısı olduğunun altını çizer. Varoluşsal boşluk nihilizmin kişisel yansımasıdır. Nihilizme göre varlığın hiçbir anlamı yoktur.

Hayatın anlamı nedir sorusuna bir doktorun genel geçer bir cevap vermesi muhal görünmektedir. Bunun nedeni hayatın anlamının kişiden kişiye değişmesidir (Frankl, 2022). Hayatın anlamı kişiden kişiye değişse de hayatın anlamı hiç kaybolmaz. Önemli olan hayatın anlamı değil, insanın kendine has hayatının özel anlamıdır. Hayat, insana bir sorun çıkardıkça ve sorun çözülmeyi bekledikçe hayatın anlamı da bu çözüme paralel olarak değişebilir. İnsan olmak her zaman kendini bir şeye veya ideale bağlamak anlamına gelir. İnsan bir mefkûreye bağlandığı an olgunluğa erişir (Tarhan, 2012b).

İslam Felsefesinde, anlamsızlık girdabından kurtulup insanın sığınabileceği güvenli bir alan kaynağı Allah’a dayalı bir anlam sistemidir (Şentürk ve Yakut, 2014). Hayatın anlamı sorusu, insanı düşünsel ve duygusal anlamda birçok felsefi sonuca götürebilecek kaynak arayışına insanı sürükler. Bu kaynaklar çeşitli olup, içlerinde bütün düşünsel ve duygusal soruna cevap verip insanı sarabilecek olan cevaplar insanı güvenli sahile ulaştıracaktır. İşte bu güvenli sahil de kaynağı Yüce Yaratana ait olan anlam sistemidir. Bu nedenle Müslüman için, Allah’ı tanımak, onun emir ve yasakları doğrultusunda yaşamak hayatın anlamı olmaktadır. Yine İslam Felsefesinde “hayat”, Yüce Yaratanın kudretinin (hayy isminin) bir tezahürü olduğundan değerlidir (Şentürk ve Yakut, 2014).

Hayatta anlam bulmanın bir yolu doğayı, hakikati veya insanı sevmektir. Hayatta anlam bulmanın bir diğer yolu da ıstıraptır. İstirap anlam bulduğu anda acı olmaktan çıkar. Logoterapi’nin asıl amacı hazdan ziyade hayatı anlamlı kılmaktır. İnsanın ıstıraba katlanmasının nedeni ıstırapın anlamla bütünleşmesidir. Anlam bulmak için ıstırap olmazsa olmaz değildir. Burada Frankl (2022)’ın ifade ettiği her türlü olumsuz koşul ve ıstıraba rağmen anlamın mümkün olabileceğini vurgulamaktır. İnsan hayatında anlam varsa da anlam arayışının devam etme durumu olasıdır. Bu anlam arayışı hayattaki anlam düzeyini artırmaktadır (Frankl, 2022).

Varoluşun nedenini bilişsel ve duygusal olarak kavrayan insan, hayatın tüm zorlukları karşısında hayatı yaşanabilir, katlanabilir olarak değerlendirir. Varoluşsal nasıllar insanı hayata bağlayıp mutlu kılar. Hayatın her anında yaşamsal neden bulan insanlar hayatı katlanılabilir olarak değerlendirir (Taşdelen, 2013).

Varlığın anlamı inkâr edilse de anlam yok sayılamaz. Anlamdan yoksun bir hayat sürdürülemez (Kalin, 2021). İnsan mutluluğu doğrudan anlam kavramıyla tamamlanmaktadır. Nihilizm, insanlık tarihinde insanı anlamsızlığa mahkûm eden bir

fikir veya akım değil ceza sistemidir. İnsanın anlamsızlığa mahkûm edilmesi tüm değerlerin, ahlaki kaidelerin yok sayılmasıdır. Bu nedenle sömürgecilik ve soykırım insanların tarih, kültür, dil mefhumlarının yok sayılması ve bu baskıya maruz kalan insanların varlığının anlamsız kabul edilmesi sayıldığından kabul edilemez. İnsan ancak hayatına anlam katan ulvî mefkûreler uğruna sorunlar cenderesindeki hayatı sürdürmeyi göze alır (Tarhan, 2012b).

Ulvi gayelere adanmış bir yaşam tarzı mutsuzluk kavramından uzaktır. Adanmış bir hayat adandığı hayatla bütünleşir. İyiliğe, sevgiye adanmış bir hayat iyiye, muhabbete dönüşür. Muhabbete dönüşen bir hayat, kötülüğü yok eder. Gerçek anlamda da hayatı sevgi üzerine inşa ederek mutluluğa erişilebilir.

Bu kâinatın nüvesi olup içinde binlerce âlemi gizleyen insan, âlemin özüdür. Evren de insanla bir anlam kazanır. “*Şüphesiz biz insanı en güzel biçimde yaratmışızdır* (Nahl:3/90, 2022)”. Denilen insanın hayat serüveninde anlamdan yoksun bırakılması düşünülemez. Bu anlam ulvi değerlerle taçlandırılmıştır. Basit dünyevi amaçlar, insan denen kâinatın göz bebeğini özünden uzaklaştırır. Anlam bağlamından koparılan insan, kendi özüne ayrı düşer. Özetle ulvi gayelerle hayatı anlamlı kılan insan, bağlandığı ulvi amaçlarla hayatı anlamlı kılıp mutlu olmaktadır.

Yalom (2012), insanın anlam olmadan yaşamasının stres yarattığını ifade eder. Sonuç olarak hayat, anlam ve mutluluktan ayrı düşünülemez. İnsan özgür iradesiyle anlamlı hayatı tercih eder. Anlamlı bir hayat felsefesi ile mutlu olunabilir. İnsan zihni sadece varlığın görünen yüzünü değil gerçek üstü olguları algılayabilme kabiliyetine sahiptir. Bu kabiliyet insanı metafizik düşünmeye, varlığı var olanın ötesinde anlamlandırma sonucuna götürür. İnsan yaratılış gayesine uygun bir yaşam tarzını yaşamakla mutlu olur.

Yapılan araştırmalarda hayat anlamı düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin iş doyumlarının da yüksek olduğu ayrıca mesleki bağlılığın da yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Hayatın anlamı, mesleki doyum ve mesleki bağlılığın birbirini pozitif yönde etkilediği sonucu elde edilmiştir (Ünal, 2015). Öğretmen adaylarının mesleği seçme nedeni araştırıldığında bir anlam ve amaca binaen seçildiği ve bu anlamın öğretmenlik mesleğini seçmede bir çağrı niteliğinde olduğu ortaya çıkmıştır. Anlam öğretmenlik mesleğini algılamada etkilidir (Marshall, 2009). Hayata anlam verilmesi, hayatın bir

anlam ve amacının olması; mesleki bağlılık, meslek seçimi nedeni ve öğretmenlik mesleğinin algılanmasında etkin faktörlerdir.

Eğitim ortamı açısından değerlendirildiğinde, hayatı anlamlı bulan öğretmenlerin psikolojik olarak iyi olması öğrencileri ve ölçme sonuçlarını da olumlu yönde etkilediği söylenebilir (Göçen, 2019). Öğretmenlerin anlamlı hayat sürdürmeleri dolayısıyla mutlu olmaları, öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde de etkili olmaktadır (Jeon, Buettner ve Grant, 2018). Yanı sıra öğretmenlerin hayatlarının anlam bütünlüğü içinde olması, ruh sağlıklarının da iyi olması sonucunu ortaya koymaktadır (Göçen, 2019).

Öğretmen adaylarında da mutluluğun en güçlü yordayıcısı olarak yaşam doyumu ve yaşam anlamı olduğu iddia edilebilir (Demir ve Murat, 2017). Sonuç olarak hayatta anlam, insan mutluluğunu anlamlı olarak pozitif yönde açıklayabilir ve yaşamı anlamlı bulma hayattan yüksek düzeyde mutluluk, doyum elde etmede etkilidir (Yıkılmaz ve Güdül, 2015). Yaşamda anlam, geleceğe dönük endişe ve boşluğu ortadan kaldırdığı gibi hayatı tüm olumsuzluklara rağmen yaşamaya değer olarak görmeyi sağlar (Şahin vd. 2012). Bu nedenle öğretmenlerin yaşam anlamının okul ortamlarında desteklenmesi gerekir.

Öğretmenlerin yaşamlarını anlamlı bulmaları eğitime katkı sağlayacağı gibi olumlu benlik algısı, inisiyatif sahibi olma, olayları kontrol etme yetisi de kazandıracaktır. (Taş, 2011). Sonuç olarak hayatı anlamlı olan öğretmen, mutlu olup mesleğe bağlı ve mesleki doyuma erişmiş güçlü bir toplum olarak değerlendirilebilir.

1.1.5. Bilimsel Araştırmalarda “Hayatın Anlamı”

Arısoy (2021), 411 üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada “hayatın anlamı” ile mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin hayatı anlamlı bulma düzeyleri arttıkça psikolojik açıdan öğrencilerin dayanıklılığının da arttığı bulgusuna ulaşmıştır. Araştırma bulguları arasında hayatta anlam bulmayan, hayatta anlam arayışında olmayan öğrencilerin de psikolojik dayanıklılığının diğer öğrencilere nazaran düşük ve uyumsuz mizah tarzları olduğunu tespit etmiştir.

Sarıçam (2021), “Genç Yetişkinler ile Yaşlıların Otantiklik, Yaşamda Anlam, Mutluluk, Affedicilik ve Yalnızlık Düzeylerinin Karşılaştırılması” adlı doktora çalışmasında genç ve yaşlılar arasında hayatın anlamı ve mutluluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yaşlıların gençlere göre daha mutlu ve affedicilik

yönlerinin daha ön planda olduğu sonucunu elde etmiştir. Araştırmanın bulguları arasında erkek yaşlıların kadın yaşlılara göre daha mutlu olduğu, kadın yaşlıların daha yalnız olduklarıdır.

Kakız (2021), Hayatın Anlamı ile dini başa çıkmanın aracı rolünün incelenmesi adlı tezinde 405 üniversite öğrencisi üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırma sonunda; hayatın anlamsızlığı ile hayatın anlamı arasında negatif bir ilişkinin olduğu, yaşam doyumu ile hayatın anlamı arasında pozitif bir ilişki, yaşam doyumu ile hayatın anlamsızlığı arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca diğer demografik değişkenlerde 405 öğrencinin hayatın anlamı ile dini başa çıkmanın aracı rolünde hayatın anlamının, pozitif başa çıkma düzeyi, hayatın anlamı ile aile gelirinin düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Yüksel (2020), karşılaştırmalı yüksek lisans tezinde sufi ve sufi olmayan bireylerin hayatın anlamı araştırmasında; sufilerin hayatın anlamı ve amaç düzeyinin az dindar olanlara göre yüksek olması, dinin insanın hayatına anlam katmasının olumlu yönünün olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Araştırmasında ayrıca, tasavvufun hayatın anlamına katkı sağladığı, hayatında anlam bulanların ruh sağlığının iyi olduğu, hayatın anlamının bireyin yaşamına olumlu etkisi olduğunu sonucuna varmıştır.

Öztürk (2018), hayatın anlamı ile depresyon ve umutsuzluk arasında ilişkinin olduğu sonucunu elde ettiği araştırmasında, kişinin hayatında amaçsızlık; hayatın anlamının ortadan kalkmasına, umudun ise hayata anlam kattığı sonucunu elde etmiştir. Aynı çalışmada hayatın anlam ve amacı ile umut, motivasyon, arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu ve motivasyon kaybı olmayan, umutlu gençlerin hayatın anlam ve amaç puanlarının yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Demir (2017), “Öğretmen Adaylarının Mutluluk, İyimserlik, Yaşam Anlamı ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında; yaşam anlamının mutlulukla pozitif yönlü ilişkisinin olduğu, bireyin anlamlı bir hayatının olması yaşam doyumuna ulaşabileceği dolayısıyla mutlu olabileceği sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada, öğretmen adaylarının arkadaş sayısı, topluluğa üye olma, ikamet edilen yer, anne-babanın yaşıyor olması, gelir düzeyi ve cinsiyet değişkenine göre yaşam anlamı açısından anlamlı bir faktörün olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Ünal (2015), hayatın anlamı, mesleki doyum ve mesleki bağlılık ile ilgili araştırmasını 587 ilköğretim ve ortaokul öğretmenleri ile sürdürmüştür. Araştırmasında

hayatı anlamlı bulan, hayat anlamı düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin mesleki bağlılığının ve mesleki doyumlarının yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Araştırmada ayrıca öğretmenlerin mesleki bağlılığında mesleki kıdem ve eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı ancak yaşam anlamının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu sonucunu elde etmiştir. Sonuç olarak hayat anlamı yüksek düzeyde olan öğretmenlerin mesleğe bağlı olduğu ve yaşam doyumlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir.

Şentürk ve Yakut (2014), “Hayatın Anlamı ve Din” adlı çalışmasında anlam arayışının insanın kadim tarihten beri var olduğunu ve bu arayışın Antropolojik verilerle ortaya konduğunu tespit etmiştir. İnsanın mutlu olmasını temel şartının ne olduğu sorusuna, insanın mutluluğu; hayata anlam kattığı oranda olacağını ve bu anlamın keşfinin insanın ruhsal yapısından kaynaklı bir ihtiyaç olduğu sonucunu elde etmiştir. Varoluşun asıl gayesi sorusuna en ikna edici cevabın din tarafından verildiği, bu nedenle insan hayatında anlam bulmanın dini inancın önemi çalışmaya ortaya konmuştur. Varoluş gayesini açıklayan din, insana hayatın anlamı konusunda en güçlü desteği sunar.

Kartopu (2013), hayatın anlamı ve anlam arayışında dini yaşayışın etkilerini incelediği araştırmasında, anlamın bir ihtiyaç olduğu, insanın daima bir anlam arayışı içinde olduğu, insanın hayatı anlamlandırmak için bazı sorgulamalar yaptığı, insan fitratında hayatı anlamak için merak duygusunun olduğu ve sorgulamalar sonucunda insanların farklı cevaplar bulduğu araştırmasında elde edilen bulgulardır. Araştırmada dinin insanın hattını şekillendiren önemli bir unsur olduğu, dinin bireyin davranışlarını etkilediği, dinin hayatı kuşattığı ve sonuç olarak dinin anlam arayışında en önemli kaynak ve dolayısıyla dinin anlam arayışında en önemli cevap olduğu sonucuna varmıştır.

Taş (2011) öğretmenlerde yaşamın anlamı ve yaşam doyumu ilişkisini incelemiştir. Araştırma İstanbul’da çalışmakta olan 363 öğretmen grubu ile yürütülmüştür. Araştırmada yaşam anlamı ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin yaşam anlamının, yaş, kıdem, cinsiyet, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı; öğretmenlerde yaşam doyumunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ancak, yaş, kıdem medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı verisi araştırma sonucunda elde edilmiştir.

1.2. Mutluluk

Bu bölümde mutluluk kavramının tanımına, tarihsel süreç içerisinde Antik dönem filozoflarının, modern dönem filozoflarının, İslam kültür çerçevesinde mütefekkirlerin ve günümüz araştırmacılarının konuya ilişkin yapılan araştırmalarla ilgili; tanım, araştırma sonuçları, nedenler ve mutluluğun hayatın anlamı ile olan ilişkisine detaylı olarak yer verilmiştir.

1.2.1. Mutluluk Kavramı

Mutluluk kavramı Aristoteles, Epikür, Kant, Farabi, Schopenhauer ve günümüz felsefeci ve psikologların ele aldığı ortak bir konu olmuştur. Mutluluğun ne olduğuna dair farklı bakış açılarıyla değerlendirmeler vardır. Kimi tanımlar öznel deneyimlere dayalı subjektif; kimi mutluluk tanımları da dış etkenlere bağlı olarak geniş yelpazede yapılmıştır (Çakmak, 2021). Felsefede mutluluğun kaynağı ve tanımı; psikolojide insanın mutsuzluk sebepleri ve çeşitli öneriler geniş çerçevede bilimsel olarak irdelenmiştir. Sosyoloji alanında mutluluk kavramının incelenmesi çok yenidir denilebilir. Sosyolojide mutluluk kavramını teorik olarak ilk inceleyen Veenhoven'dir. Mutluluğun kendini mutlu hissetme cevabıyla değerlendirilemeyeceğini savunmuştur (Veenhoven, 1968). Din bilimi ise mutluluk konusunda merkezi konumunu bugün de sürdürmeye devam etmektedir. Dinler, insan mutluluğunun ancak dünyevi unsurların bir tarafa bırakılarak insanın Allah yolunda bir yaşam tarzı benimsemesiyle mutlu olacağını vadeder. Dinin mutluluk konusundaki bu vaatlerine karşı çıkanlar olmasına (Freud) rağmen din araştırmaları ve mutluluk güncelliğini koruyan konulardır. Bu bölümde mutluluk kavramı, tanım itibarıyla literatür çerçevesinde ele alınıp kavramın anlaşılabilirliği sağlanacaktır.

Mutluluk, hakikat/doğruluk üzerinde inşa edilen anlamlı bir varoluştaki bütünlük ve süreklilik gösteren bir hoşnutluk hali bilincidir (Lenoir, 2021).

Bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, mut (I), ongunluk, kut, saadet, bahtiyarlık, saadetlilik (TDK, 2024).

Mutluluk, “insanın kendi potansiyel güçlerini gerçekleştirmesinin, ödevlerini yapmasının, erdemli oluşunun, doğa yasalarına uygun yaşamasının, kendi yazgısını özgürce belirlemesinin sonucu olan yetkinlik hâlidir (Cevizci, Felsefe Sözlüğü, 2011).

Mutluluk insanların var olma değeridir (Veenhoven, 1991).

Mutluluk tarih boyunca filozoflar, bilgeler, psikologlarca üzerinde tartışılmış, kitaplar yazılmış, reçeteler sunulmuş bir kavramdır. Mutluluk kavramı, üzerinde çok fazla çalışılan ve dilden dile; kültürden kültüre tanımı farklı yapılan bir kavramdır. Bunun nedeni mutluluk kavramının göreceli olmasıdır. Bir hasta için sağlık, aç olan biri için tokluk, bülbül için güle kavuşmak, öğrenci için sınavı geçmek, sanatkârın sanatını icra etmesidir (Lenoir, 2021). Mutluluğun bireyin olgulara yüklediği anlamla paralel olmasından kaynaklı, mutluluk tanımlarının farklı yapılması olağandır. Genel geçer bir mutluluk tanımlaması yapmak bu durumda oldukça güç görünmektedir (Çakmak, 2021). Güç olan bu tanımla yapmak her ne kadar zor olsa da insanlık tarihinden bu yana kadim mütefekkir, aydın ve filozoflarca mutluluk üzerine tartışılmış, günümüz çağdaş filozoflarca da ele alınmış ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Bir diğer ifade ile mutluluk kavramı güncelliğini korumuş, bu gündemin alıcısı her zaman var olagelmıştır. Kadim tarihten bu yana insanlar mutluluk arayışı içine girip nasıl elde edileceği üzerinde fikri takip etmişlerdir (Bahadır, 2011).

İnsanların mutlu olmak için yaptığı çalışmalar oldukça hacimli eserler içerisinde yer almıştır. Mutluluğun çok fazla araştırılması, insanın çok ciddi bir ihtiyacı olmasından kaynaklıdır. Bu nedenle mutluluk istemi evrenseldir. Pozitif psikoloji kavramları içinde yer alan mutluluk bir duygudur. Pozitif bir duygu olan mutluluk, davranışlarımızı olumlu yönde harekete geçirir. Kesin çizgilerle mutluluk kavramının sınırları çizilememektedir. Peki, mutluluk nedir? Acıdan, dertten, kederden uzak olma hali midir? İnsanın olumsuz tüm duygulardan uzak olması mutlu olması için yeterli bir durum mudur? Yoksa insanın mutlu olması için olumlu birtakım durumların (servet, sağlık, şöhret, makam) olması mı gerekir? Bu sorulara verilecek cevaplar insandan insana değişecektir. Bu sorular çalışma içerisinde hayatın anlamı ile literatür çerçevesinde değerlendirilecektir (Seligman, 2022).

Mutluluk kavramı tüm dünya dillerinde etimolojik olarak karşılık bulmuştur. Genellikle şans, bahtı açık olma, iyi olma hali gibi mefhumlarla ifade edilir. Arapçada “saadet”, İngilizcede “happiness”, Türkçede “bahtiyarlık”, mesut olma kelimeleri ile ifade edilmiştir. Dünya dillerinde mutluluk kavramının olması beklentiler ve mutluluk ölçütü farklı olsa da insanları ortak bir kavramda bir araya getirmiştir. Hayatın olağan akışı içinde anlama sahip olup olmadığımız, nasıl bir anlama sahip olduğumuz çok tartışılan bir konudur (King ve Hicks, 2009). Yunancada “eudaimonia”, Fransızcada

“bonheur”, İngilizcede “happiness”, Almancada “glück” şeklinde talih, baht, şans anlamlarında kullanılmıştır.

İnsan, mutluluğa doğası gereği mi yoksa kaderine bağlı olarak mı ulaşır? Yapılan araştırmalar insanın mutluluğunu artırabilme kabiliyetine sahip olduğunu göstermektedir.

Yaşamı bir bütün olarak görmek hayatta mutlu olma hedefinde önemli bir adımdır. Yaşantımızda olumlu duygular beslemek, adalet, sevgi, bilgi, daha sağlıklı bir yaşam ve başarı için önemlidir. Olumlu duygular yaratıcılık yeteneklerimizi ortaya çıkararak toplumsal yararları üst düzeye çıkaracak hoşgörü, yardımlaşma, sabır ve adalet duygularımızı geliştirir. Mutlu insanlar daha çok sosyal insanlardır (Seligman, 2022). Sosyalleşme insanları daha çok mutlu kılar. Doyurucu sosyal aktiviteler (toplum yararına yapılan yardımlaşmalar, mütevazılık, hoşgörü) insanların hayatına bir amaç ve anlam yüklediğinden daha çok mutluluk getirdiği saptanmaktadır.

Mutlu olmak için bilinç gerekir mi? Şuurlu olup şuurlu olduğunun farkında olan insan için mutluluğun bilinç ekseninde olup olmadığı önemlidir. Mutlu olmak için insanın mutlu olma bilincinde olması gerekir (Lenoir, 2021). Bilinç halinde olmak, olguları idrak edebilmektir. İnsanı diğer canlılardan farklı kılan idrak hali olay ve olguları doğru yorumlamayabilme, kişisel algı ile anlık olguların birbiri ile örtüşmesi olarak yorumlanabilir. Hayvanlar her ne kadar iyi olma hali yaşıyorsa da olayları idrak edemediğinden mutlu olma bilincinde değildir. Düşünürler insanlık tarihinden bu yana yaşanabilir bir hayat ve bu hayatı değerli kılan unsurlar üzerinde tartışmışlardır. Bu nedenle birçok bilim dalında mutluluk kavramı araştırmasına rastlayabiliriz.

Mutluluk kavramı sadece psikologlar tarafından ele alınmamıştır. Mutluluk kavramı toplumun tüm kesimlerince ele alınmıştır. Mutluluk üzerine ilk sosyolojik çalışmayı yapan Veenhoven (1991)’dur. Mutluluk insanın kendini iyi hissetmesi olamaz. Mutluluk kısa süreli veya anlık değildir. İnsanın mutlu olmasının kriteri yaşam kalitesinin ölçülmesi ile ortaya çıkar (Veenhoven, 1991). Bu değerlendirmeye baktığımızda Veenhoven (1991), mutluluk ile haz arasında önemli bir fark ortaya koymuştur. Mutluluk gelip geçici bir anlık haz değil yaşamın tamamını kapsayan bir süreçtir. Bu nedenle insanın mutlu olması kısa süreli hoşnutluk hali değil, yaşamın tüm evresine yayılan ve yaşam kalitesi endeksi ile ortaya konabilen bir süreçtir. Psikoloji, felsefe ve teolojide geniş araştırma alanı bulan hayatın anlamı ve mutluluk sosyoloji ise

sınırlı olarak ele alınmıştır. Sosyolojide teorik olarak mutluluğu ilk inceleyen Veenhoven (2008), sosyologlarca incelemeye değmez bir kavram olarak algılanmasına bağlar. Bartram (2012), ise sosyologları mutluluğa yakın olmadıkları şeklinde açıklamıştır. Son zamanlarda ise sosyologlarca mutluluk politikaları ile ilgili çalışmalar artmıştır (Bartram, 2012).

Toplumun önemli entelektüel grubunu oluşturan ozanlar ve bilgeler mutluluğun sevgi temeli üzerinde bina edildiği kanısındadırlar. İnsanın mutlu olması ancak sevmek kavramı ile mümkün olduğunu bilgiler ifade eder. İnsanın ulaşabileceği en büyük hakikat sevgidir. Her şeyini kaybeden insanlar bile sevdikleri ile ilgili düşüncelerde mutluluk kavramını tekrar hissedebiliyor (Frankl, 2022). İnsanın mutluluk düzeyini sevgi kavramı merkezi bir noktaya getirir. Mutluluk kavramı insanın uzak olduğu ruhsal bir durum olsa da ortadan kaldırılamaz. Hayatın en zorlu koşullarında bile insanı hayatta tutacak dayanak noktasına sığınıp tekrar hayata bağlayabilir.

Mutlu olmak insanın manevi yönünü doyurmaktır. İnsanın yaratılış hikmeti vardır. Bu hikmet üzerine yaratılan insanın fitratı vardır. Bu fitrat beraberinde birtakım özellikler getirir. İnsan, fitratına uygun eylemlerde bulunmadığı sürece mutlu olamaz. Goethe, “En büyük mutluluk şahsiyettir” der (Lenoir, 2021).

1.2.2. Antik Dönem Filozofların Mutluluk Anlayışları

Mutluluk arayışı kadim tarihten beri vardır. Bu bölümde mutluluğun amacı, mutlu bir hayatın nasıl olacağı, mutsuzluk nedenleri gibi konularda antikçağ filozoflarının, felsefi ekollerin, mütefekkirlerin ve günümüz filozof ve araştırmacılarının görüşlerine yer verilecektir.

1.2.2.1. Sokrates

Sokrates (MÖ 469 -399), Yunanlı filozof ve felsefenin kurucularından kabul edilir. İnsanın kendisi, evren ve toplumla ilişkisinin ne olması gerektiği konusunda araştırmalara dayanan Sokrates Metodu (Diyalektik) felsefe dünyasına kazandırmıştır. Diyaloglarıyla diğer filozofları derinden etkilemiş ve ahlak felsefesini kurmuştur. Gerçeğe akıl yoluyla ulaşabileceğini savunan filozof bu dünyanın bir yanılsamadan ibaret olduğunu düşünür. Yaşadığı dönemde hiçbir yazılı kaynak ele almamıştır. Felsefi konularda diğer filozoflarla olan diyalogları aracılığıyla fikirleri günümüze intikal etmiştir (Cevizci, 2022).

Mutluluk konusunda düşünceleri ile önde gelen filozoflardan olan Sokrates, erdemi mutluluğun kaynağı olarak görmüştür (Baynal, 2020). Ona göre gerçek mutluluk iyi-kötü ayırımı yapabilme idrakidir. İyi-kötü ayırımı da ancak erdem ile olur. Ahlak konusunda çalışmalarını sürdüren filozof erdem ve bilgiyi özdeş olarak kabul ediyordu. Bu doğrultuda bilgi insanı gerçek mutluluğa götürür.

1.2.2.2. Platon

Platon (MÖ 427-347) mutluluk ahlakının filozofu olarak kabul edilir. Platon mutluluğu adalet ile eşdeğer olarak görmektedir. Mutluluk kavramını doğrudan tanımlamayan filozofun mutluluk ile ilgili görüşlerine “Devlet” isimli eserinden öğrenmekteyiz. Erdem temelli ahlak anlayışını savunan filozof, her şeyin adaletle yürümesi durumunda mutluluğun elde edilebileceğini savunur (Kargın, 2024). Platon, bireyi hologram sistemi şeklinde düşünüp, toplumu oluşturan bireyin toplumun bir yansıması olarak görür.

Adaleti, toplumu oluşturan her bireyin kendi işini vazifesinin gerektirdiği şekilde yapması olarak görür. Toplumu oluşturan bireylerin kendi işini, asli vazifesini hakkıyla yapması (bekçinin koruma görevi yapması, zanaatkârın üretmesi, ordunun devleti koruması...) durumunda tüm toplum mutlu olacaktır (Platon, 2019). Erdem temelli bir ahlak anlayışını benimseyen filozof, “bilgelik, cesaret, ölçülülük, adalet” temel ilkeleri çerçevesinde mutluluk ahlakını somutlaştırır. Adaletli insanın ruh hali iyi olduğundan mutlu olur. Toplumu oluşturan her fert, benimsediği işi en iyi şekilde yaptığında (işini eksiksiz yaptığında) fertler mutlu ve toplumsal huzur ve düzenle birlikte mutlu olur (Platon, 2019).

Platona göre yaşamın amacı, bireylerin görevini yapmasıdır. Mutluluktan asıl amaç, çile çekmek veya münzevi bir hayatı (toplumdan soyutlanmış bir hayat) benimsemek değil, bir şeyler yapma iradesini ortaya koymaktır (Kargın, 2024).

Sonuç olarak Platon, adaleti mutluluk olarak görmekte ve adaletle yönetilen bir şehir veya devlette insan ruhunun huzura ereceği ve insanın mutlu olacağını iddia eder (Platon, 2019).

1.2.2.3. Aristoteles

Aristoteles (MÖ 384-322), felsefede mantığın kurucusu olarak kabul edilmiştir. Mutluluğu felsefi konuların ana teması haline getirmiştir. Platon’un öğrencisi ve Büyük

İskender'e uzun süre hocalık yapmıştır. Sanattan eğitime, astronomiden gramere, fizik ve biyolojiye kadar tüm alanlarla ilgilenmiştir. Mutluluk üzerine yazdığı eseri oğluna ithaf etmiştir. “Mutluluk asla bir başka maksatla değil, daima kendisi için aradığımız tek amaçtır” (Aristoteles, 2020). Her hedefin bir amacı vardır oysa mutluluğun tek amacının mutluluk olduğunu ifade eder. Mutlu bir hayat her şeyden ziyade zevk veren bir hayattır. Zevk de herhangi bir olay veya olgu karşısında hoş duygudur. Aristoteles'in mutluluğa zevk olarak yaklaşması tartışılmaya açık bir konu olabilir. Hayatın amacı zevk ise bu zevk kavramı insan kıyımından zevk alan milletler düşünüldüğünde hayatın tek amacının zevk olamayacağı gibi küresel vicdan çerçevesinde düşünüldüğünde etik kurallarına da aykırı bir durumdur. Zevkler anlık olup ahlaki açıdan tartışılmaya açık olduğundan hayatın tek amacı olamaz (Aristoteles, 2020).

Zevkin insan hayatının tek amacı olamayacağı başka psikolojik kavramlar çerçevesinde de ele alınabilir. Mazoşizm (kendine acı veya eziyet ederek zevk alma hali) ve Sadizm (başkalarına acı çektirerek veya işkence yaparak zevk alma hali) kendisine veya başkasına acı vererek haz alma veya zevk alma hali düşünüldüğünde hayatın tek amacı zevk almak olamaz. Her iki istek de bütünlüklü bir ruh ve beden sağlığı düşünüldüğünde toplumsal normlara ve insanın ruh sağlığına zarar verdiğinden her ne kadar insana anlık zevk verse de mutluluk ile bir ilgisi yoktur. Dolayısıyla subjektif zevk anlayışına dayalı bir hayat tarzı insan için mutluluğa ilişkin bir kıstas değildir.

Aristoteles'in hayatın tek amacı mutluluk fikrini destekleyen Faydacı Etik Anlayışın (FAE) savunucularından John Stuart Mill'e göre de yaşamın tek amacı mutluluk ve eylemlerin ölçütü de hazzdır. Bununla da Mill yüksek düzeyde mutluluğu hedeflemiştir (Möngü, 2015). Mill'in bu görüşleri dikkatli bir inceleme çerçevesinde ele alındığında çelişkili olduğu gözden kaçmamaktadır. Haz kavramını mutluluk ile aynı kategoride değerlendirmesi ile hazzı yaşanması gereken mutluluk ile eş tutulmuştur. Modernitenin dayattığı bir zorlama olarak haz ve mutluluk kavramının birbirinden ayrılması zorunluluk arz etmektedir.

Haz ve zevk kavramları birbirinden ayrılması gerektiği gibi mutluluk kavramı da haz kavramından ayrı düşünülmelidir. Bununla bağlantılı olarak Seligman (2022), iki kavramı birbirinden farklı olduğunu; hazzın bir emek, gayret veya kas gücü gerektiren bir eylemden sonra elde edildiğini savunur. Haz almak, insanın doğasında vardır (Lenoir, 2021). Bu hazzı aktifleştirmek için hayata akış sağlamak gerekir. Mutluluğun

peşinden koşmak beraberinde hazzı getirir (Aristoteles, 2020). Mutlu bir hayat, akılla mümkündür. Modern sosyolojik araştırmalar göstermektedir ki dostluk, sevgi veya duygusal bağlar mutluluğun temel bileşenleridir. Gerek Aristoteles gerekse Epikuros arkadaşlığın altını mutluluk konusunda çizmiştir. Ancak Aristoteles, insan hayatının asıl amacının haz olmadığı, mutluluk olduğu görüşü ile Epikür'den ayrılır.

Akıl ve erdeme dayalı bir hayatta insan tatmin olur. Mutluluğu ruhun etkinliği olarak değerlendiren Aristo bu etkinliğe ulaşmak için de aklı ön plana çıkarır. Erdem mutlu olmak için en önemli adımdır. Para, güç ve şöhret mutluluk için yeterli olmayıp hayatın iyi olması için birer araçtır.

Freud, insanın haz arayışıyla olgunlaştığını savunurken, Frankl ise tam tersine insanın anlam arayışı ile olgunlaştığını savunur. İnsan hayatı gerçekten de bir anlamla bütünleştiğinde mutlu olur. İnsan yaşamının asıl amacının mutluluk olduğunu savunan Aristoteles, mutluluk konusunda Platon ile aynı düşüncelere sahiptir. Platona göre yaşamın amacı, bireylerin görevini yapmasıdır. Mutluluktan asıl amaç, çile çekmek veya münzevi bir hayatı (toplumdan soyutlanmış bir hayat) benimsemek değil, bir şeyler yapma iradesini ortaya koymaktır (Kargın, 2024). Toplumu oluşturan tüm bireylerin asli vazifesini gerektiği gibi yapması durumunda adaletin insan ruhuna verdiği huzurla insan mutlu olur. Platon ve Aristoteles mutluluğu haz kavramına indirgememektedir.

1.2.2.4. Kıbrıslı Zenon ve Stoa Felsefesi

Kıbrıslı Zenon (MÖ 334-MÖ 262), 22 yaşında iken yıllarca bin bir meşakkatle deniz salyangozlarından elde ederek hazırladığı mor boya Fenike'den yola çıkarken bir gemi kazası sonucu denize dökülünce tüm servetini kaybeder. Bu deniz yolculuğu onun için bilgelik kapılarının açılmasıdır. Bu gemi faciası onun “hayatın anlamı”nı sorgulaması gibi felsefenin kapılarını aralayacaktır. Zenon, Stoa felsefesinin kurucusudur. Akla dayalı bir yaşam tarzı olan Stoacılıkta erdemin hayatın tek önemli şeyi olduğunu kabul eder. Erdemli hayat insana beraberinde mutluluk getirir (Kıymaz, 2022).

Her insanın hayatında birtakım hedefler vardır. Mutlu olmak için hedeflerin tamamına ulaşmak gerekir mi? Mutluluk için hedeflerin tamamına erişmek zorunlu değildir. Bu yolda çabamız önemlidir. Yol hedeften daha önemlidir. Yol içimizdeki sese cevap verdiği oranda bizi mutlu kılar (Lenoir, 2021). Hayatın anlamını sorgulamayıp

cahil yaşayıp mutlu olan bireyler de vardır. Düşünceyi, sorgulamayı, tefekkürü terk etmek insanın asli vazifesini unutmaması demektir. İnsan bu kâinatın küçük bir nüvesidir. Anlamdan yoksun bir hayat düşünülemez çünkü bu durum insan fitratına aykırılık ifade eder.

Stoa ekolüne göre toplum bir beden insan da bu bedende bir organdır. Organların birbiri ile mücadelesi olmaz. İnsan birbirine yardım edince erdemli bir hayat tarzını benimsemiş olur. Doğaya uygun yaşam aynı zamanda erdemli bir yaşamdır Zenon için. Erdemli bir yaşam da mutluluk demektir. Erdemli yaşam, insan iradesi ile gerçekleştiğinden hayatta herhangi bir engel durumu ile karşılaşmaz. Dolayısıyla erdemli yaşam huzur ve mutluluktur. Stoa ekolüne göre erdemli insan kin, nefret, öfke gibi negatif kavramlardan uzaklaşıp insanı mutsuz eden duyguların esaretinden kurtulmuş olur. Kin, nefret, öfke doğaya aykırı duygulardır. Erdemli davranışlar, negatif duyguları azaltır ve zamanla sönükleştirir. Hayatın amacı erdemli yaşamdır. Hikâyesi yazılmaya değer bir hayat, endişeden uzak erdemli nihayetinde mutlu bir hayattır (Çağlar, 2019; Kıymaz, 2022).

Zenon, erdemli hayat insanın mutlu olduğu hayattır diyordu ama mutlu olmayı sefaya dalmak anlamında değil iyi yaşam anlamında kullanıyordu. Hayattan asıl amaç bedensel zevk değil manevi hazlardır. Erdem nedir sorusuna Zenon “iyi karakter özellikleri” diyordu. Zenon erdemli hayatın dört önemli özelliği olduğunu söylüyordu; bilgelik, adalet, cesaret ve ölçülülük (Laertios, 2015).

Bilge insan, “rüştüne ermiş” doğru ile yanlış ayırt edebilme melekeleri olan dolayısıyla doğru karar alabilen insandır. Adil insan, tüm sosyal yaşantısında ilkeleri ve çıkarları arasında kaldığında erdemli davranıp adaletle karar verir. Cesur insan, başkaları ne der düşüncesinden ziyade evrensel temel ilkeler doğrultusunda cesurca davranır. Ölçülü insan ise otokontrol sahibi sosyal yaşantısında aşırıya kaçmadan erdemli hayatı sürdüren insandır. Erdemli insanın sadece bu dört özelliği değil başka özellikler de eklenebilir.

Zenon’a göre “hayatın amacı” erdem olmalıdır. Erdemli hayat insanın doğasına uygun olandır. Dört temel erdem (bilgelik, adalet, cesaret ve ölçülülük) özellikleri dışında başka pozitif psikoloji kavramları da vardır ancak erdem daima pozitif sonuçlar doğurur. Örneğin zevk pozitif bir duygu olarak düşünülebilir ama insanların iç

savaşlarda hayatlarını kaybetmesinden zevk alan kişiler düşünüldüğünde negatif bir kavram olduğu anlaşılabacaktır (Kıymaz, 2022).

İnsanlar arasında herhangi bir fark veya üstünlük yoktur. Yunan olsun veya olmasın herkesin eşit olduğu, insanlar arasında asıl farkın erdemde olduğunu savunur Zenon. Evren mükemmeldir ve insan da toplumsal bir varlık olarak evrenle paylaşım içindedir. Bu durum insanın doğasında kutsallığın olduğunu ve bu kutsal yapıya uygun yaşamak ancak erdemli bir yaşamla olabilir (Kıymaz, 2022).

Zenon'un kurucusu olduğu Stoa ekolüne göre insan hayatının bir anlam ve amacı vardır. Hayatın anlam bulması ancak erdemli bir yaşam sürdürme ile olabilir. Erdemli bir yaşam mutluluk getirir. Mutlu bir yaşam, zevk endeksli bir yaşam olmayıp manevi feyizlerdir. Mutlu yaşamın niteliği, erdemli yaşamın niteliği ile doğru orantılıdır. İnsan doğası erdemli bir yaşama uygundur. İnsan doğasına aykırı negatif kavramlar yaşam hazzından bireyi uzaklaştırır (Kıymaz, 2022).

1.2.2.5. Epikür

Epikür (MÖ 341-MÖ 270), Samos Adası'nda (Atina'ya bağlı) dünyaya geldi. Büyüdüğü dönem Klasik Yunan felsefesinin son dönemleriydi. Klasik Yunan felsefesi eğitimi aldı. Diyalog, retorik (hitabet) ve geometri dersleri aldı. 30 yaşlarında iken ders vermeye başladı. Midilli'den ayrılıp Atina'da Bahçe'yi (bahçe o dönemin eğitim kurumu) kurdu. Bahçe bir yaşam tarzıydı adeta. Bahçenin girişinde asıl amacın "mutluluk" olduğu yazılıydı. Hayatın asıl amacının mutluluk olduğunu söyleyen Epikür, MÖ 270 yılında acı içinde ölmesine rağmen yine de mutlu olduğunu söylüyordu.

Epikür, Aristoteles'in aksine mutluluğu haz olarak ifade eder. Tanrıyı evren olarak gördüğünden ilahi ilkelere inanmaz. Materyalist bir dünya görüşüne sahip olduğundan tanrıların varlığını kabul etmez. Yazdıklarının büyük bir kısmı elimize ulaşmamıştır ancak mutluluk üzerine öğrencisine yazdığı mektup günümüze kadar gelmiştir.

Mutluluğun zevk ve haz kavramlarına indirgenmesi kavramın bağlamından koparılmasıdır. Mutluluk, bireysel zevklerden daha fazla bir anlam içerir. Akıl-irfan sahibi insan, bedensel zevkleri hayatın anlamı kılmaz. Hazlar geçici surette olup özneyi sadece tüketici konumuna düşürür. Güzel bir tütsü kokulu mum yanarken anlık bir haz yaşatır ancak geleceğe ilişkin bir yatırım olmaz. Gerçek mutlulukla gelen duygular birikim sağlayıp kalıcı olur.

Mutlu olan huzursuz olamaz, başkasını da huzursuz etmez. Epikür doktrininin ilk dört maddesi insanın hayatta olması yönünde en önemli maddelerdi. Bunlar, Tanrıdan korkmayın, ölümden korkmayın, iyi olanı elde etmek kolaydır, korkunç olana katlanılabilir. Epikür’e göre tanrıların insanlarla işi olmaz. İnsanların tanrıdan korkmalarını gerektirecek bir durum yoktur. İnsan yeryüzünde yalnızdır ama kendi kendine yetebilir. Ateistçe bir yaklaşımla Epikür “Tanrı evrendir” der. Bu ifadede aslında tanrının varlığının olmadığı ifade edilmiştir. Tanrı yoksa korkulmaz dolayısıyla korkunun olmadığı yerde mutluluk vardır. Yer altında ve yer üstünde tüm doğa olaylarını anlamadan kendimizi güvende hissetmemiz mümkün olmaz. Güven demek mutluluk demektir. Mutluluğun asıl mekânı kendini güvende hissettirecek doğa olaylarını algılamaktır (Perker, 2022). Cennet ve cehennem yoktur. İnsan öldükten sonra atomlara ayrılacaktır. Bu durum ölümden de korkulmamasını ifade eder. Korkuların atlatılması insanın mutlu olması için yeterli bir nedendir. Oysa korkular sadece ölüm veya Tanrı’dan kaynaklanmamaktadır. İnsanın başkasına muhtaç olması, hastalık gibi durumlar da korku sebebidir.

Epiküryen felsefenin temelinde huzur vardı. Bu nedenle kalabalıktan kaçınmayı önerir. Toplumdan ziyade bireyi ön plana çıkarır. Kalabalık, diğeridir. Yani diğer insanlar ki onlar sizi para, hırs, makam gibi negatif hayata çeker.

Epiküryen felsefenin bireyi ön plana çıkarıp kalabalıktan kaçma teorisini reddeden Tarhan (2012a)’a göre insan sosyal bir varlık olarak kendisini asla toplumdan soyutlamamalıdır. Sağlıklı bir ruhsal yapı iletişim ve toplumsal paylaşım içinde olmalıdır. İnsanın mutlu olması, kendini bilmesi ve insanlarla iletişim halinde olmasıyla olabilir (Tarhan, 2012a). Toplumdan izole bir yaşam tarzı birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. İnsan yaşantısı ancak kendini gerçekleştirebileceği toplumsal bir yaşam tarzı içinde olabilmektedir. Kişisel mutluluk toplumsal sorunları beraberinde getirir. Kişisel mutluluk kıskançlık veya haset duygusunu beraberinde getirir. Oysa toplumsal paylaşım ve merhamet mutluluk duygusunu öznel arası bir durum olarak somutlaştırıp küresel olarak mutluluğu artırır.

Mutlu insanlar, kendilerine daha az odaklanıp diğer insanları daha çok sevip mütevazılık, adanmışlık, adalet kavramlarını ön plana çıkarıp yardımlaşma duygularını artırmaktadır. Mutlu insanlar zamanlarının çok az bir miktarını yalnız geçirirler. Toplumsal yaşantılarıyla mutlu insanlar mutsuz insanlardan ayrılır. Öte yandan mutsuz insanlar bencilce davranıp daha çok kendileriyle ilgilenip diğer insanlara karşı güvensiz

davranışlar sergilemeye başlar. Sadece kendisini önemsemek mutsuz bireylerin karakteristik özelliğidir.

Epikür öğretilerinin verildiği Bahçe’de herkes arkadaştır. Arkadaşlar birbirine destek olur. Güven ortamının olduğu Bahçe’de insan, sadece kendi mutluluğu için değil arkadaşlarının mutluluğu için de vardır. Arkadaşlık bir mutluluk değil mutluluğun faydalarıdır.

Epikür Felsefesinin temelinde mutluluk vardır ancak mutluluğun da temelinde beden değil aklın insana verdiği hazzı temel alır. Hayatın tek amacı haz almaktır. Acının olmaması en büyük hazzı yaşamaktır. Hayatın asıl hedefi hazdır ancak hazlar üzüntü verdiğinde kendisinden vazgeçilebilir (Taylor, 2020). İnsan hayatında tüm huzursuzluklar çıkarıldığında haz alınır ve bu haz da insanı mutlu eder. Bu nedenle Epikür felsefesinde ölümden korkulmaz. Korku her türlü hazzı uzaklaştırdığından mutluluğa engel olmaktadır.

Epikür felsefesinde doğa çok önemlidir. Doğayı bilmek ve anlamak insanı zihnin korkularından arındırır. İnsanın mutlu olması için başka etkenlere ihtiyaç yoktur çünkü her şey doğada bize sunulmuştur. İnsan ne istediğini bilirse mutlu olmaması için de bir sebep yoktur. Bazı arzular insanı mutlu ediyor gibi görünse de nihayetinde insanı mutsuz edecektir. Şan, şöhret, makam gibi zorunlu olmayan hazlar kaybedildiğinde bu durum insanı mutsuz edecektir. Bu nedenle insanın mutlu olması için arzuların doğal ve zorunlu olması gibi. Yemek, içmek zorunlu arzulardır, elde edilince insanı daima mutlu eder. Oysa şöhret veya makam gibi haz getirici unsurlar sınırları belli olmadığından elde edilemeyince mutsuzluğa sebep olur. Oysa en büyük erdem hayattan zevk almaktır.

Mutluluğa ilk sistemli bakışlardan biri hedonizmdir. Türkçeye hazcılık olarak çevrilmiştir Hedonizm. Hedonizmin temsilcisi Aristippos (MÖ 435-356), acıdan kaçmanın, zevke ulaşmanın hayatın amacı olduğunu savunurdu. Mutluluk sadece zevke ulaşmak olarak algılanmamalıdır. Epikür, mutluluk konusunda zevk kavramını kabul etmekle birlikte sadece zevk olarak düşünülen, aklın ihmal edilerek haz alınan bazı duyguların ileriki aşamada acıya dönüştüğünü ve dolayısıyla hayatın anlamının sadece zevk almak olarak düşünülemeyeceğini iddia eder (Taylor, 2020).

Epikür felsefesinde insanın harekete geçişi “haz” ile olabilirken buna şiddetle karşı olan Stoacılar; doğa tarafından insanın içine konan içgüdüler olduğunu savunur. İnsan yaşamının amacı haz olamaz. Platon da diyaloglarında insan yaşamının temel

anlamının haz olduğu fikrini kabul etmemektedir. Platon gibi Aristoteles de insan yaşamının temel amacının haz olamayacağını, hazzın mutluluğa ulaşmak için aracı olabileceğini vurgular. Nitekim Aristoteles, insan yaşamının temel amacının mutluluk olduğu iddiasını yineler. Platon ve Aristoteles'in haz (haz ve iyi aynı şeyler olmadığı) konusunda uzlaştığı söylenebilir (Çağlar, 2019). Her iki filozof mutluluğu önemserken duyuşsal haza karşı olma yönüyle ortak paydada buluşur.

Antik dönem hazzılığı, Orta Çağ ve Yeni Çağ'da da devam etmiştir. Rönesans İtalya'sında Erasmus ve Thomas Morus'un eserlerinde, Fransa'da Michel de Montaigne, John Locke ve David Hume gibi filozoflarca tartışılmıştır. Haz ve bununla ilgili tartışmalar MÖ 5. yüzyıldan MS 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.

1.2.3. Modern Dönem Filozofların Mutluluk Anlayışları

1.2.3.1. Arthur Schopenhauer

İnsan doğası, insanı mutlu veya mutsuz olmasının belirleyicidir (Schopenhauer, 2019). Yani insanın hisleri veya günümüz terimiyle genlerimiz mutluluğumuzun belirleyicisidir. Mutlu olanın şartı, genlerin mutlu bir mizaca sahip olmasıdır. Schopenhauer (2019), insanın irade, zekâ, kuvvet, şahsiyet sahibi olduğunu ama şöhret ve paranın insanı mutlu edeceği şeklindeki fikre karşı çıkar. Ona göre şan, şöhret veya servet gelip geçici olup insan mutluluğunun daimiliğini sağlayamaz.

Mutlu olmak insanın gen veya genetiği ile açıklanabilir mi? AB ülkeleri arasında yapılan 1973–1998 yıllarını kapsayan anketlerde öznel iyilik halinin, mutluluğun istikrarlı olarak devam ettiğı ülkelerin kendi içinde mutluluk düzeylerinin çok fazla değişmediğı ortaya çıkarmıştır. Örneğin Danimarka, mutluluk endeksinde İtalya, Belçika ve Portekiz'den mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Atalay, 2015). İnsan genetik bir mirasın taşıyıcısıdır. Ancak mutluluğun genetik olarak açıklanması dayanaktan yoksunluk olarak saptanabilir. Nitekim Belçika'da 1970-1980 yıllarında mutluluk düzeyleri oldukça düşmüştür. Bu durum Ukrayna – Rusya savaşında görüldüğü gibi, savaşa maruz kalan bu milletlerin mutluluk düzeylerinin düşmesi genetiklerinin kısa sürede değişmesi ile değil savaşla açıklanabilir. Bazı milletlerin mutluluk endeksinde yüksek mutluluk seviyesinde iken daha sonraki süreçlerde mutluluk seviyesinin düşmesi genetik değişim olarak kabul edilemez ancak mutsuzluk, mutsuzluğa sebebiyet veren dış etkenlerle açıklanabilir. Mutluluğun genetik faktörlerle açıklanması durumunda mutsuz insanların daima mutsuz; mutlu insanların da daima

mutlu olması gerekir ki bu durum bilimsel bulguların sonuçlarıyla çelişki oluşturmaktadır. İnsanların mutluluk düzeyleri durağan değildir. Değişime uğrayan mutluluk düzeyinin farklı bileşenleri vardır. Schopenhauer (2019)'ın mutluluğu genetik veya gen ile ifadesi böylece kabul edilemez olur.

Mutluluğa farklı bir bakış açısı kazandıran Kant ise, bu dünyada gerçek mutluluğun olduğuna inanmaz. Kant'tan farklı düşünen Schopenhauer (2019), ahirette ebedi mutluluğa inanmaz. Bütün arzularımız tatmin edildiğinde bile bu durum bir süre sonra bıkkınlık uyandırır. Mutlak bir mutluluğa erişilmenin mümkün olmadığını savunan Schopenhauer (2019), bugünü yaşama arzusuyla içinde bulunulan anda acıdan uzak durmakla meşgul olunmalıdır fikrini savunur.

Lenoir (2021), mutluluk anlamlı varoluştaki hoşnutluk bilinci demişti. Hoşnutluk hali insanların beklentilerine yaşanmışlıklarına göre değişir. Münevver insanın hedefi, bu anlam dünyasında mutluluğu daimî kılmasıdır. Tastamam bir mutluluk ancak aklîselim ile mümkündür. Schopenhauer (2019), mutlu olanın şartı, genlerin mutlu bir mizaca sahip olmasıdır, demişse de insanın derinliği üzerinde çalışması, karakterini geliştirmesi sonucunda da mutlu olunur. Mutlu yaşamak için birtakım kurallar öneren Schopenhauer (2019), hayatı boyunca mutsuz oluşuyla kendi kendisiyle çeliştiği söylenebilir. Aşklarının evlilik değil hüsrarla sonuçlanması, üniversitedeki derslerinin katılımcı azlığı nedeni ile iptal edilmesi onu mutsuz etmiştir. Oysa Schopenhauer (2019)'un hayatının bir anlam ve amacı olsa mutlu olmaması için neden kalmayacaktır. İnsan manevi birtakım davranışlarla içsel bir doyuma veya manevi bir huzura kavuşabilir. İnsan her ne kadar genetik olarak mutluluğa eğilimli olsa da insan davranış ve alışkanlıklarını değiştirerek de mutluluğu yakalayabilir. Hayatı anlamlı kılacak bir değere bağlanmak gibi. Mutluluğun önündeki engel gerçeklik değil bizim gerçekliği algılama biçimimizdir. Aynı gerçeklikten iki kişi farklı sonuçlar çıkarabilir. Olgulara verilen değer gerçekliği farklı kılar. Kimi insanlar kötülerden nefret ederken kimi insanlar sonucun lehine olmamasından nefret eder.

Kant, insanların arzularının sınırsız olması nedeni ile mutsuz olduğunu iddia eder. Schopenhauer (2019) ise hayata kötümser bakar ve dolayısıyla mutsuzdur. Doğu ve Batı bilgeleri ise insanların kendilerini kâinatın efendisi görüp her şeyi kendi arzularına uydurmaya çalışmakla mutsuz olduğunu ifade eder. Bilgelik ise bize hayata bir anlam yükleyip dünyevi taleplerin azaltılmasını önerir. Bütün bu antikçağ filozoflarından, çağdaş filozoflara, baktığımızda sonuç olarak insanın mutlu olmasının

yolunun, anlamlı bir hayatın insanı mutlu ettiğidir. Mutluluk gibi mutsuzluk da insanın deruni yapısı ile ilgilidir. Olgulara yüklenen anlam mutluluğun belirleyicisi olmaktadır.

Mutluluk konusunda farklı bakış açısı olan Alain (2018), mutluluğun elde edilmesinin çaba gerektiren bir durum olduğunu, insanın istek ve iradesi ile mutluluğa ulaşabileceğini ileri sürer. Mutlu olmak iyimserlikle birlikte olabilir. Mutlu olmak, öğrenilebilen ve öğretilen bir duygudur. Bu yönüyle mutluluk bilgi ve bilgeliktir (Alain, 2018). Mutluluk bütünlüklü kişilik ile ilgilidir. Sadece işe adanan bir hayat ve beraberinde gelen ailenin ihmal edilmesi mutluluktan ziyade zevk olur. Uyumlu ve dengeli bir hayat mutluluk getirir (Alain, 2018). Alain mutluluk konusunda erdem kavramının da göz ardı edilemeyeceğini çünkü insan sosyal varlıktır diğer insanlarla kurulan sosyal ilişkilerle erdemli olunup mutlu olunabilir. İnsanlar yaşadıkları sorunlar karşısında başkasından destek aldığında bu problemleri daha rahat ve kısa sürede atlatabilmektedir (Baynal, 2020). Bütünlüklü bir kişilik insanın hem sosyal hem de psikolojik yönden tutarlı olmasıdır. İnsanın bir yönünün güçlü olması mutlu olması için yeterli bir sebep değildir. Bütünlüklü bir ruh hali gerçek anlamda mutluluğu sağlar. Kısa vadede gelen zevkler (işkolik olmanın geçici hazzı) ancak mutluluk yanılması olabilir.

Mutluluğun insanın deruni yapısıyla ilgili olduğu açısından bakıldığında gerçek hayat, insanın dünyevi unsurları reddetmesiyle başlar. Bu idrak hali insanı, mutlu olmanın başkasının mutluluğuyla paraleldir. Mutlu olmanın başkasının mutluluğuyla mümkün olduğuna inanan insanı ölüm de mutsuz etmez (Tolstoy, 2019). Kişisel mutluluğu başkasının mutluluğuyla birleştiren insanlar ölümsüzlüğü yakalar. Bu mutluluk sevgi ile zuhur eder. İnsanı insan yapan unsur sevgidir. Hayat ancak sevgi ile taçlandırılırsa anlam kazanır. İnsan ancak bu sevgi temelinde anlamlı hayatı yaşayabilir.

Mutluluktan ayrı düşünölemeyecek bir diğer kavram da yaşam hakkıdır. Özgürlüğü ipotek altına alınmış bireylerin mutlu olması düşünölemez. Bireysel özgürlük kendini gerçekleştirmenin öncül koşuludur. Aklın ötesine uzanmak, aşkın duruma geçiş ancak kendini gerçekleştiren bireylerin başarabileceği bir hedeftir. Nitekim Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nde (1776'da Thomas Jefferson tarafından yazılmış) üç kavramın altı çizilmiştir. Hayat, özgürlük ve mutluluğun peşinde koşmaktır. Bu kavramlar toplumsal düzenin de dinamikleri olarak algılanır.

Mutluluk, belli başlı bazı erdemlerin sosyal hayata yansıtılmasıyla elde edilebilir. Minnesota'daki Mayo Clinic'te yapılan bir araştırmada 839 hasta üzerinde

yapılan (iyimserlik) araştırmada, iyimser hastaların kötümser hastalara göre %19 oranında daha uzun yaşadıkları ve bu araştırma sonuçlarının kendini dine adayan rahibelerle ilgili araştırma sonuçlarıyla örtüştüğü görölmektedir (Seligman, 2022). Hayatını anlamlı bir ulvi duyguya adanmış insanlar daha mutlu olabilmektedir. Bu araştırma sonucuna göre mutluluğun insan hayatını daha sağlıklı kıldığı söylenebilir. Toplum yararına çalışma iyimserlik duygusunun artmasına mutluluğun artmasına vesile olmaktadır. Toplum yararına çalışma hayata bir değer yükleyip anlamlı kılmakta ve durum mutluluğu arttırmaktadır. Antik Yunan, yakın çağ filozofları, İşlam düşünce tarihinde önemli yer edinmiş mütefekkirler baktığımızda erdem konusunda tam bir konsensüs sağlanmasa bile belli başlı başlıklarda ortak paydada buluştukları söylenebilir; bilgelik, sevgi, adalet, maneviyat ve alçak gönüllölük. Sayılan bu erdemler insan hayatını anlamlılaştırıp bireyi mutlu kılar.

Veenhoven (2006), 174 ölkede yaptığı mutluluk araştırmasında batılı ölkelerin az gelişmiş ölkelere göre daha mutlu olduğu sonucuna varmıştır. Bu durumu modernleşme, insana verilen değer, bağımsızlık gibi nedenlerle açıklanmaktadır. Bu araştırmanın sonucu bu araştırma sonuçları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. İnsanın hayatında değer bulması, hayatın bu değer ve amaçlar çerçevesinde sürdürölmesi bireyleri daha mutlu kılar tezimizi doğrulamaktadır.

Mutluluk her zaman mümkündür. “Mutluluk, hayatı sevmekten ibarettir” (Lenoir, 2021). Bu bakış açısına göre hayatı sevmek mutlu olmak için yeterli bir nedendir. Hayatı sevmek mutlu olmak için yeterli değildir oysa. Yanı sıra hayatı sadece amaçsız veya anlamsızca sevmek değil; İnsanın hayata bakış açısını değiştirip olgulara değer verip anlamlı kıldığı sürece mutlu olunabilir. Anlam temelinden yoksun bir sevgi, geçici bir heves olarak nitelendirilir. Oysa anlam yüklenen olgular bireyi, bir olgunun sadece yatay düzlemiyle sınırlı bırakmaz; birey dikey bir düzlem içinde hayatı anlamlandırır. Yatay düzlem, olgunun sadece görünen yüzü iken; dikey düzlem metafizik âlem veya görünenin perde arkası demektir.

Yukarıdaki Felsefi akımların, Filozofların açıklamaları dikkate alındığında mutluluk kavramı geniş ölçüde ele alınan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedonist Felsefede mutluluk fiziksel ihtiyaçların karşılanması ile elde edilirken Eudaimonist Felsefede ise insanın anlamlı bir hayat sürdürmesi ile gerçek mutluluk elde edilebilir (Baynal, 2020). Eudaimonist felsefeye yakın İşlam Düşünürleri gerçek

mutluluğun bu geçici dünyada değil, ahirette kavuşulabilecek bir olgu olduğunu savunur.

Yukarıdaki bilimsel araştırmalar sonucunda psikolojik olarak mutluluğu elde etmenin birden fazla nedeni vardır. Psikolojide de mutluluğu zevkte gören hedonik yaklaşım ve mutluluğu anlamda gören eudaimonik yaklaşım vardır. Modern zamanlarda mutluluğun yaşanması zorunluluk gibi dayatılmaktadır. Oysa psikolojik açıdan bakıldığında mutluluğun zorunluluk seviyesine indirgenmesi insanları psikolojik açıdan daha çok mutsuz eder. Teknoloji hayatı her ne kadar kolaylaştırır da mutsuzluk ortadan kalkmaz. Mutluluk gibi mutsuzluk hayatta var olacaktır. Bu nedenle bir dayatma halini alan mutluluk talebi, insanı mutsuz olmaya sürüklemektedir (Diş, 2018). Araştırmalarda elde edilen bulgulara göre psikologlar da felsefede olduğu gibi mutluluğu haz ve erdem çerçevesinde yorumlamışlardır (Baynal, 2020).

1.2.4. İslam Kültür ve Medeniyeti Mütefekkirlerinin Mutluluk Anlayışları

1.2.4.1. Kindi (801-873)

İlk Müslüman Filozof olarak kabul edilen Kindi, maddi hazlardan ziyade manevi hazların tercih edilmesi savunarak Platoncu bir çizgide anlayışını sürdürmüştür. Maddi dünya karşısında kayıtsız kalınmasını tavsiye eder (Kaya, 2021). Kindi, insanı acıya gark eden asıl meselenin “ölüm” değil ölüme yaklaşım olduğunu savunur (Miskeveyh, 2017). İnsanın sevdiği şeyi kaybetmesi, hayalini kurduğu veya gaye edindiği şeye ulaşamaması durumunda mutluluktan uzaklaşıp üzüntüye boğulur (Edis, 2020).

İnsanın kendisine zulmetmesi, insanı üzüntüye gark edecek unsurlardan ruh ve bedenini uzak tutmaması ile olur. O nedenle insan kendisini mutlu edecek akli erdemlere ulaşma yollarını aramalıdır (Baynal, 2020). İnsan her şeye malik olmadığından her zaman mutlu olmak imkân dâhilinde değildir. İnsan yok olmaya mahkûm dünyevi unsurlara gönül bağlamamalıdır. İnsan ebedi olmayana gönül bağladığında, üzüntüyü, hüznü, kederi, dert ve tasayı talep etmiş olur. Yok olmayan tek şey filozofa göre istisna olarak akıl olup, insan dünyada mutluluğa yegâne gaye olarak sarılmamalıdır (Edis, 2020).

İnsan üzüntüyle mücadele etmelidir. Üzüntü her insanın maruz kaldığı bir durum olduğundan üzüntüyle mücadele devam etmeli ve üzüntünün gelip-geçici olduğu unutulmamalıdır. Üzüntünün temelinde dünyevi mal-mülk olduğu var sayılırsa

kaybedilenin değil elde olanın kıymetinin bilinerek yaşam sürdürülmelidir. İnsan dünya hayatında imtihan edileceğini bilerek musibetlere hazır olmalıdır (Akyol, 2015). Gerçek mutluluk dünyada değil ebedi ahiret yurdunda var olacaktır.

1.2.4.2. Farabi (872-950)

Farabi, mutluluk konusunu kapsamlı bir şekilde (müstakil eser) ele alan İslam filozofudur. Antik Yunan filozoflarının mutluluk ile ilgili görüşlerini İslam Filozoflarının görüşleriyle sentezlemeyi başarmış; kendisinden sonra gelen İslam düşünürlerini de mutluluk konusunda etkilemiştir (Taş, 2006). Farabi'ye göre mutluluk insanın gaye-i hayalidir (Farabi, 1985). Mutluluğu iyi olarak gören filozof, iyiliği hazdan ayrı tutmaktadır. “Erdemli Şehir” isimli eserinde hazzcı bir yaşam tarzına karşı çıkarak, hazzı mutluluğun önündeki engel olarak görür. Haz peşinde koşan insanları erdemli şehrin dışında tutan filozof, hazzı bayağılık olarak görür (Çağlar, 2019). İnsan ancak maddi/dünyevi unsurlardan yüz çevirip manevi unsurlara yöneldiğinde gerçek mutluluğa kavuşur. Mutlu olan insan, mutlulukla birlikte başka şeye ihtiyaç duymaz.

Farabi'ye göre mutluluk en çok tercih edilen unsurdur. Birçok bilim dallarının ortak konusu olan mutluluk, “insan nedir” sorusu karşılığında detaylı incelenmiştir (Aydın, 2014). Mutluluk başka şey için değil bizzat kendisi için istenir. Bu görüşü ile Farabi'nin mutluluk anlayışı Aristo'nun mutluluk anlayışına benzer ki her iki düşünür de mutluluğu başka şey için değil bizzat kendisi için istendiğini savunur (Farabi, 1985; Aristoteles, 2020). İnsanın var olma hikmeti iyiliktir. İnsanın iyiliği bulması da ancak Allah'a yönelmekle olur (Kartopu, 2013).

1.2.4.3. İbni Sina (980-1037)

İbni Sina, mutluluk konusunu hacimli bir eserle vermekten ziyade daha çok nefis konusunu işlerken mutluluk kavramını da ele almıştır. Mutluluk konulu eseri birkaç sayfadan ibarettir. Din, felsefe, tasavvuf gibi konularda geniş bir yelpazede eseri kaleme alan düşünür, bazan bir filozof bazen bir mutasavvıf olarak fikir beyan eder. İbni Sina'nın mutlulukla ilgili görüşleri Farabi ile benzerlik göstermektedir (Aydın, 2014). İnsan ancak dünyevi hazzlardan yüz çevirip manevi hazzlara yönelince mutlu olabilir. Mutluluk, başka şey için değil bizzat kendisi için istenir. İstenilen gayeler içinde başka şey için değil bizatihi kendisi için istenen, en çok gaye edilen kavram mutluluktur.

Gerçek mutluluğun ölümden sonra olacağını savunan İbni Sina insanın nefsin emrettiği kötü unsurlardan kurtulmasıyla mutlu olacağını ileri sürer. Üzüntünün insan nefesine ait bir durum olduğunu savunan filozof, istediğini elde edememe veya sevdiğini kaybetmenin de hüzne sebep olduğunu, yanı sıra insanın arzuladığı her şeye ulaşabilmesinin de mümkün olmayacağını vurgular (Edis, 2020). İnsanın nefsin emrettiği kötü unsurlardan kurtulabilmesi için de bazı melekeleri kazanması gerekir. Bu iyi melekelerin en önemlisi ahlakıdır. Ahlak, iyi olan şeylerin düşünmeden gayret sarf etmeden kolaylıkla yapılmasıdır. Kolaylıkla yapılan eylemler alışkanlık haline gelmiştir. İşte iyi olan şeylerin yapılması ahlaki olarak ruha ve bedene iyi geldiğinden insan mutlu olur (Aydın, 2014). Nefsin emrettiği kötü şeylerden uzak durmak, nefsin arınması için, ibadet İslam filozofunun önem verdiği bir kavramdır. İbadet nefsi arındırır ve manevi hazza ulaştırır.

Müslüman filozoflar için mutluluk akli olup dünyada mutluluğun olmadığı görüşü hâkimdir. Maddi veya dünyevi unsurlardan uzak durulmasını salık veren tasavvuf ekolleri de görülmüştür (Kartopu, 2013).

Aristoteles'ten etkilenen İslam düşünürleri mutluluğa ancak erdemli bir hayat sürdürmekle ulaşabileceğini savunur. Bu felsefeye göre hem ahiret hem dünya saadeti erdemli bir hayat sürdürmekle elde edilir.

Gerek Antik Yunan Filozoflarında gerek İslam filozoflarında mutluluk ile ilgili ulaşılan ortak payda; mutluluğun başka şeyin aracı olmadığı, bizatihi kendisi için istendiğidir.

Din, hayatın ekonomik, psikolojik, siyasi yönüyle iç içe geçmiştir. İnsanın hayatına bir anlam katan din, insanın bakış açısını değiştirip tutum ve davranışlarını etkileyebilir. İslam dini insanın zayıf yönlerinden bahseder (Tefsir, 2022) ve zayıf olan bu insanın iç âlemine yönelerek hayatına bir anlam kazandırıp mutlu olunabilmenin tavsiyelerini iletir. Tavsiye mahiyetinde olan din (Çelik, 2023), insanlara hayat için bir yol haritası çizer. İnsan dünyevi hayatta tavsiye edilen alçakgönüllü olma, cömertlik, yardımseverlik, adalet, açgözlülüğten kaçınma, yetim hakkı gibi nasihatleri dikkate alıp hayatını bu tavsiyelere göre şekillendirdiğinde mutlu olacaktır. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de dünya ve ahiret mutluluğunun olduğundan bahsedilir. Yine kutsal kitabımızda asıl ve ebedi olan mutluluk yerinin ahiret olduğu vurgulanır. Nitekim Asr suresinde, iman edip salih amel işleyenlerin mutlu olacağı ayetlerle vurgulanır. Tüm

bunlardan hareketle dini açıdan insanın mutlu olmasının anlamlı bir hayat sürdürme ile mümkün olacağı ortaya çıkmaktadır. Yorulmaz (2016)'a göre dinin insan mutluluğu üzerinde olumlu etki yaratmasının nedeni cemaate katılan bireylerin sosyal ağlar kurduklarından hayatlarında daha mutlu olduklarıdır. Sosyal ağlar, sosyal bir varlık olan insan için önemi yadsınamaz ancak mutluluğun temelinde birden fazla bileşenin olduğu da kabul edilmelidir.

İslam dininde ahiret inancı yani ölümden sonra diriliş ve ebedi hayat, önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim ahiret inancına sahip olmanın mutluluk üzerinde olumlu etkisinin olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları vardır (Arvas, 2017). Ölüm bilinci insanların hayatlarını pozitif yönde düzenleme konusunda etkilidir. Nitekim Yalom (2012), ölüm bilinci ile hayatın daha zevkli olduğunu savunur.

Din, bu dünyada gerçek mutluluğun olamayacağı ve ebedi mutluluğun ebedi hayat olan ölüm ötesi dirilişte olacağını vurgular. Mutluluğun maddi varlıkla veya çocukla olmayacağı (Kehf/46) maddi varlıkların dünyanın süsü olduğu hayırlı olanın ise iyi davranış olduğunu bunun yanı sıra nefsanî arzuların, ziynet eşyalarının her ne kadar çekici kılındıysa da varılacak en güzel yerin Allah'ın katı olduğu (Âl-i İmran/14) ve ahiret mutluluğu olduğu ayetlerde geçmektedir. Söz konusu ayetlerde mutluluğun dünyada her ne kadar var olsa da muvakkat olduğu asıl mutluluğun nefsanî arzulardan vazgeçilerek -çünkü maddi varlıklar geçici ve yok olmaya mahkumdur- yüce bir varlığa bağlanıldığında dünya ve ahiret mutluluğu elde edileceği sonucuna varılmaktadır.

Semavi dinlerin yanı sıra mistik öğretilerde ve İslam tasavvufunda da mutluluğa değinilmektedir. Aşk, sevgi, şefkat gibi duygular insana mutluluk getirir (Lama ve Cutler, 2000). İslam tasavvufunda da gerçek mümin profili çizilmektedir. Buna göre insan dünyevi dediğimiz şöhret, mal-mülk dediğimiz maddi unsurlardan sıyrılıp; duygularını kontrol edip, nefsin arzularına boyun eğmemesi durumunda mutlu olacaktır (Güngör, 2018). Tasavvuf insanı içsel bir yolculuğa çıkarır ve bu şekilde insanın hayatını bir anlam ve amaca bağlamasını sağlar.

1.2.5. Mutluluğu Etkileyen Faktörler

Mutluluk konusunda birtakım *yanılgılar* da vardır. Bunlardan biri de mutluluk düzeyinin hiç bitmeyecek sanılmasıdır. Mutluluğun haz ve zevke indirgeniği, mutluluğun zorunluluk olarak dayatıldığı günümüzde mutluluğu etkileyen faktörlerin ele alınması önemlidir. Hayatın anlamı nedir sorusu kadar mutluluğun kaynakları da

asırlarca araştırılan bir konudur. Mutluluğun kaynağı ve bilimsel araştırmalarda mutluluk sebepleri;

a) Gelir:

Sosyolojik anketlerin birçoğunda paranın tek başına mutluluğun belirleyicisi olmadığı yönünde sonuçlar vermektedir. ABD’de 1945-1970 yılları arasında kişi başına düşen hasılanın artış göstermesine rağmen kendini mutlu hisseden kişilerin sayısında bir değişimin olmadığı ortaya çıkmıştır. Maddi konforun artışı insanlar üzerinde olumlu bir etki yaratmamıştır. Benzer istatistiki sonuçlar Fransa ve İngiltere’de de ortaya çıkmıştır (Seligman, 2022). Gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen gelir yüksek olmasına rağmen, mutluluk endeksinde yaşam memnuniyetinin düşük veya orta seviyelerde olduğu görülmektedir. Maddi konfor her ne kadar yüksek olsa da hayatı anlamlı kılan unsurların yokluğu mutluluk yoksunluğunu getirmektedir (2015). Antik Çağ filozofları da insanın mutlu olması için asgari geçim miktarının insanı daha mutlu edeceğini, paranın esiri olmayıp, aileye yakın ve çevreye ayrılan zamanın insanı daha mutlu edeceğini savunmaktadır. İnsana sizi mutlu kılacak şeyler nelerdir diye sorulsa önce sağlık sonra para cevabı alınacaktır. Ancak çelişki olmasına rağmen, insan sağlığını kaybetme riskini göze alıp parayı daha fazla önemli görmektedir. Belki de bu durum bizde olamayan şeylere ulaşma arzusundan kaynaklanmaktadır.

Başarı ve maddi gelirin yükselmesi beraberinde birtakım beklentiler getirir. Ancak başarı ve maddi gelirin iyi olması sürekli mutlu olunacağı şeklindeki beklenti insanı yanıltır (Seligman, 2022). Araştırmalar başarıların, maddi gelirin ancak süreli olarak insanı mutlu ettiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen başarı bir süre bireyi mutlu eder ancak belli bir süre sonra başka başarılar elde etmek istersiniz çünkü bu başarıyla elde edilen mutluluk bir süre sonra sizi mutlu etmez olur. İnsan bunun ardından başka başarılar peşinde koşar bu süreç devam edip gider.

Mutluluğun *maddi varlıkla* ilişkisi oldukça zayıftır (Seligman, 2022). Reel olarak son 50 yılda elde edilen gelir bazı uluslarda artış göstermiştir ancak bu artış zengin ulusların çoğunda yaşam doyumu sabit kalmıştır. Aşırı yoksulluktan refaha geçişin mutluluk üzerinde pozitif etkisi (%4’ünü açıklar) vardır, ancak ekonomik refah arttıkça mutluluğa etkisi azalır (Atalay, 2015). Zenginlik kavramı cazip gibi görünmekle birlikte mutluluk üzerinde kalıcı bir etkiye sahip değildir. Ulusal alım gücü ile ortalama mutluluk oranı birbirine paraleldir ve bu paralellik ortalama bir mutluluk düzeyi

anlamına gelir. Ulusal alım gücünün çok üstünde bir maddi gelir ise mutluluğu sağlamaz olur. İnsanlar belli bir konfor düzeyine ulaştıktan sonra elde edilen fazla gelirin mutluluğa katkısı yoktur.

Berg (2006), araştırmasında gelir düzeyi ile mutlu yaşam süresi, yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucunu elde etmiştir. Berg (2006)'ın araştırması ile bu araştırmamız arasında önemli bir farklılık olmadığı gibi araştırma bulgularımızı ispatlar niteliktedir.

b) Yaş:

Mutluluğu belirleyen unsurlar arasında **yaş** faktörü akla gelmektedir. Yaşlanan insanların beden sağlığından (fiziksel olarak) bir şeyler kaybetmesi hayatın olağan akışı içinde doğaldır. Kaybedilen fiziksel güç, yaşlılıkla paralel olarak beraberinde birtakım handikaplar getirmektedir. Bu durum akla gençlerin daha mutlu yaşlıların ise mutsuz olduğu şeklinde dayanaktan yoksun bir sonuca götürebilir. Seligman (2022)'a göre yaşla birlikte yaşam doyumunu parametresinde hafif yükselme görülürken, hoş gitmeyen duygular ise değişmiyor. Yaşla birlikte insanın kendini büyük görmesi ve umutsuzluk gibi duygular azalıyor. Gençlerin tamamının mutlu veya yaşlıların tamamının mutsuz olmayışından yaş faktörünün mutlulukta belirleyici etken olmadığı bulgusunu ortaya koymaktadır. Tüm bu bulgular yaş faktörünün mutluluk için yeterli olmadığı sonucuna götürmektedir.

c) Sağlık:

Mutluluğun formülünün **sağlıkta** olduğu kanısı insanlar arasında kabul görmüştür. Sağlık insan yaşantısının en önemli unsuru olarak değerlendirilir. Öznel algılar sağlık durumunu değerlendirilmesinde önemli bir paya sahiptir. Hasta durumdayken bile duruma iyimser bakmak zorluklara uyum sağlamayı kolaylaştıran bir duygudur. İnsanları etkileyen, hayatı olumsuz etkileyen hastalık uzun süreli ise mutluluk düzeyi azalma gösterir. Birden fazla hastalığı olan insanların mutluluk düzeyleri azalma gösterirken hastalık nedeni ile hastaneye yatırılan hastalarda bir sonraki dönemde yine mutlu oldukları görülmektedir. BM Kalkınma Ajansı verilerine göre Dünya Mutluluk parametresinde mutsuz ülkelerdeki insanların tamamının sağlıklı olmadığı görülmektedir. Kişisel algılar insanların sağlık sorununda mutluluk düzeylerini olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir.

d) Eğitim ve Irk:

Eğitim ve ırk ilk bakışta mutluluk için önemli gibi görünmesine rağmen çok az etkisinin olduğu söylenebilir (Seligman, 2022). Eğitim, dar gelirli bireylerde aracı rolündedir. Irk mutluluk konusunda bir değer kazandırmaz. Eğitim durumu ve dinsel bağlanmalar iyilik halinin %3'ünü açıklayabilmektedir (Atalay, 2015). İngilizlerin Almanlardan veya Almanların Araplardan daha mutlu olduğu iddiası yanlıştır. Üst gelir seviyesinde bulunan Amerikalılar, Kafkaslardaki insanlardan daha mutlu değildir.

Veenhoven (2018), dünya genelinde yaptığı araştırmasında İsveç'in mutluluk düzeyinin ABD'den daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Bu araştırma makam, eğitim, ekonomik değişkenler gibi insan mutluluğunun %10'luk bir kısmını bile açıklamaz (Veenhoven ve Hagerty, 2006). Veenhoven ve diğer araştırma sonuçları tezimizin insan mutluluğunu gelir seviyesi, makam, yaş, sağlık vb. unsurlarını açıklayamaya yetmediğini insan hayatının anlamlı bir hayat ile açıklanabileceğini ispatlar mahiyettedir.

e) İnanç ve Cinsiyet:

Tarihin her sayfasında karşılaşılan dinin birçok yaşamsal fonksiyonu vardır. Bunlardan biri de değerlerin sürdürülmesidir. Yaşamsal değer olarak başarı ve mutluluk dinin sürdürdüğü bir imkândır (Morris, 2004). İnanç ile bir gruba giren insan aynı değer yargılarına sahip olur. Geniş bir kitle ile bir araya gelebilme imkânı elde eden insan bu kitlenin bir parçası haline gelip mutluluğa ortak olur. İnsanı her yönüyle kuşatan din, yatıştırıcı özelliği, ümit verme gibi olumlu duygularla insana sonsuz mutluluk imkânı sunmaktadır. Din olgusu; karamsarlığı, zayıflığı, çaresizliği, ortadan kaldırarak insana yeniden yaşama gücü verir. Dolayısıyla bir inanca bağlanan insan mutlu olabilmektedir. Her şeyi amaçsız bulmanın yarattığı boşluk dinin aksine hayatı anlamsız kılmaktadır.

İnsan neden yaşmalıdır, yaşam amacı sorularında yaşamın olumlu taraflarını ön plana çıkaran toplumlar, yaşamın negatif yönlerini dillendiren toplumlara göre daha mutludur (Sarıçam, 2021). İnsanı yaşama bağlayan değer yargılarının inanç kavramıyla doğrudan bağlantısı ortaya çıkmaktadır. Hayata olumlu bakmak, hayatın yaşanabilir yanlarının olduğunu görmek insanın inancıyla bağlantılıdır. Hayatın anlamının olmadığını iddia etmek, hayatı anlamsız bulmak yaşamın negatif yönlerini görmeye sebep olmaktadır. Anlam, nedenselliği açıkladığından negatif durumları ortadan kaldırır. Bu nedenle inanç, hayatı olumlu yöne kanalize etmektedir.

Dindarlık ile mutluluk arasında pozitif ilişkinin varlığını ortaya koyan çalışmalar vardır (Argyle ve Hills, 2000; Lewis, Maltby ve Day, 2005; Öztürk, Meral ve Yılmaz, 2017). Dini yaşam, insanların kararlarını, yaşam tarzlarını etkilemektedir (Öztürk, Meral ve Yılmaz, 2017). İran’da öğrenciler arasında dindarlık ve mutluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmada dindar olan kişilerin daha mutlu olduğu ve bu konuda deneyimin daha fazla olduğu sonucunu elde etmiştir (Sahraian, Gholami, Javadpour ve Omidvar, 2013). Dini aktivitelere katılmak, paylaşım ve iletişimi artırdığından aidiyet hissi mutluluğu beraberinde getirmektedir.

Freud ve birtakım ateist filozofun dini kötülemesinden sonra din kavramına şüpheyle yaklaşılmıştır. *İnanç* kavramı dogma olarak kabul edilmekte ve akla karşı olmakla suçlanmıştır. Ancak ABD’de dindar vatandaşların uyuşturucu kullanma, cinayet, boşanma oranları daha düşüktür. Engelli çocukları olan anneler daha sabırlı, olumsuz durumlarla daha iyi mücadele eden ve daha sağlıklı ebeveynler olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular din kavramına afyon olarak bakan araştırmacı veya filozofların yanılgısını ortaya çıkarmıştır. Bu durumun araştırmamızla ilgili olan yönü dindar insanların, herhangi bir inancı olmayan insanlara göre daha mutlu olduğudur. Anlamli bir hayat, Yüce bir varlığa inançla mümkün olabilmektedir (Seligman, 2022). Din ile toplum sağlığı arasında nedensellik ilişkisi vardır. Tüm semavi dinler öldürmeyi, haksız kazancı, adaletsizliği suç sayarken toplum yararına çalışmayı ve yardımlaşmayı tavsiye etmektedir. “*Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar. İşte Allah, aklınızı başınıza alasınız diye size böyle öğüt veriyor* (Tefsir, 2022). Samimiyetle bir dini inanca bağlanan insanlar din ve toplum arasındaki nedensellik ilişkisinden kaynaklı daha duyarlı daha iyimser olurlar. Dindarlık, her türlü olumsuz depresyon, travma, korku ve benzeri negatif psikolojik olayları kolay atlatma durumunda nedensellik duygusunu karşıladığından insanların mutlu olması yönünde olumlu bir etkiye sahiptir (Yorulmaz, 2016). Yapılan söz konusu araştırmalar dinin insan mutluluğu üzerinde olumlu etki yarattığı sonucunu ortaya koymaktadır. İnanç sadece İslam Dini anlamında değil Hristiyanlık ve diğer semavi dinler üzerinde yapılan araştırmalarda da kiliseye bağlı, dini vazifelerini yerine getiren ve bu bağlantıda toplum yararına çalışan insanların aidiyet hislerinin fazla olduğu ve daha mutlu oldukları sonucu elde edilmiştir.

İstikbalimizin teminatı çocukların yetiştirilmesinde en büyük emek sahibi öğretmenlerin mutluluğu eğitim kalitesi açısından belirleyicidir (Genç, Şahin ve

Altuntaş, 2020). Mutlu olan öğretmenler yönlendirici roller üstlenebilmekte ve öğrencilerin akademik başarısında etkili rol oynayabilmektedir (Göçen, 2019). Mutluluk düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin öğrenci akademik sonuçları etkisi görüldüğü gibi, öğrencilerin öğrenmeleri hatta beslenmesinde bile etkili olduğu söylenebilir (Jeon, Buettner ve Grant, 2018).

Öğretmenlerin okuldaki görevlerini daha nitelikli şekilde yerine getirmesi, mutluluk düzeylerinin yüksek olmasına yordanabilir. Öğretmenlerin ruh hali, mesleki değeri oluşturmada etkilidir. Mutluluk düzeyi öğretmenlerin iş yeri değeri oluşturmada, derli toplu olmasında ve nitelikli görev yapmasında etkilidir (Göçen, 2019). Ruhsallık, iyi oluş, mutluluk öğretmenin kaçınılmaz gereksinimidir, ihmal edilmesi; eğitim sisteminde sorunlara, eğitimin kalitesinde düşüklüğe ve benzeri maliyetlere sebep olmaktadır (Mckinnon, 2009).

Eğitim kurumlarında öğretmenlerin mutlu olması; yönetici ve öğretmenler arasında iletişimin daha sağlıklı olması, kurumsal aidiyet hissinin olması, sorunlarla baş etme ve eğitimsel niteliğin yükselmesi sonucunu doğurmaktadır (Özdemir ve Kış, 2019). Öğretmenlerde ayrıca iş doyumunu yaşam memnuniyetini artırmaktadır (Tunç, 2019). Öğretmenlik mesleğine yüklenen anlam, mesleki doyumunu artırıp yaşam memnuniyetine pozitif yönde etkilemektedir. Öğretmenin kişisel özelliklerinin, iletişim dilinin, öğrenci yaklaşımının, saygılı olmasının, davranışları huzurlu ve mutlu sınıf ortamının oluşmasının belirleyici unsurlarıdır. Öğrenciler mutlu, huzurlu, adaletli, hoşgörülü, güler yüzlü öğretmenin olduğu sınıflarda daha huzurlu ve mutlu oldukları belirlenmiştir (Sarier, 2023).

1.2.6. Bilimsel Araştırmalarda “Mutluluk”

Aldemir (2022)’in 1018 yetişkin birey ile yaptığı mutluluk, merhamet ve katkı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında katkı ile mutluluk arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu, ayrıca merhamet ile mutluluk arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu, merhametin mutluluğu anlamlı bir şekilde yordadığı sonucu araştırmada elde edilen bulgulardır. Araştırmada ayrıca merhamet ve katkının mutluluğu artırmada etkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Sarıçam (2021)’in 308 üniversite öğrencisi ve 285 yaşlı ile yaptığı yaşamda anlam, mutluluk, yalnızlık düzeylerinin karşılaştırılması ile ilgili araştırmasında; genç ve yaşlı puan ortalamalarının farklı olduğu sonucunu elde etmiştir. Araştırmada yaşlı

yetişkinlerin daha affedici ve mutlu olduğu ve yaşamda anlam puanlarının yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Araştırmanın bulguları arasında erkek yaşlıların kadın yaşlılara göre daha mutlu olduğu, kadın yaşlıların daha yalnız olduklarıdır.

Elmas (2021), İstanbul'da devlet okullarında farklı kademelerde çalışan öğretmenlerde iş yaşam kalitesi ile mutluluğu bazı değişkenler açısından incelemiştir. Çalışma grubunu 606 öğretmenin oluşturduğu araştırmada, iş yaşam kalitesinin yüksek düzeyde, mutluluk algıları düzeyinin ise orta düzeyde olduğu bulgusunu elde etmiştir. Araştırma sonucunda iş yaşam kalitesi ile mutluluk arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmelerde iş yaşam kalitesinin mutluluğu anlamlı olarak yordadığı elde edilen sonuçlardır.

Genç, Şahin, ve Altuntaş (2020) öğretmenlerde mutluluk ve iyimserlikle ilgili araştırmasına 540 branş öğretmeni katılmış, öğretmenlerin mutluluk düzeyleri cinsiyet faktörüne göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ancak rehber öğretmenlerin diğer branşlardan, mesleğini seven öğretmenlerin sevmeyen öğretmenlerden, mesleğini saygın bulanların mesleğini saygın bulmayanlardan, daha yüksek mutluluk puanlarının olduğu sonucunu elde etmiştir. Araştırmada ayrıca kitap okumanın mutluluk üzerinde etkili olduğu, iyimserliğin mutluluğu orta düzeyde yordadığı sonucunu elde etmiştir.

Baynal (2020)'ın mutluluğu felsefi, psikolojik ve dini açıdan ele alan çalışmasında; mutluluğun insan hayatını dizayn etmedeki olumlu rolünü ortaya koymuştur. Dinin insanın hayatını dizayn ederken insanın, iç alemine yönelmesi, cömert, dürüst, adil olması ve bir amaca bağlanması durumunda hem dünya hem de ahirette mutlu olacağı sonucuna varmıştır. Dinin hayata anlam kattığını ortaya koyan bulgularında, grupların (cemaatlerin) sosyal grup oluşturarak aidiyet hissi oluşturduğu ve bunun sonucunda insanın mutlu olduğu savunulmuştur. İnsanın kendine yönelmesi, maddi unsurların geçiciliğini bilip dünyanın süslü yüzüne kanmaması, insanın erdemli bir hayat sürdürmesi halinde mutlu olacağını araştırmada varılan sonuçlar olmuştur.

Özdemir ve Kış (2019) Gaziantep'te farklı kademelerde çalışan 353 öğretmenin katılımıyla yürüttüğü öğretmenlerin mutluluk düzeyi araştırmasında, örgütsel mutluluk ile branş, görev, yönetici ilişkileri yönünden anlamlı farklılıklar bulunmuş ancak, örgütsel mutluluk ile kıdem arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırmada ayrıca branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre, kadrolu öğretmenlerin ücretli öğretmenlere göre yöneticilerle iletişimi iyi olan öğretmenlerin diğerlerine göre daha

mutlu oldukları tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre daha az mutlu olmasını küçük yaş grubu öğrencilerden kaynaklı olduğu, ücretli öğretmenlerin iş güvenliği konusundaki endişelerden, yöneticilerin öğretmenlere göre mutlu olmasının nedeni, daha az yükü, kariyer gibi nedenlerden kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır.

Tunç (2019), İstanbul ilinde yürüttüğü çalışmasını örneklem grubunu 409 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin yaşam memnuniyetlerinin orta düzeyde olduğu ancak genel iş doyumunun yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Öğretmenlerde yaşam memnuniyetinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı, medeni durum değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı, yaş değişkenine göre farklılaşmadığı, kıdem değişkenine göre farklılaşmadığı, eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Araştırmada ayrıca iş doyumunun yaşam memnuniyetini yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Demir (2017) öğretmen adaylarının mutluluk, yaşam anlamı ve yaşam doyumunu düzeylerinin belirlenmesi amacıyla üç aşamalı regresyon analizi yapmıştır. Mutluluk puanındaki %45,6'nı, yaşam anlamı ve yaşam doyumunu ve iyimserliğin açıkladığı sonucuna varmıştır. Demografik değişkenlere göre de incelemenin sürdürüldüğü araştırmasında; yaşam anlamının, mutluluğu pozitif yöndeki ilişkiyi yordadığını saptamıştır.

Sönmez (2016)'in, 18 yaş üstü 283 kişinin katıldığı iletişim ile mutluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında; iletişim ve mutluluk arasında paralel bir ilişkinin olduğunu saptamıştır. Aile içi iletişim, sağlıklı toplumsal iletişim, mutluluğu pozitif yönde yordamaktadır. İletişim becerisi yüksek olan bireyler daha çok mutlu olmaktadır. Mutluluk ölçeğinin demografik özelliklere göre (yaş, eğitim durumu, cinsiyet, gelir durumu,) ortaya koyduğu analiz sonuçlarda demografik özelliklerin mutluluk üzerinde önemli bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın hipotezini oluşturan iletişim ile mutluluk arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu ve bu araştırma sonucunun diğer araştırma sonuçlarıyla paralel olduğu sonucu elde edilmiştir. Sönmez (2016)'in bu araştırma sonuçları, mevcut araştırma sonuçlarımızla paralel olduğu ve iki araştırma sonucu arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Duman (2014), öz duyarlılık-mutluluk ilişkisini incelediği araştırmasının örneklem grubunu 651 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada özgünlük ile

mutluluk arasında pozitif ilişkinin olduğu, öz-duyarlık ile (sevecenlik, paylaşım, bilinçlilik) mutluluğun ilişkili olduğu mutluluğun yordayıcısı olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada ayrıca öğretmen adaylarının mutluluk ile cinsiyet, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Taş (2006), araştırmasında İslam Felsefesinin önemli filozoflarından İbni Sina'nın mutluluk anlayışını bütünlüklü bir yapı içinde derinlemesine ortaya koymayı amaçlamıştır. İbni Sina'ya göre mutlak iyi, gerçek mutluluktur. Mutluluğa götüren unsurlar “iyi” olarak değerlendirilebilir. Sonsuz lütuf sahibi Allah, iyiliğin kaynağı olduğu gibi insanın mutlu olması için âlemdaki her şeyi hazırlamıştır. Arzuların doyurulması, şan ve şöhret gerçek mutluluk değildir, gerçek mutluluk ile geçici hazların birbirinden ayrılması gerekir. Mutluluk kısmen bu dünyada gerçek anlamında öteki âlemde yaşanabilir.

1.3. Hayatın Anlamı ile Mutluluk İlişkisi

Bu başlık altında hayatın anlamı ile mutluluk ilişkisi incelenecektir. Hayatın anlamı ve mutluluk birçok makale ve yüksek lisans tezinde araştırılmıştır. Ancak hayatın anlamı ile mutluluk ilişkisi aynı tez veya makalede incelenmemiştir. Bu araştırmada ise hayatın anlamı ile mutluluk kavramları birlikte incelenecektir. Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisini inceleyen ilk araştırma olması nedeni ile önemli olup literatüre katkı sunması beklenmektedir.

Günümüz insanı teknolojinin gelişimine paralel olarak hızlı değişimlere şahit olmaktadır. Gelişen modern dünyada değişimin ana nedeni insanın mutluluğunu artırmaktır. Geline noktada teknolojinin insanın akıl sınırlarını zorlayan noktalara vardığı söylenebilir. Bu baş döndürücü gelişim ve değişim insanın mutluluğunu artırabilmiş midir? Bu soruya Dünya Sağlık Örgütü verileri olumsuz cevap vermektedir. “Gelişen teknoloji ve artan refah seviyesine rağmen mutluluğun belirlenen oranda arttığı söylenemez. Hatta yeni isimlerle psikoloji literatürüne giren hastalık türleri ortaya çıktığı gibi depresyonun da farklı hastalıkların nedeni olabileceği tahmin edilmektedir” (WHO, 2012). Yaşamsal mutluluğu artırmaya yönelik tüm gelişmeler insanın mutluluğunu artırmaya yetmediği gibi beraberinde birtakım psikolojik hastalıklar da getirmiştir. Artan psikolojik hastalıklar mutlu olmayı sanki zorunluluk olarak algılanması sonucunu doğurmaktadır. İnsanın mutlu olması zorunluluk olarak

görülmesi bireyin mutlu olma yolunda ahlak dışı bazı eylemlere sürükleyebilir (Baynal, 2020). Mutluluğun zorunlu bir yaşam tarzı olarak dayatılması depresyon gibi bir takım psikolojik hastalıkların ortaya çıkmasını mümkün kılmaktadır. Artan tüm teknolojik imkân ve şartlara rağmen (WHO, 2012) insan mutluluk seviyesinin yükselmemesinin nedeni insan hayatının bir anlam ve amaçtan yoksun olmasıdır. Araştırmamızın bulguları arasında hayatını bir anlam ve amaç doğrultusunda sürdüren insanların mutluluk parametrelerinin diğer insanlara göre yüksek olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Oysa hayatın bir anlamı ve amacı çerçevesinde sürdürülen olağan yaşam tarzı, mutluluğu bir zorunluluk değil manevi dinamiklerle beraber gelen duygu olarak ortaya çıkarır.

Artan teknolojik imkânlarla rağmen insan mutluluğunun artmadığı (WHO, 2012) tam aksine zamanın ilerlemesine paralel olarak depresyonun artması insan mutluluğunun eksik kalan yönlerini ortaya koymaktadır. İnsan mutluluğunun istenilen seviyelerde olmayışı, artan maddi imkânların, eğitim düzeyinin, sağlık koşullarının iyileştirilmesine rağmen mutluluk seviyesinin yükselmemesinin birden fazla bileşeni vardır. Mutsuz olan insanların olmasına karşın mutlu olan insanların sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur. Bu durumda mutlu olan insanların ortak noktası nedir diye sorgulanabilir? Literatür taramasında ve araştırma tezimizde ortaya çıkan bulgulara hayatın anlamının mutluluğu pozitif yönde orta düzeyin üzerinde yordadığı sonucu elde edilmektedir.

Olgulardan anlaşılan veya olguların anımsattığı düşüncelerin önemli olup olmamasına bakılmaksızın anlam çerçevesinde düşünülmesi gerekir. Olguların insanlarda derin düşünceler uyandırması veya olguların sıradan olması yine de anlam kavramını zorunlu kılmaktadır. Çözülemeyen anlam sorusu kaygılardan biri olup beraberinde stres, yalnızlık ve boşluk sorunları getirmektedir. Kaygıların beraberinde getirdiği stres ve yalnızlık hissi insanın mutluluğunu olumsuz etkilemektedir.

Hayatı anlamlı kılan unsurlar, hayata bağlılığı, yaşama değerliliği ve adanmışlık duygularını güçlendirir. Evlilik, dini inanç, toplumsal yararlılık gibi dışsal koşullar hayata bir anlam-amaç kattığından mutluluk düzeyini yükseltir. Hayatı anlamlı kılan unsurlar, insanı varış yeri konusunda bir pusula görevi görerek sağlıklı hedefe ulaştırır. Kişinin anlam yüklediği bu varış yerine ulaşılması manevi bir hazzı, yaşam memnuniyetine veya mutluluğa açılan kapı olmaktadır. Sonuç itibarıyla hayatı anlamlı

olan, hayata anlam yükleyen bireyler, hayatı yaşamaya değer bulup her anı hedefe biraz daha ulaşılan bir nokta olarak görüp her an mutlu olmaktadır.

Anlam her yönüyle aktif olup insan hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Anlam arayışı insanın doğasında bulunan ruhsal yapısıyla ilgilidir. Bu nedenle hayatı bir anlama bağlama ve bu bağlama muteber cevap verme tüm insanların gayesi olmuştur. İnsan, hayatına anlam yükleyip bu hayata kabul edilebilir makul cevaplar verdiği sürece mutlu olur.

Anlamın insan sağlığını ve dolayısıyla mutluluğunu önemli derecede etkilediğini belirten Fazlıoğlu (2021), anlamlandırma yetisini kaybetmeyi de musibet olarak ifade etmiştir. İnsanın anlamlandırma yetisini kaybetmesi ruh ve beden sağlığını bozar. Nitekim intiharların temel alt yapısında yaşamının bir anlamının kalmaması yatar. Bu yönüyle Ruh ve beden sağlığını kaybetmenin temelinde de hayatın bir anlam ve amaca bağlı olmaması yatmaktadır. Fazlıoğlu (2021)'nin mutluluğa ilişkin temel dinamikleri incelenince anlamdan yoksunluğun mutsuzluğun temel nedeni olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bir olay veya olguda akli, vicdani ve duygusal boyutta bileşenlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan anlam, olay veya olguların sebep veya amacının bilinmesi sonucunu ortaya koyar. Buna paralel olarak sebep ve amacı bilinen hayat insanı mutlu kılar. Dolayısıyla sebep ve amacı bilinen hayat, mutluluğu beraberinde getirir. Akli, vicdani ve duygusal boyutta sağlıklı temele oturtulan hayat, insanı ulvi gayelere bağlayıp bu uğurda çekilen zorluklara rağmen insanı mutlu kılar.

Mutluluğun haz seviyesine indirgenmesi, mutluluğu anlam ve amacından uzaklaştırması sonucunu beraberinde getirir. Hazzın; akıl, vicdan ve duygu boyutları yoksunluğu mutluluğu gölgelemektedir. Asıl mutluluğun insanın kendisini tanıması, iç âlemini bilmesi, anlamlı hayat sürdürmesi ve dolayısıyla kendini bilmesi mutluluğun elde edilmesinde daha çok anlam ve karşılık bulmuştur. Ayrıca insanın var oluşunun asıl amacının mutluluk olması gibi ütöpik görüşlerin anlamlı hayat karşısında zayıf kaldığı görülmektedir.

Tüm bu nedenlerden değerlendirilmesi durumunda hayatın anlamı ile mutluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucu elde edilmektedir. Hayatın anlamının mutluluğu orta düzeyin üstünde yordadığı araştırma bulgularımızda elde edilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren-örnekleme, çalışma grubu, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili detaylı bilgiler sunulmaktadır.

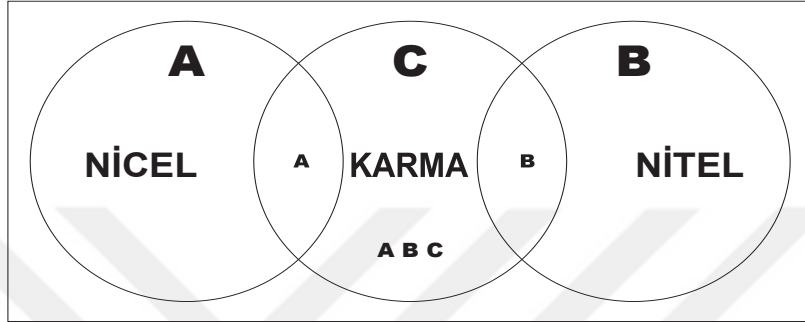
2.1. Araştırmanın Modeli

Bilimsel araştırmaların çok farklı yöntemleri bulunmaktadır. Sosyal Bilimler alanında son dönemlerde karma araştırma yöntemlerinin tercih edildiği gözlenmektedir. Bu araştırmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma yönteminde olaylar bir bütün olarak tek çerçevede incelenerek sentezlenerek yapılır (Baki ve Gökçek, 2012). Buradaki amaç farklı yöntemlerle çoklu veri elde etmektir. Böylece araştırma problemi karma yöntem verileri ile daha iyi anlaşılır duruma gelir (Cresswell ve Sözbilir, 2021). Problemin karanlık noktaları yapılan çoklu veri toplama yöntemleri ile daha iyi anlaşıldığından problem çözülerek literatüre kazandırılır.

Karma yöntem araştırmaları hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinin avantajlarını sağlama yönünden araştırmacılara daha geniş alan sağlamaktadır (Baki ve Gökçek, 2012). Araştırmacı her iki yöntemin en güçlü olan yönünden faydalanıp veri toplama ve analiz boyutunu gerçekleştirmektedir. Sayısal verileri dikkate alıp kelime ve şekillerle ifade etme tekniğiyle nicel araştırma yöntemi ile nitel araştırma yöntemi birbirini destekleyici mahiyette kullanılabilir. Karma araştırma yönteminde nicel ve nitel araştırma bölümleriyle bulguların genel geçerliliği artırılabilir.

Karma araştırma yönteminin belirtilen hususları göz önünde bulundurularak bu araştırmamızda da hem nicel hem de nitel verilerin toplanıp analiz edildiği karma yöntem kullanılmıştır. Cresswell ve Sözbilir (2021)'in sosyal ve davranış bilimleri alanında kullanılan hem nicel hem de nitel verilerin birlikte değerlendirilip bütünleştirildiği araştırma yaklaşımı olarak tanımlamaktadır. Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri yönüyle sosyal bilimlerde literatüre en fazla katkı sunan araştırma yöntemi

olarak karma yöntemin olduğu düşünülmektedir. Araştırmamızda karma yöntem tercihi “*üçgenleme, tamamlayıcılık, gelişim, başlangıç, genişletme*” (Giannakaki, 2005; Greene, Caracelli ve Graham, 1989), gerekçeleri beş nedene dayandırılarak, eş zamanlı toplanan veriler, bulguların detaylandırılması, verilerin birbirini destekleyip desteklemediği, araştırmanın genişletilebilir olması gibi hususlar dikkate alınarak tercih edilmiştir. Bu nedenle araştırmamızla yöntem olarak karma araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Şekil 2.1. Amaçlı Karma Örneklemme Süreci

Araştırmanın nicel boyutu betimsel ve ilişkisel olarak kurgulanmış ve yürütülmüşken; nitel boyutu fenomenolojik olarak desenlenmiş ve yürütülmüştür.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın nicel boyutunun evrenini Mardin ilinin Kızıltepe ilçesindeki bütün kademelerdeki (okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise) kamu okullarında görev yapan 4087 öğretmenden oluşmaktadır (MEM, 2023). Örneklem ise kolay ulaşılabilir örneklem tekniğine göre ve evren-örneklem tablosu dikkate alınarak 346 öğretmen yeterliyken (Balcı, 2015) 758 öğretmen örneklem olarak belirlenmiştir.

Kolay ulaşılabilir örneklemede araştırmacı, en kolay yoldan ulaşabileceği mevcut öğeler arasından yeterli sayıda katılımcıyı örneklem olarak seçer. Böylelikle kısa zamanda ve az maliyetle çok sayıda veri toplama şansına sahip olur (Creswell, 2013).

Örnekleme yer alan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 2.1.’de verilmiştir.

Tablo 2.1. Nicel Araştırma İçin Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Kategori	f	%
Cinsiyet	Erkek	278	36,7
	Kadın	480	63,3
Görev yaptığı okul türü	Okul öncesi	259	34,2
	İlkokul	121	16,0
	Ortaokul	144	19,0
	Lise	234	30,9
Eğitim düzeyi	Lisans	592	78,1
	Lisansüstü	166	21,9
Okuldaki görev	İdareci	117	15,4
	Öğretmen	641	84,6
Mesleki kıdem	0-5 yıl	221	29,2
	6-10 yıl	167	22,0
	11-15 yıl	155	20,4
	16-20 yıl	84	11,1
	21 yıl ve üzeri	131	17,3
Görev yeri	Merkez okul	635	83,8
	Köy okulu	123	16,2
Yaş grubu	20-30	202	26,6
	31-40	329	43,4
	41-50	189	24,9
	51 ve üzeri	38	5,0
Gelir düzeyi	Orta düzeyde	743	98,0
	Üst düzeyde	15	2,0
Medeni durum	Evli	558	73,6
	Bekar	200	26,4
Toplam		758	100,0

Tablo 2.1.'e bakıldığında; öğretmenlerin 278'inin (%36,7) erkek ve 480'inin (%63,3) kadın olduğu; 259'unun (%34,2) okul öncesi, 121'inin (%16) ilkokul, 144'ünün (%19) ortaokul ve 234'ünün (%30,9) liselerde görev yaptığı; 592'sinin (%78,1) lisans, 166'sının (%21,9) lisansüstü öğrenime sahip olduğu; 117'sinin (%15,4) yönetici, 641'inin (%84,6) öğretmen olarak görev yaptığı; 221'inin (%29,2) 0-5 yıl, 167'sinin (%22) 6-10 yıl, 155'inin (%20,4) 11-15 yıl, 84'ünün (%11,1) 16-20 yıl ve 131'inin (%17,3) 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip olduğu; 635'inin (%83,8) merkez, 123'ünün (%16,2) köy okulunda görev yaptığı; 202'sinin (%26,6) 20-30 yaş, 329'unun (%43,4) 31-40 yaş, 189'unun (%24,9) 41-50 yaş ve 38'inin (%5) 51 ve üzeri yaşlarda olduğu; 743'ünün (%98) orta düzeyinde, 15'inin (%2) üst düzeyde gelir düzeyinde olduğu; 558'inin (%73,6) evli ve 200'ünün (%26,4) bekâr olduğu görülmektedir.

2.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel boyutunun çalışma grubu ise maksimum örnekleme tekniğine göre seçilen 20 öğretmenden oluşmaktadır. Maksimum örnekleme yönteminde

araştırmacı zengin veri kaynağına sahip olduğunu düşündüğü katılımcılara yönelik böylece analiz için çeşitli veri toplama şansına sahip olur (Creswell, 2013).

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 2.2.'de verilmiştir.

Tablo 2.2. Nitel Araştırma İçin Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri

	Kategori	f	%
Cinsiyet	Erkek	13	65
	Kadın	7	35
	İlkokul	6	30
	Ortaokul	5	25
	Lise	9	45
Eğitim düzeyi	Lisans	11	55
	Lisansüstü	9	45
Okuldaki görev	İdareci	8	40
	Öğretmen	12	60
Mesleki kıdem	0-5 yıl	4	20
	6-10 yıl	4	20
	11-15 yıl	3	15
	16-20 yıl	4	20
	21 yıl ve üzeri	5	25
Görev yeri	Merkez okul	14	70
	Köy okulu	6	30
Yaş grubu	20-30	4	20
	31-40	4	20
	41-50	9	45
	51 ve üzeri	3	15
Gelir düzeyi	Orta düzeyde	16	80
	Üst düzeyde	20	20
Medeni durum	Evli	14	70
	Bekar	6	30

Tablo 2.2.'ye bakıldığında; çalışma grubunun 13'ü (%65) erkek ve 7'si (%35) kadın olduğu; 6'sı (%30) ilkokul, 5'i (%45) ortaokul ve 9'u (%25) liselerde görev yaptığı; 11'i (%55) lisans, 9'u (%45) lisansüstü öğrenime sahip olduğu; 8'i (%40) yönetici, 12'si (%60) öğretmen olarak görev yaptığı; 4'ü (%20) 0-5 yıl, 4'ü (%20) 6-10 yıl, 3'ü (%15) 11-15 yıl, 4'ü (%20) 16-20 yıl ve 5'i (%25) 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip olduğu; 14'ü (%70) merkez, 6'sı (%30) köy okulunda görev yaptığı; 4'ü (%20) 20-30 yaş, 4'ü (%20) 31-40 yaş, 9'u (%45) 41-50 yaş ve 3'ü (%15) 51 ve üzeri yaşlarda olduğu; 16'sı (%80) orta düzeyinde, 20'si (%20) üst düzeyde gelir düzeyinde olduğu; 16'sı (%70) evli ve 4'ü (%30) bekâr olduğu görülmektedir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Tez araştırma işlemleri başlamadan önce uzun bir süre hayatın anlamı ve amacı ile mutluluğun bazı değişkenler açısından incelenmesi ile ilgili araştırmalar yapıldı.

Bilimsel araştırmalarda hayatın anlamı ile mutluluk arasında bağlantı olup olmadığı ile ilgili çalışmalar incelendi. Yapılan incelemelerden yola çıkılarak hayatın anlamı ve mutluluğun incelenmesi araştırmasının yapıldığı çalışmalara rastlanmadığı tespit edilmiştir. İki kavrama ilişkin veri toplama araçları tespit edildikten sonra Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan izni alındı (Ek-5).

Araştırmanın nicel ve nitel boyutlarının verilerini toplamak için veri toplama araçları kullanıldı. Nicel boyutun veri toplama aracının birinci bölümünde katılımcılara ilişkin demografik bilgilere, ikinci bölümünde Aydın, Kaya ve Peker (2015), tarafından geliştirilen “Hayatın Anlam ve Amacı leği” ile üçüncü bölümünde Peterson, Park ve Seligman (2005) tarafından geliştirilen ve Sarıçam ve Canatan (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan “Mutluluk Yönelimleri leği” kullanıldı.

Araştırmanın nitel boyutunun verileri için ise araştırmacı tarafından geliştirilen ve üç sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanıldı.

2.4.1. Hayatın Anlam ve Amacı leği

Ölçek; Aydın, Kaya ve Peker (2015), tarafından “Hayatın Anlam ve Amacı leği” adıyla geliştirilmiştir. Ölçek, 17 madde (11 olumlu ve 6 olumsuz madde) ve 5’li likert şeklinde olan bir ölçektir. Bu lek kişilerin yaşamdaki anlam düzeylerini ölçmek üzere araştırmacılar tarafından maddeleri başka araştırmacılarından alınarak ve iki maddesi onlar tarafından oluşturularak geliştirilmiştir. Bu ölçekteki maddeler; 7. madde Skrabski (2005) tarafından, 4. madde Morgan ve Farsides (2009) tarafından, 11 ve 12. maddeler DeWitz (2004)’in çalışmasından, 6 ve 17. maddeler Reker (2005)’in çalışmalarından, 14. madde Steger, Frazier, Shigehiro ve Kaler (2006)’in çalışmasından, 12. madde Beck (1974) tarafından, 8. madde Lngle (2003) tarafından, 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 16 maddeler Bahadır (1999)’in doktora tezinden ile 2 ve 5. maddeler ise araştırmacılar tarafından yazılarak geliştirilen lme aracı kullanılmıştır (Aydın, Kaya ve Peker, 2015).

Hayatın Anlam ve Amacı leğinin faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri iki faktörde (alt boyutta) toplanmıştır. Bu alt boyutlar a) Hayatın Anlam ve Amacı (1, 7, 2, 11, 15, 17, 12, 9, 3, 5, 6. maddeler) ve b) Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu (8, 4, 10, 13, 16, 14. maddeler).

Ölçekten alınabilecek en yüksek puan (17x5) 85 ve en düşük puan (17x1) 17 olarak geçerlilik kazanmıştır. Yüksek puan katılımcıların hayatının yüksek anlamını, düşük puan ise hayatındaki düşük anlam düzeyini belirlemektedir.

Araştırmacılarca faktör analizi kullanılarak ölçeğin geçerliği analiz edilmiştir. Duyarlı ve tutarlı ölçme yapan ölçekler güvenilir olarak kabul edilir. Bu ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları test edilip bakılarak tespit edilmiştir. “Ölçeğin test ve yarı test güvenirlik katsayısı 0,81; Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,91 ve 35 kişilik bir örneklem grubu üzerinde yapılan test ve tekrar test güvenirlik katsayısı ise 0,74 olarak bulunmuştur”. Kat sayılarının yüksek olması ölçeğimizin güvenilir olduğunu göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Ölçeğin geliştirilmesinde araştırmacılarca uzman görüşlerine başvurulmuş, faktör analizi yapılmıştır. Geçerlilik çalışmasında “Madde korelasyon kat sayıları 0,47 ile 0,77 arasında ($p<0,01$) düzeyinde önemli bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı Cronbach Alpha 0,91, test yarı test güvenirlik kat sayısı 0,81 test ve tekrar test güvenirlik katsayısı ise 0,74 ($p<0,01$) sonucu elde edilmiştir”. Bu test sonuçları güvenilir ve geçerli bir ölçek için muteber niteliktedir.

Araştırmamızda kullanılan Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeğine ait güvenirlilik analizi için Cronbach Alpha (α) katsayısı formülü kullanılmıştır. Cronbach Alpha (α) katsayısı formülü her faktörün kendi içinde iç tutarlılığını ortaya koymak için yapılmakta olup Tavşancıl ve Keser’e (2002) göre, Cronbach α katsayısının. 70’in üzerinde olması, ölçeğin tamamı ve alt boyutlarının kendi içinde tutarlı olduğunu göstermesi için yeterli bir değerdir.

Tablo 2.3. Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Güvenirlilik Katsayıları

Ölçek	Cronbach α	Madde Sayısı
Hayatın Anlam ve Amacı	,84	11
Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu	,83	6
Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği (Toplam)	,84	17

Tablo 2.3.’te görüldüğü üzere Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği alt boyutlarına ait değerler. ,84 ile ,83 arasında değişmektedir. On yedi maddeden oluşan ölçeğimizin toplam (Cronbach α) güvenirlilik değeri ,84 olarak ölçülmüştür. Ortaya çıkan bu değere göre ölçeğimizin oldukça yüksek güvenirlilikte olduğu görülmektedir.

2.4.2. Mutluluk Yönelimleri Ölçeği

Mutluluk Yönelimleri Ölçeği 18 madde ve 5'li likert şeklinde olan bir ölçektir. Sarıçam ve Canatan (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan mutluluk yönelimleri ölçeği Peterson, Park ve Seligman (2005) tarafından geliştirilmiştir.

Ölçek 18 maddeden ve a) Yaşamın Anlamı (2, 5, 11, 12, 14 ve 17. maddeler); b) Yaşam Zevki (3, 8, 13, 15, 16 ve 18. maddeler); c) Hayat Bağlılığı (1, 4, 6, 7, 9 ve 10. maddeler) olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır.

“Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı ,88; test-tekrar test korelasyon katsayısı ,79 olarak bulunmuştur. Ayrıca düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının ,39 ile ,61 arasında sıralanmaktadır” (Sarıçam ve Canatan, 2015). Bu test sonuçları güvenilir ve geçerli bir ölçek için muteber niteliktedir. Sosyal bilimler ve eğitim bilimleri alanında çok fazla kullanılabilir bir ölçektir.

Araştırmamızda kullanılan Mutluluk Yönelimleri Ölçeğine ait güvenirlik analizi için Cronbach Alpha (α) katsayısı formülü kullanılmıştır. Cronbach Alpha (α) katsayısı formülü her faktörün kendi içinde iç tutarlılığını ortaya koymak için yapılmakta olup Tavşancıl ve Keser'e (2002) göre, Cronbach α katsayısının, ,70'in üzerinde olması, ölçeğin tümü ve alt boyutlarının kendi içinde tutarlı olduğunu göstermesi için yeterlidir.

Tablo 2.4. Mutluluk Yönelimleri Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	Cronbach α	Madde Sayısı
Yaşamın Anlamı	,80	6
Yaşam Zevki	,79	6
Hayat Bağlılığı	,82	6
Mutluluk Yönelimleri Ölçeği (Toplam)	,81	18

Tablo 2.4.'te görüldüğü üzere Mutluluk Yönelimleri Ölçeği alt boyutlarına ait değerler, ,79 ile ,82 arasında değişmektedir. On sekiz maddeden oluşan ölçeğimizin toplam (Cronbach α) güvenirlik değeri, 81 olarak ölçülmüştür. Ortaya çıkan bu değere göre ölçeğimizin oldukça yüksek güvenirlikte olduğu görülmektedir.

Araştırmanın her iki ölçekteki ifadelerin yanıtlarında, aritmetik ortalamalarına göre 1- 1.00-1.79 arasındaki değerler “Hiç katılmıyorum”, “çok düşük değerde”, 2- 1.80-2.59 arasındaki değerler “Az katılıyorum” “düşük değerde”, 3- 2.60-3.39 arasındaki değerler “Katılıyorum” “Orta derecede katılıyorum”, 4- 3.40-4.19 arasındaki değerler “Çok katılıyorum” “yüksek değerde” ve 5- 4.20-5.00 arasında yer alan

değerler ise “*Tamamen katılıyorum*” “*çok yüksek değerde*” olacak şeklinde beş seçenek olarak sınıflandırılma yapılarak, değerlendirme yapılmıştır.

2.4.3. Görüşme Formu

Nitel veri toplama aracı, dört aşamalı bir süreçte oluşturulmuştur: Literatürün incelenmesi, soru havuzunun oluşturulması, uzman görüşüne başvurulması ve görüşme formuna son şeklinin verilmesi. Araştırmamız için nitel veri toplama aracı olarak, araştırmanın genel ve alt amaçlarına paralel bir şekilde hazırlanmış olan (Ek- 1) açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmayı kapsayacak sorular önceden hazırlanır ve bu sorularla veriler toplanır (Karasar, 2012).

Görüşme sorularının hazırlanmasına fikir oluşturması, bilgi edinmede isabetli soruların sorulması ve zengin bir veri kaynağı elde edilebilmesi için ilgili literatür ve daha önce yapılan bilimsel araştırmalar incelenmiştir. Oluşturulan görüşme sorularının amaca uygun ve yeterince anlaşılır olup olmadığı ile ilgili olarak alanında uzmana müracaat edilmiştir. Yapılan dönütler neticesinde gerekli düzenlemeler yapılarak örneklem sahamızda bulunan gönüllü katılımcılara pilot uygulama yapılmıştır. Verilen dönütler neticesinde yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilerek uygulamaya konulmuştur.

2.4.4. Nitel Boyut İçin Geçerlilik ve Güvenirlilik

Nitel araştırmada “geçerlilik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlilik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilir olması ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmanın iç geçerliliğini artırmak için görüşme formu geliştirilirken araştırma konusu ile ilgili alan yazın taraması gerçekleştirilerek kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu kavramsal çerçeveye dayalı olarak oluşturulan görüşme formuna ilişkin 2 alan uzman görüşü ve 3 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeninin görüşleri alınmıştır. Araştırmanın dış geçerliliğini artırmak amacıyla örneklem genellemeye izin verecek şekilde çeşitlendirilmiştir. Örneklem grubunda bulunan katılımcıların heterojen bir şekilde dağılım göstermesine dikkat edilmiştir. Araştırmanın geçerliliğini artırmak için görüşme yapılan okullardaki öğretmen gruplarına yakınlık tercih edilmiştir. Böylece görüşme yapılan kişilerle tekrar bir araya gelebilme, verilerin teyidi yapılmıştır. Ek bilgi ihtiyacı duyulan katılımcılarla yeniden görüşülmüş ve elde edilen

veriler diğer araştırma bulgularıyla karşılaştırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021; Şenyurt ve Özkan, 2017).

Araştırmanın iç geçerliliğini artırmak için bulgular sunulurken veri çeşitlemesi sağlanmaya çalışılmış, birbiriyle çelişen katılımcıların cümlelerine yer verilerek atıfta bulunulmuştur. Ayrıca görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde araştırmacı dışında nitel araştırma konusunda uzman bir öğretim elemanı da incelemeler yapmış ve oluşturulan sorun alanlarının gerçeği yansıtıp yansıtmadığı konusunda ortak bir kanı geliştirilmiştir. Araştırmanın dış geçerliliğini artırmak için veri toplanan bireylerin, veri toplama ortamlarının ve süreçlerinin, verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve ve varsayımların tanımlanması çalışmalarında bulunulmuştur. Araştırmada veriler tekrar tekrar incelenerek tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Görüşmelerden elde edilen bazı cümleler doğrudan alıntı yapılarak araştırmaya eklenmiş, yanlış yorumlamaların önüne geçilmiştir. Araştırmada veriler farklı görüşler ve alternatif açıklamalar dikkate alınarak yorumlanmış; bu açıklamalar arasında en dikkat çekici cümlelere bulgular kısmında yer verilmiştir. Lisansüstü tezlerde geçerlik-güvenirlik tezlerin en önemli bölümlerinden biridir (Şenyurt ve Özkan, 2017).

2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma nicel verilerinin toplanması aşamasında veri toplama aracında bulunması gereken “Katılımcı Bilgi Formu”, “Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği” ile “Mutluluk Yönelimleri Ölçeği” Google forma dönüştürülmüştür. Google form ise sosyal medya araçları kullanılarak öğretmenlere ulaştırılmıştır. Google formu dolduran katılımcı sayısı 761’e varınca, form veri girişine kapatılmıştır. Ancak 3 katılımcının formu eksik doldurduğu tespit edilince analizler 758 katılımcı üzerinden yapılmıştır.

Araştırma nitel verilerinin toplanması aşamasında ise üç görüşme sorusunun olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu, çalışma grubunda yer alan öğretmenlere daha önceden randevular alınarak bizzat araştırmacı tarafından ulaştırılmış, araştırmanın amacı açıklandıktan sonra, görüşme formunun doldurulması işlemi gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen Nicel verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Analiz işlemlerinde öncelikle ölçek verilerine güvenilirlik ve normallik analizi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesinde basıklık-çarpıklık değerleri incelenmiştir. Veriye ait basıklık (kurtosis) ve çarpıklık değerleri (skewness) normallikle ilgili başvurulacak yöntemlerden birisidir (Hair, Black,

Babin, Anderson ve Tatham, 1998). Basıklık-çarpıklık, veri setindeki dağılım hakkında bilgi verir. Verilerin normal dağılımı gösteren Tablo 2.5.'te gösterilmiştir.

Tablo 2.5. Ölçek Puanlarına İlişkin Güvenilirlik Analizi ve Çarpıklık-Basıklık Değerleri

Ölçek	Cronbach's Alpha (α)	Çarpıklık	Basıklık
Hayatın anlam ve amacı	0,87	-1,17	1,46
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	0,88	0,79	0,42
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	0,91	-0,92	1,67
Yaşamın anlamı	0,82	-0,55	0,81
Yaşam zevki	0,78	-0,33	0,44
Hayat bağlılığı	0,64	-0,33	0,80
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	0,87	-0,43	1,37

Tablo 2.5. incelendiğinde, araştırma kapsamında kullanılmış olan ölçek puanlarının analiz için yeterli düzeyde güvenilir olduğu ($\alpha > 0,60$) görülmektedir. Tablo 2.5.'te görüldüğü gibi, ölçeklerin ve alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin -/+3 aralığında olduğu görülmektedir. Ölçeklerin toplam ve alt boyut puanlarının normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerleri ± 3 sınırlar içerisinde yer alan verilerin normal dağıldığı söylenebilir (Köklü, Büyüköztürk ve Çokluk-Bökeoğlu, 2007). Bu nedenle araştırmada parametrik değerlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olması nedeniyle cinsiyet, eğitim düzeyi, okuldaki görev, görev yeri, gelir düzeyi ve medeni durum değişkenleri ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında T-Testi, görev yaptığı okul türü, mesleki kıdem ve yaş değişkenleri ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ise ANOVA analizi uygulanmıştır. Hayatın anlamı ve amacı ile mutluluk yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki korelasyon katsayısı. 00-,30 arasında *düşük*; ,30-,70 arasında *orta*; ,70-1,00 arasında *yüksek* düzeyde olacak şekilde yorumlanmıştır (Büyüköztürk, 2013, s. 32).

Araştırmanın nitel bölümünde ise fazla çeşitlilik olmasına dikkat edilmiştir. Karar aşamasında uzman görüşleri dikkate alınmıştır. Araştırmamızda nicel ve nitel veriler birlikte toplanmıştır. Zenginleştirilmiş desenin kullanıldığı bu çalışmada iki araştırma yönteminin birbirini destekleyip desteklemediği tespit edilmiştir.

Araştırma verileri, nitel araştırma tekniklerinden betimsel analiz ile yorumlanmıştır. Yorumlama, çözümlenmiş verilere anlam verme işlemidir (Karasar, 2012). Betimsel analizde, farklı kişilerin aynı sorulara verdikleri cevaplar değiştirilmeden alıntılar şeklinde aktarılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Veriler

analiz edilirken gizliliği ve tarafsızlığı sağlamak adına katılımcıların doldurmuş oldukları görüşme formlarına kod isimler verilmiştir. Çalışma grubunun görüşme formu sorularına verdikleri cevaplar sorun alanlarına göre tema ve alt temalara ayrılarak analiz edilmiştir. Bu tema ve alt temalar, katılımcıların atıf sayılarına göre sıralanarak frekanslar belirlenmiştir. Katılımcılardan çarpıcı atıflar örnek gösterilerek sorun alanları güçlendirilmiştir. Verilerin analizi sürecinde tema ve alt temalar göz önünde bulundurulmuş, değişkenlerin frekansı yorumlanmış, değişkenler arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurulmuş, değişkenler özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Cevaplar mantıklı anlam zincirleri kurularak gerçeği olduğu gibi yansıtacak şekilde yorumlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular sırasıyla ele alınıp verilecektir.

3.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmamızın nicel boyutuna ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular verilirken alt problemlerin sırası dikkate alınmıştır.

3.1.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olarak belirlenen “*Öğretmen algılarına göre, öğretmenlerde hayatın anlamının düzeyi nedir?*” ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.1.’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	N	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	SS
Hayatın anlam ve amacı	758	1	5	3,89	,86
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	758	2	5	2,84	,75
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	758	1	5	3,54	,81

Tablo 3.1. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçeğin “*Hayatın anlam ve amacı*” alt boyutuna ilişkin algıları ($X=3,89$), “*Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu*” alt boyutuna ilişkin algıları ($X=2,84$) olup ölçeğin ortalama değeri ($X=3,54$) şeklindedir.

Hayatın anlam ve amacı ölçeğine ilişkin katılımcıların ortalama algı düzeyi yüksek değerdedir. Bu durum öğretmenlerin hayata karşı bakış açılarında genel anlamda belli bir amaçlarının olduğu ve hayatı anlamlı buldukları şeklinde değerlendirilmiştir.

3.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olarak belirlenen “Öğretmenlerde hayatın anlamına ilişkin katılımcı algıları arasında *cinsiyet (2.a.)*, *yaş (2.b.)*, *kıdem (2.c.)*, *kademe (2.ç.)*, *okul türü (2.d.)* okul bölgesi (2.e.) ve görev türü (2.f.) değişkenlerine göre anlamlı fark var mıdır?” ifadesine ilişkin bulgular her bir bağımsız değişken için ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

3.1.2.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında *cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?* Alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.2’te gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Cinsiyet	N	X	SS	t	p
Hayatın anlam ve amacı	Erkek	278	45,07	6,89	1,249	,212
	Kadın	480	44,47	6,05		
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	Erkek	278	13,61	5,29	-,940	,347
	Kadın	480	13,97	4,98		
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	Erkek	278	67,46	10,70	1,215	,225
	Kadın	480	66,50	10,37		

p<.05

Tablo 3.2. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup *t*-testinin istatistiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeninde hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($t = -1,215$, $p > .05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “Hayatın anlam ve amacı” ($t = 1,249$, $p > .05$), “Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu” ($t = -,940$, $p > .05$) boyutlarında hayatı genel olarak anlamlandırma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında kadınların ($x = 66,50$) ve erkeklerin ($x = 67,46$) ortalamalarla yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca kadın ve erkeklerin algı ortalamalarının yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Bulgular incelendiğinde hem kadın hem de erkek katılımcıların hayatın anlamı ve amacına ilişkin

algılarının ortalama değerin üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca cinsiyet farkının katılımcı algıları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

3.1.2.2. Okul Türü Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında okul türü değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?* Alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Görev Yaptığı Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Okul Türü	N	X	SS	F	p
Hayatın anlam ve amacı	Okul öncesi	259	44,69	6,13	,349	,790
	İlkokul	121	44,21	6,32		
	Ortaokul	144	44,66	7,48		
	Lise	234	44,94	5,94		
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	Okul öncesi	259	13,70	5,08	,555	,645
	İlkokul	121	14,13	5,20		
	Ortaokul	144	14,18	5,49		
	Lise	234	13,62	4,80		
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	Okul öncesi	259	66,99	10,50	,450	,717
	İlkokul	121	66,08	10,81		
	Ortaokul	144	66,48	11,74		
	Lise	234	67,32	9,51		

Tablo 3.3. incelendiğinde, ANOVA testinde öğretmenlerin okul türüne göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($F= ,450$, $p>,05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “*Hayatın anlam ve amacı*” alt boyutunda ($F=,349$, $p>,05$), “*Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu*” alt boyutunda ($F=,349$, $p>,05$) öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında okul öncesi öğretmenlerinin algı düzeyi ($x=66,99$), ilkokul öğretmenlerin algı ortalaması ($x=66,48$), ortaokul öğretmenlerin algı ortalaması ($x=66,48$), lise öğretmenlerin algı ortalaması ($x=67,37$) düzeyindedir. Bu bulgulara göre lisede görev yapan öğretmenlerin hayatı anlamlandırma algılarının diğer okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2.3. Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.4.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Eğitim Düzeyi	N	X	SS	t	p
Hayatın anlam ve amacı	Lisans	592	44,48	6,64	-1,734	,083
	Lisansüstü	166	45,45	5,28		
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	Lisans	592	13,98	5,24	1,447	,148
	Lisansüstü	166	13,33	4,50		
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	Lisans	592	66,50	10,87	-1,756	,080
	Lisansüstü	166	68,11	8,94		

Tablo 3.4. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup t-testinin istatistiğinde öğretmenlerin eğitim düzeyine göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($t = -1,756$, $p > 0,05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “Hayatın anlam ve amacı” ($t = 1,734$, $p > 0,05$), “Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu” ($t = 1,447$, $p > 0,05$) alt boyutlarında hayatı genel olarak anlamlandırma ($t = -1,756$, $p > 0,05$) düzeylerinde öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında lisans mezunu öğretmenlerin algı düzeyi ($x = 66,50$) ve lisansüstü mezunu öğretmenlerin algı düzeyi ($x = 68,11$) olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre lisansüstü mezunu öğretmenlerin hayatı anlamlandırma düzeylerinin lisans mezunu öğretmenlerin algılama düzeylerine göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2.4. Görev Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında görev türü değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.5.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Okuldaki Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Görev	N	X	SS	t	p
Hayatın anlam ve amacı	Yönetici	117	46,68	4,96	3,697	,000
	Öğretmen	641	44,33	6,54		
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	Yönetici	117	12,74	4,26	-2,554	,011
	Öğretmen	641	14,04	5,21		
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	Yönetici	117	69,94	8,38	3,486	,001
	Öğretmen	641	66,29	10,75		

Tablo 3.5 incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup *t*-testinin istatistiğinde görev değişkenine göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($t = 3,486$, $p < ,05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. “*Hayatın anlam ve amacı*” ($t = 3,697$, $p < ,05$) alt boyutunda görev değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Yöneticilerin algı düzeyi ($x = 46,68$) iken, öğretmenlerin algı ortalaması ($x = 44,33$) düzeyinde ve yöneticilerinkinden daha düşük bulunmuştur. Ancak “*hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu*” ($t = -2,554$, $p < ,05$) alt boyutunda görev değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin algı düzeyi ($x = 14,04$) iken, yöneticilerin algı ortalaması ($x = 12,74$) düzeyinde ve öğretmenlerinkinden daha düşük bulunmuştur.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında yöneticilerin algı düzeyi ($x = 69,94$), öğretmenlerin algı ortalaması ($x = 66,29$) düzeyinde ve yöneticilerinkinden daha düşük bulunmuştur. İdareci konumunda bulunan kişilerin hayatı genel anlamda anlamlandırma düzeylerinin öğretmenlerden yüksek olması görevi idareci olarak yürüten şahısların lehine olduğu değerlendirilmektedir.

3.1.2.5. Kıdem Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı fark var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.6’de gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Mesleki Kıdem	N	X	SS	F	p	G. Arası Fark
Hayatın anlam ve amacı	0-5 yıl	221	44,23	6,21	2,607	,035	2<5
	6-10 yıl	167	43,92	6,79			
	11-15 yıl	155	44,63	6,50			
	16-20 yıl	84	45,56	6,57			
	21 yıl ve üzeri	131	45,95	5,63			
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	0-5 yıl	221	14,74	5,23	3,337	,010	1>5
	6-10 yıl	167	13,88	5,29			
	11-15 yıl	155	13,66	4,97			
	16-20 yıl	84	13,23	4,70			
	21 yıl ve üzeri	131	12,85	4,80			
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	0-5 yıl	221	65,49	10,38	3,139	,014	1<5
	6-10 yıl	167	66,04	11,04			
	11-15 yıl	155	66,97	10,71			
	16-20 yıl	84	68,33	10,70			
	21 yıl ve üzeri	131	69,10	9,15			

Tablo 3.6. incelendiğinde, ANOVA testinde öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($F=3,139$, $p<,05$) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 21 yıl ve üzeri mesleki kıdemi olan öğretmenlerin algı düzeyinin 0-5 yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Hayatın anlam ve amacı” alt boyutunda ($F=2,607$, $p<,05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 21 yıl ve üzeri ($x=45,95$) mesleki kıdemi olan öğretmenlerin algı düzeyinin 6-10 yıl ($x=43,92$) mesleki kıdemi olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu” alt boyutunda ($F=3,337$, $p<,05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 0-5 yıl ($x=14,74$) mesleki kıdemi olan öğretmenlerin algı düzeyinin 21 yıl ve üzeri ($x=12,85$) mesleki kıdemi olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasına bakıldığında 0-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin algı düzeyi ($x=65,49$), 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin algı düzeyi ($x=66,04$), 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin algı düzeyi ($x=69,97$), 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin algı düzeyi ($x=68,33$), 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin algı düzeyi ($x=69,10$) olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre kıdemin artmasıyla öğretmenlerin hayatı anlamlandırma düzeylerinin arttığı sonucuna varılabilir.

3.1.2.6. Görev Yeri Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında görev yeri değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Görev Yeri Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Görev yeri	N	X	SS	t	p
Hayatın anlam ve amacı	Merkez okul	635	44,72	6,47	,320	,749
	Köy okulu	123	44,52	5,87		
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	Merkez okul	635	13,79	5,12	-,525	,600
	Köy okulu	123	14,06	4,97		
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	Merkez okul	635	66,93	10,61	,449	,654
	Köy okulu	123	66,46	9,88		

Tablo 3.7. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup t-testinin istatistiğine göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($t=449$, $p>,05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “*Hayatın anlam ve amacı*” ($t=,320$, $p>,05$) alt boyutu, “*Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu*” ($t=-,525$, $p>,05$) alt boyutunda öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında merkez okulda çalışan öğretmenlerin hayatın anlamına ilişkin algıları ($x=66,93$), köy okulunda çalışan öğretmen algıları ($x=66,46$) ortalamalarına göre yüksek olduğu görülmektedir.

3.1.1.7. Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında yaş grubu değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Yaş Grubu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş Grubu	N	X	SS	F	p	G. Arası Fark
Hayatın anlam ve amacı	20-30	202	44,54	6,08	4,902	,002	1<3, 2<3, 2<4
	31-40	329	43,90	6,93			
	41-50	189	45,84	5,55			
	51 ve üzeri	38	46,55	5,67			
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	20-30	202	14,28	4,98	3,564	,014	1>3, 1>4, 2>3, 2>4
	31-40	329	14,18	5,34			
	41-50	189	13,07	4,70			
	51 ve üzeri	38	12,34	4,83			
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	20-30	202	66,26	10,11	4,946	,002	1<3, 1<4, 2<3, 2<4
	31-40	329	65,73	11,33			
	41-50	189	68,77	9,27			
	51 ve üzeri	38	70,21	8,96			

Tablo 3.8. incelendiğinde ANOVA testinde öğretmenlerin yaş değişkenine göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($F=4,946$, $p<,05$) öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 41-50 yaş aralığındaki öğretmen algı ortalamasının ($x=68,77$), 51 ve üzeri ($x=70,21$) yaşında olan öğretmenlerin anlamlandırma düzeyinin 20-30 ($x=66,26$) ve 31-40 ($x=65,73$) yaşında olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Hayatın anlam ve amacı” alt boyutunda ($F=4,902$, $p<,05$), öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 41-50 yaş aralığındaki öğretmen algı ortalamasının ($x=45,84$) olan öğretmenlerin algı düzeyinin 20-30 ($x=44,54$) ve 31-40 ($x=43,90$) yaşında olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ayrıca 41-50 ($x=45,84$) yaşındaki öğretmenlerin algı düzeyinin 31-40 ($x=43,90$) yaşındaki öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu” alt boyutunda ($F=3,564$, $p<,05$) öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 20-30 ($x=14,28$) ve 31-40 ($x=14,18$) yaşında olan öğretmenlerin algı düzeyinin 41-50 ($x=13,07$), 51 ve üzeri ($x=12,34$) yaşında olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.1.1.8. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı fark var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.9.’da gösterilmiştir.

Tablo 3.9. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Gelir düzeyi	N	X	SS	t	p
Hayatın anlam ve amacı	Orta düzeyde	743	44,64	6,38	-1,461	,145
	Üst düzeyde	15	47,07	5,99		
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	Orta düzeyde	743	13,83	5,06	-,228	,820
	Üst düzeyde	15	14,13	6,81		
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	Orta düzeyde	743	66,81	10,50	-,776	,438
	Üst düzeyde	15	68,93	10,17		

Tablo 3.9. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup t-testinin istatistiğine göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($t=-,776$, $p>,05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “Hayatın anlam ve amacı” alt boyutunda ($t=-1,461$, $p>,05$), “Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu” alt boyutunda ($t=-,228$, $p>,05$) öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında orta düzeye gelire sahip öğretmen algıları ($x=66,81$) ve üst düzeye gelire sahip öğretmen algıları ($x=68,93$) ortalamalarının göre yüksek olduğu görülmektedir.

3.1.1.9. Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamına İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı algıları arasında medeni durum değişkenine göre anlamlı fark var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.10.'da gösterilmiştir.

Tablo 3.10. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Medeni Durum	N	X	SS	t	p
Hayatın anlam ve amacı	Evli	558	45,00	5,97	2,253	,025
	Bekar	200	43,82	7,32		
Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	Evli	558	13,42	4,81	-3,767	,000
	Bekar	200	14,99	5,65		
Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	Evli	558	67,58	9,84	3,195	,001
	Bekar	200	64,83	11,93		

Tablo 3.10. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup t-testinin istatistiğinde medeni duruma göre hayatın anlamı ve amacı toplam ölçeğinde ($t= 4,946$, $p<,05$), öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir “*Hayatın anlam ve amacı*” alt boyutunda ($t=2,253$, $p<,05$) Medeni durum değişkeninde anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Evli olan öğretmenlerin ($x=67,58$) algısı ile hayatı genel olarak anlamlandırma düzeylerinin bekâr öğretmenlerden ($x=64,83$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. “*Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu*” alt boyutunda ($t=-3,767$, $p<,05$) Medeni durum değişkeninde anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bekâr öğretmenlerin ($x=13,42$) algı düzeyinin evli öğretmenlerden ($x=14,93$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında bekâr öğretmenlerin ($x=64,83$) algı düzeyinin evli öğretmenlerden ($x=67,58$) daha düşük olduğu görülmektedir.

3.1.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak belirlenen “*Öğretmen algılarına göre, öğretmenlerdeki mutluluk düzeyi nedir?*” İlişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.11.'de verilmiştir.

Tablo 3.11. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	N	En Düşük	En Yüksek	X	SS
Yaşamın Anlamı	758	1	5	3,65	0,95
Yaşam Zevki	758	1	5	3,23	0,90
Hayat Bağlılığı	758	1	5	3,10	0,80
Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Toplam	758	1	5	3,76	0,89

Tablo 3.11. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçeğin “*Yaşamın Anlamı*” alt boyutuna ilişkin algıları ($X=3,65$), “*Yaşam Zevki*” alt boyutuna ilişkin algı düzeyi ($X=3,23$), “*Hayat Bağlılığı*” alt boyutuna ilişkin algı düzeyi ($X=3,10$) şeklindedir. Mutluluk Yönelimleri Ölçeğin ortalama değeri ise ($X=3,76$) şeklinde olup yüksek bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu değerlere göre öğretmenlerin genel anlamda mutlu bir hayat sürdürdükleri değerlendirilmiştir.

3.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olarak belirlenen “*Öğretmenlerdeki mutluluk dağılımına ilişkin öğretmen algıları arasında cinsiyet (2.a.), yaş (2.b.), kıdem (2.c.), kademe (2.ç.), okul türü (2.d.) okul bölgesi (2.e.) ve görev türü (2.f.) değişkenlerine göre anlamlı fark var mıdır?*” ifadesine ilişkin bulgular her bir bağımsız değişken için ayrı başlıklar halinde verilmiştir.

3.1.4.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve mutluluk yönelimi algısı arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.12.’de gösterilmiştir.

Tablo 3.12. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Cinsiyet	N	X	SS	t	p
Yaşamın anlamı	Erkek	278	23,24	4,21	3,395	,001
	Kadın	480	22,23	3,78		
Yaşam zevki	Erkek	278	21,69	4,23	-2,878	,004
	Kadın	480	22,54	3,67		
Hayat bağlılığı	Erkek	278	22,23	3,28	,858	,391
	Kadın	480	22,03	3,15		
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	Erkek	278	67,17	10,06	,529	,597
	Kadın	480	66,80	8,84		

Tablo 3.12. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup *t*-testinin istatistiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeninde mutluluk yönelimleri toplam ölçeğinde ($t = -.529$, $p > .05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “Yaşamın anlamı” ($t = 3.395$, $p < .05$), alt boyutunda kadın ($x = 22.23$) ve erkek ($x = 23.24$) katılımcı algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. “Yaşam zevki” ($t = -2.878$, $p < .05$) alt boyutunda kadın ($x = 22.54$) ve erkek ($x = 21.69$) katılımcı algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. “Hayat bağlılığı” ($t = .940$, $p > .05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında kadınların ($x = 66.80$) ve erkeklerin ($x = 67.17$) ortalamaları yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca kadın ve erkeklerin algı ortalamalarının yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Bulgular incelendiğinde hem kadın hem de erkek katılımcıların hayatın anlamı ve amacına ilişkin algılarının ortalama değer üzerinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre “hayata bağlılığı” ile mutluluk yönelimi algı düzeylerine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı, ancak erkek öğretmenlerin “yaşamın anlamı” algı düzeyinin kadın öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, buna karşın kadın öğretmenlerin “yaşam zevki” algı düzeyinin erkek öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınlarda “yaşam zevki” algı düzeyinin erkek öğretmenlerden yüksek olması kadın öğretmen lehine pozitif bir durum olarak değerlendirilebilir.

3.1.2.2. Okul Türü Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve mutluluk yönelimi algısı arasında okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.13.’te gösterilmiştir.

Tablo 3.13. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Görev Yaptığı Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Okul Türü	N	X	SS	F	p
Yaşamın anlamı	Okul öncesi	259	22,17	3,87	2,392	,067
	İlkokul	121	22,48	3,88		
	Ortaokul	144	22,64	4,35		
	Lise	234	23,12	3,83		
Yaşam zevki	Okul öncesi	259	22,53	3,75	1,070	,361
	İlkokul	121	21,80	3,86		
	Ortaokul	144	22,26	4,30		
	Lise	234	22,10	3,86		
Hayat bağlılığı	Okul öncesi	259	22,02	3,19	1,284	,279
	İlkokul	121	21,69	3,02		
	Ortaokul	144	22,17	3,60		
	Lise	234	22,37	3,01		
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	Okul öncesi	259	66,71	9,08	,871	,456
	İlkokul	121	65,98	9,30		
	Ortaokul	144	67,08	10,73		
	Lise	234	67,59	8,57		

Tablo 3.13. incelendiğinde, ANOVA testinde öğretmenlerin okul türüne göre mutluluk yönelimleri toplam ölçeğinde ($F= ,871$, $p>05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “*Yaşamın anlamı*” alt boyutunda ($F=2,392$, $p>05$), “*yaşam zevki*” alt boyutunda ($F=1,070$, $p>,05$) ve “*hayata bağlılığı*” ($F=1,284$, $p>05$) alt boyutunda öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında okul öncesi öğretmenlerinin algı düzeyi ($x=66,71$), ilkokul öğretmenlerin algı ortalaması ($x=65,98$), ortaokul öğretmenlerin algı ortalaması ($x=67,08$), lise öğretmenlerin algı ortalaması ($x=67,59$) düzeyindedir. Bu bulgulara göre lisede ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin mutluluk yönelimleri algılarının diğer okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2.3. Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, *yaşam zevki*, *hayata bağlılığı* ve mutluluk yönelimi algısı arasında eğitim düzeyi değişkenine

göre anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.14.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.14. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Eğitim Düzeyi	N	X	SS	t	p
Yaşamın anlamı	Lisans	592	22,44	4,00	-2,196	,028
	Lisansüstü	166	23,20	3,80		
Yaşam zevki	Lisans	592	22,25	3,96	,290	,772
	Lisansüstü	166	22,15	3,73		
Hayat bağlılığı	Lisans	592	22,02	3,27	-1,372	,170
	Lisansüstü	166	22,40	2,92		
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	Lisans	592	66,70	9,49	-1,285	,199
	Lisansüstü	166	67,75	8,57		

Tablo 3.14. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup *t*-testinin istatistiğinde öğretmenlerin eğitim düzeyi değişkeninde mutluluk yönelimleri toplam ölçeğinde ($t = -1,285$, $p > .05$) öğretmen algılarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. “*Yaşam zevki*” ($t = 1,734$, $p > .05$), “*hayata bağlılığı*” ($t = 1,734$, $p > .05$), ile mutluluk yönelimleri genel ölçeği boyutlarında ($t = -1,285$, $p > .05$) öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Ancak “*yaşamın anlamı*” ($t = 2,196$, $p < .05$) algı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, lisansüstü mezunu ($x = 23,20$) olan öğretmenlerin algı düzeyinin lisans mezunu ($x = 22,40$) olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında lisans mezunu öğretmenlerin algı düzeyi ($x = 66,70$) ve lisansüstü mezunu öğretmenlerin algı düzeyi ($x = 67,75$) olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre lisansüstü mezunu öğretmenlerin mutluluk yönelimi düzeylerinin lisans mezunu öğretmenlerin algı düzeylerine göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2.4. Görev Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, *yaşam zevki*, *hayata bağlılığı* ve mutluluk yönelimi algısı arasında okuldaki görev değişkenine

göre anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.15.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.15. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Okuldaki Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Görev	N	X	SS	t	p
Yaşamın anlamı	İdareci	117	24,16	3,23	4,689	,000
	Öğretmen	641	22,32	4,02		
Yaşam zevki	İdareci	117	22,26	3,79	,111	,912
	Öğretmen	641	22,22	3,93		
Hayat bağlılığı	İdareci	117	22,90	2,71	2,939	,003
	Öğretmen	641	21,96	3,26		
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	İdareci	117	69,32	8,06	3,041	,002
	Öğretmen	641	66,50	9,45		

Tablo 3.15. incelendiğinde, yapılan ilişkisiz grup *t*-testinin istatistiğine göre öğretmenlerin mutluluk yönelimleri toplam ölçeğinde ($t= 3,041$, $p<,05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görevlerine göre “*yaşamın anlamı*” ($t=4,689$, $p<,05$), “*hayata bağlılığı*” ($t= 2,939$, $p<,05$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. “*Yaşamın anlamı*” boyutunda idareci görevinde ($x=24,16$) olanların ile öğretmen görevinde ($x=22,32$) olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Yine öğretmenlerin görevlerine göre “*hayata bağlılığı*” boyutunda idareci görevinde ($x=29,90$) olanların ile öğretmen görevinde ($x=21,96$) olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak “*yaşam zevki*” ($t= ,320$, $p>,05$) alt boyutunda öğretmenlerin algı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında öğretmenlerin mutluluk yönelimlerinde idareci görevinde ($x=24,16$) olan öğretmenlerin algı düzeylerinin öğretmen görevinde ($x=66,50$) olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.1.2.5. Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve mutluluk yönelimi algısı arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.16.'da gösterilmiştir.

Tablo 3.16. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Mesleki Kıdem	N	X	SS	F	p	G. Arası Fark
Yaşamın anlamı	0-5 yıl	221	21,76	4,15	7,612	,000	1<4, 1<5, 2<5
	6-10 yıl	167	22,13	3,98			
	11-15 yıl	155	22,87	3,75			
	16-20 yıl	84	23,25	4,26			
	21 yıl ve üzeri	131	23,90	3,23			
Yaşam zevki	0-5 yıl	221	22,23	3,80	,653	,625	-
	6-10 yıl	167	22,30	3,58			
	11-15 yıl	155	22,30	4,08			
	16-20 yıl	84	22,63	4,55			
	21 yıl ve üzeri	131	21,79	3,85			
Hayat bağlılığı	0-5 yıl	221	21,73	3,16	2,613	,034	1<4, 1<5, 2<4, 2<5
	6-10 yıl	167	21,78	3,59			
	11-15 yıl	155	22,33	3,01			
	16-20 yıl	84	22,67	3,31			
	21 yıl ve üzeri	131	22,52	2,74			
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	0-5 yıl	221	65,71	9,38	2,620	,034	1<4, 1<5
	6-10 yıl	167	66,21	9,49			
	11-15 yıl	155	67,50	8,89			
	16-20 yıl	84	68,55	10,75			
	21 yıl ve üzeri	131	68,21	8,10			

Tablo 3.16. incelendiğinde, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre öğretmenlerin mutluluk yönelimleri toplam ölçeğinde ($F= 2,620$, $p<,05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. “Yaşam zevki” ($F=,653$, $p>,05$) alt boyutunda öğretmenlerin algı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı, ancak “yaşamın anlamı” ($F=7,612$, $p<,05$) ve “hayata bağlılığı” ($F=2,613$, $p<,05$) alt boyutunda mutluluk yönelimleri algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. “Yaşamın anlamı” alt boyutunda gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 16-20 ($x=23,25$), 21 yıl ve üzeri ($x=23,90$) mesleki kıdemi olan öğretmenlerin algı düzeyinin 0-5 ($x=21,76$) yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ayrıca 21 yıl ve üzeri ($x=23,90$) mesleki kıdemi olan öğretmenlerin algı düzeyinin 6-10 ($x=22,13$) yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. “Hayata bağlılığı” alt boyutunda gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 16-20 ($x=22,67$), 21 yıl ve üzeri ($x=22,52$) mesleki kıdemi olan öğretmenlerin algı düzeyinin

0-5 (x=21,73) ve 6-10 (x=21,78) yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında öğretmenlerin mutluluk yönelimlerinde 16-20 (x=68,55), 21 yıl ve üzeri (x=68,21) mesleki kıdemi olan öğretmenlerin algı düzeylerinin 0-5 (x=65,71) yıl mesleki kıdemi olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.1.2.6. Görev Yeri Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve mutluluk yönelimi algısı arasında görev yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.17.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.17. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Görev Yeri Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Görev Yeri	N	X	SS	t	p
Yaşamın anlamı	Merkez okul	635	22,71	3,97	1,695	,090
	Köy okulu	123	22,05	3,90		
Yaşam zevki	Merkez okul	635	22,24	4,01	,229	,819
	Köy okulu	123	22,15	3,35		
Hayat bağlılığı	Merkez okul	635	22,19	3,21	1,625	,105
	Köy okulu	123	21,67	3,11		
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	Merkez okul	635	67,14	9,42	1,377	,169
	Köy okulu	123	65,88	8,59		

Tablo 3.17. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup *t*-testinin istatistiğinde görev değişkenine göre öğretmenlerin mutluluk yönelimleri toplam ölçeğinde (t= 1,377, p>05) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir. Yine “yaşamın anlamı” (t=1,695, p>,05), “yaşam zevki” (t=,229, p>,05) ve “hayata bağlılığı” (t=1,625, p>,05) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında merkez okullarda görev yapan öğretmenlerin mutluluk yönelim algı düzeyi (x=67,14), köy okullarda görev yapan öğretmenlerin mutluluk yönelim algı düzeyi ortalamasından (x=66,29) daha yüksektir.

3.1.2.7. Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve mutluluk yönelimi algısı arasında yaş grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.18.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.18. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Yaş Grubu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş Grubu	N	X	SS	F	p	G. Arası Fark
Yaşamın anlamı	20-30	202	21,83	3,96	8,545	,000	1<3, 1<4, 2<3, 2<4
	31-40	329	22,36	4,12			
	41-50	189	23,58	3,50			
	51 ve üzeri	38	23,97	3,64			
Yaşam zevki	20-30	202	22,40	3,65	1,246	,292	-
	31-40	329	22,41	3,94			
	41-50	189	21,83	4,16			
	51 ve üzeri	38	21,71	3,66			
Hayat bağlılığı	20-30	202	21,71	3,25	3,016	,029	1<3
	31-40	329	22,01	3,32			
	41-50	189	22,66	2,94			
	51 ve üzeri	38	22,21	2,77			
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	20-30	202	65,94	9,15	1,868	,134	1<3
	31-40	329	66,78	9,63			
	41-50	189	68,06	9,15			
	51 ve üzeri	38	67,89	7,44			

Tablo 3.18. incelendiğinde ANOVA testinde öğretmenlerin yaş değişkenine göre mutluluk yönelimi toplam ölçeğinde ($F=1,868$, $p<,05$) öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir “*yaşam zevki*” ($F=1,246$, $p>05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı ancak “*yaşamın anlamı*” ($F=8,545$, $p<,05$), “*hayata bağlılığı*” ($F=3,016$, $p<,05$) ile mutluluk yönelimi algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. “*Yaşamın anlamı*” alt boyutunda gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 41-50 ($x=23,58$), 51 ve üzeri ($x=23,97$) yaşında olan öğretmenlerin algı düzeyinin 20-30 ($x=21,83$) ve 31-40 ($x=22,36$) yaşında olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. “*Hayata bağlılığı*” alt boyutunda gruplar arası farklılıkları belirleyebilmek için Post-Hoc testlerinden LSD testine göre, 41-50 ($x=22,66$) yaşındaki öğretmenlerin algı düzeylerinin 20-30 ($x=21,71$) yaşındaki öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında öğretmenlerin mutluluk yönelimi düzeyinde 41-50 yaş ($x=68,06$), ve 51 ve üzeri yaş ($x=67,89$) olan öğretmenlerin anlamlandırma düzeyinin 20-30 yaş ($x=65,94$) ve 31-40 yaş ($x=66,78$) yaşında olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.1.2.8. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve mutluluk yönelimi algısı arasında gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.19.'da gösterilmiştir.

Tablo 3.19. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Gelir Düzeyi	N	X	SS	t	p
Yaşamın anlamı	Orta düzeyde	743	22,57	3,96	-1,841	,066
	Üst düzeyde	15	24,47	4,12		
Yaşam zevki	Orta düzeyde	743	22,23	3,90	-,105	,916
	Üst düzeyde	15	22,33	4,50		
Hayat bağlılığı	Orta düzeyde	743	22,08	3,19	-1,180	,238
	Üst düzeyde	15	23,07	3,71		
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	Orta düzeyde	743	66,87	9,26	-1,234	,218
	Üst düzeyde	15	69,87	11,08		

Tablo 3.19. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup *t*-testinin istatistiğinde öğretmenlerin gelir düzeyine göre “*yaşamın anlamı*” ($t=1,841$, $p>,05$), “*yaşam zevki*” ($t=-,105$, $p>,05$), “*hayata bağlılığı*” ($t=1,180$, $p>,05$) ile mutluluk yönelimi algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

3.1.2.9. Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın *öğretmen algılarına göre öğretmenlerin yaşam anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve mutluluk yönelimi algısı arasında medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?* alt problemine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.20.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.20. Öğretmenlerin Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Medeni Durum	N	X	SS	t	p
Yaşamın anlamı	Evli	558	22,91	3,83	3,636	,000
	Bekar	200	21,74	4,21		
Yaşam zevki	Evli	558	22,19	3,82	-,450	,653
	Bekar	200	22,34	4,14		
Hayat bağlılığı	Evli	558	22,29	2,99	2,760	,006
	Bekar	200	21,57	3,66		
Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	Evli	558	67,40	8,90	2,300	,022
	Bekar	200	65,64	10,23		

Tablo 3.20. incelendiğinde yapılan ilişkisiz grup *t*-testi istatistiğinde öğretmenlerin medeni durumlarına göre öğretmenlerin mutluluk yönelimleri toplam ölçeğinde ($t= 2,300$, $p< ,05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. “*Yaşam zevki*” ($t=-,105$, $p>,05$) algı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı ancak “*yaşamın anlamı*” ($t=-,105$, $p<,05$) ve “*hayata bağlılığı*” ($t=-,105$, $p<,05$) ile mutluluk yönelimleri algı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. “*Yaşamın anlamı*” alt boyutunda evli öğretmenlerin ($x=22,91$), bekâr öğretmenlerden ($x=21,74$) mutluluk yönelimi algı düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir “*hayata bağlılığı alt boyutunda* evli öğretmenlerin ($x=22,29$), bekâr öğretmenlerden ($x=21,57$) mutluluk yönelimi algı düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcı algılarının aritmetik ortalamasında bekâr öğretmenlerin mutluluk yönelimi ($x=67,40$) algı düzeyinin evli öğretmenlerden ($x=65,64$) daha yüksek olduğu görülmektedir

3.1.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen algılarına göre, öğretmenlerde hayatın anlamının düzeyi ile mutlulukları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.21.’de verilmiştir.

Tablo 3.21. Öğretmenlerin Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği ile Mutluluk Yönelimleri Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		1	2	3	4	5	6	7
1. Hayatın anlam ve amacı	r	-						
	p							
2. Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu	r	-,672	-					
	p	,000						
3. Hayatın anlamı ve amacı ölçeği toplam	r	,933	-,893	-				
	p	,000	,000					
4. Yaşamın anlamı	r	,640	-,476	,619	-			
	p	,000	,000	,000				
5. Yaşam zevki	r	,420	-,270	,387	,498	-		
	p	,000	,000	,000	,000			
6. Hayat bağlılığı	r	,584	-,450	,573	,636	,549	-	
	p	,000	,000	,000	,000	,000		
7. Mutluluk yönelimleri ölçeği toplam	r	,650	-,471	,623	,854	,821	,845	-
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	

Tablo 3.21. incelendiğinde, hayatın anlamı ve amacı ölçeği puanları ile mutluluk yönelimleri ölçeği puanları arasındaki ilişkiye ait bulgular görülmektedir. Yapılan pearson korelasyon analizine göre öğretmenlerin hayatın anlamı ve amacı ve mutluluk yönelimleri alt boyutları arasında pozitif ve negatif yönde zayıf, orta ve yüksek ilişkiler olduğu görülmüştür. Elde edilen veriler 0,00-0,20 arası çok zayıf; 0,20-0,39 arası zayıf; 0,40-0,59 arası orta; 0,60-0,79 arası yüksek ve 0,80-1,00 arası çok yüksek olarak yorumlanmıştır (Sarıçam ve Canatan, 2015). Belirlenen ilişkiler aşağıda sunulmuştur:

“Hayatın anlam ve amacı” algı düzeyi ile “yaşamın anlamı” algı düzeyi ($r=,640$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

“Hayatın anlam ve amacı” algı düzeyi ile “yaşam zevki” algı düzeyi ($r=,420$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

“Hayatın anlam ve amacı” algı düzeyi ile “hayata bağlılığı” algı düzeyi ($r=,584$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

“Hayatın anlam ve amacı” algı düzeyi ile mutluluk yönelimi algı düzeyi ($r=,650$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algı düzeyi ile “*yaşamın anlamı*” algı düzeyi ($r=-,476$; $p<0,05$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algı düzeyi ile “*yaşam zevki*” algı düzeyi ($r=-,270$; $p<0,05$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algı düzeyi ile “*hayata bağlılığı*” algı düzeyi ($r=-,450$; $p<0,05$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algı düzeyi ile mutluluk yönelimleri algı düzeyi ($r=-,471$; $p<0,05$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatı genel olarak anlamlandırma düzeyi ile “*yaşamın anlamı*” algı düzeyi ($r=,619$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatı genel olarak anlamlandırma düzeyi ile “*yaşam zevki*” algı düzeyi ($r=,387$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatı genel olarak anlamlandırma düzeyi ile “*hayata bağlılığı*” algı düzeyi ($r=,573$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Hayatı genel olarak anlamlandırma düzeyi ile mutluluk yönelimleri algı düzeyleri ($r=,623$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

3.2. Nitel Boyuta İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın nitel boyutuna ilişkin bulgular, alt problem sırasına göre verilmiştir.

3.2.1. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi olarak belirlenen “*Öğretmen algılarına göre hayatın anlam ve amacı neler olabilir?*” sorusuna ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular Tablo 3.22.’de verilmiştir.

Tablo 3.22. Hayatın Anlamının Varlığı ve Hayatın Amacı Konusunda Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Tema / Alt Temalar	f
Tema 1: Sosyal anlam	
Toplum içerisinde varoluş	5
İyi insan olmak	4
Sosyal ilişkiler	1
Tema 2: Biyolojik anlam	
Biyolojik yaşam fonksiyonları	1
Tema 3: Merak	
Öğrenme çabası	1
Tema 4: İlahi amaç	
İlahi amaçlara hizmet etmek	8
Tema 5: Modern dünya amacı	
Kendini gerçekleştirme	3

Tablo 3.22. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin hayatın anlamına ilişkin görüşlerinin 3 tema altında yer aldığı görülmektedir. Bu temalardan sosyal anlam teması altında toplum içerisinde varoluş, iyi insan olmak, sosyal ilişkiler alt temalar yer almakta, biyolojik anlam teması altında biyolojik yaşam fonksiyonları alt temaları yer almakta, merak teması altında öğrenme çabası alt teması yer almaktadır.

Hayatın amaçları konusunda öğretmen görüşleri ise ilahi amaç ve modern dünya amacı şeklinde 2 temadan oluşmaktadır. İlahi amaç teması altında ilahi amaçlara hizmet etmek alt teması yer alırken, modern dünya amacı altında kendini gerçekleştirme alt teması yer almaktadır.

3.2.1.1. Hayatın Anlamına İlişkin Sosyal Anlam, Biyolojik Anlam ve Merak Temalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Hayatın anlamına ilişkin olarak Ö2 “*Hayatın anlamı keskin bir kılıç gibidir. Nefes alıp vermek, soy sop sahibi olmak, aldatıcı bir hayal, inanç, başkalarının isteklerine göre yaşamı biçimlendirmek, dini değerlerin nihai tecellisi olan ölümdür*” ifadesiyle hayatın anlamını nefes alıp vermek ya da “soy sop sahibi olmak” gibi üreme

ve yaşamın devamlılığına ilişkin bir biyolojik durum olarak değerlendirmekte, buna ek olarak başkalarının isteklerine göre yaşamın biçimlendirmesini de hayatın anlamı olarak insanın toplum içinde varoluşu olarak değerlendirmektedir. Ö4 “*Bence hayatın anlamı yaşadığımız dünyaya uymak ve bu yaşadığımız dünyaya ayak uydurmak. Bu hayattan tat almaktır*” ifadesiyle hayatın anlamını dünyaya ayak uydurmak olarak nitelendirmektedir. Birey toplum içerisinde birtakım rollere sahiptir ve bireyin toplum ile uyum içerisinde olması beklenir, Ö4 “*dünyaya ayak uydurmak*” ifadesiyle bireyin toplum içerisindeki uyumlu olması beklenen davranışlarına atıfta bulunmaktadır. Hayatın anlamının tanımlanmasına ilişkin Ö11 “*Hayatın anlamı soyut bir kavrama değer yüklemektir. Bu değer insanın hayatından çıkardığı deneyim, eğitim, kültür gibi kavramların süzgecinden geçerek somutlaşan kavramlardır. Hayatın anlamı, hayatın sürdürülebilmesi için somut ve kararlı nedenlerdir. Bu nedenlerden kimisi kitap yazabilmek, spor yapmak, enstrüman çalmak, yararlı faaliyetlerde bulunmak, sevgiliye kavuşmak, çocuk büyütmek, milli değerleri yaşatmak vb. olabilir. Bu nedenlere baktığımızda insan sayısı kadar farklı hayat anlamları ortaya çıkacaktır*” ifadesiyle hayatın soyut bir kavrama somut değer yüklemesini hayatın anlamı olarak tanımlamaktadır. İnsanın toplum içerisindeki sosyal davranışları, faaliyetleri veya bireysel faaliyetlerinin insan hayatına anlam yüklediğini belirtmektedir. İnsanların farklı faaliyetler ile hayatına anlam yükleyebilme inancında olduğundan dolayı insan sayısı kadar farklı sayıda hayatın anlamı olabileceğini belirtmektedir.

Hayatın anlamı konusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir bölümü hayatın “iyi insan olmak” ile anlam kazandığını belirtmektedir. Ö7 “*Hayata bir anlam yükleyebilmenin ön koşulu merak etmek ve öğrenmektir. Öğrenmenin sonu yoktur; bir insan ömrüyle sınırlandırılmaz. Dolayısıyla, “öğrenme” başta hayatın amacına hizmet eden bir “yol” iken hayatın amacı haline de gelir. Özetle, hayatın anlamı ve amacı iyi olmak, iyi kalmak ve öğrenmektir*” ifadesiyle hayata anlam yükleyebilmenin ön koşulunun merak etme ve öğrenme olduğunu, öğrenme ile insanın iyi olma ve iyi kalma davranışında bulunabileceğini belirtmektedir. Hayatın anlamını iyi olmakla ilişkilendiren bir başka öğretmen Ö9 “*Ben hayatın anlamını, manevi gayeye bağlanmak olarak görüyorum. İnsanları mutlu etmek, topluma faydalı olmak, kutsal değerlere sahip çıkmak, hoş seda bırakmak, adaletle hükmedip, zulmetmemek vb ilk aklıma*

*gelen hayatın anlamı kavramlarıdır” ifadesiyle insanları mutlu etmek, adaletli davranmak gibi “iyi insan” davranışlarını uygulamayı hayatın anlamı olarak nitelendirmekte, Ö12 de “**Hayatın anlamı paydaşlarımızı incitmeden yaşayabilme iradesidir. İnsan bu hayatta yalnız değildir. İnsanlar kendilerini bu kâinatın efendisi gibi görüp fütursuzca hareket ettiklerinde paydaşlarına zarar verir. Bu nedenle hayat başkasına zarar vermeden haddini bilmekle anlam bulur**” ifadesiyle Ö9’a benzer şekilde başkasına zarar vermeden yaşamının hayatı anlamlı kıldığını belirtmektedir.*

3.2.1.2. Hayatın Amacına İlişkin İlahi Amaç ve Modern Dünya Amacı Temalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hayatın amacı konusundaki görüşleri 2 tema altında değerlendirilmiştir. İlk tema olan ilahi amaç ana temasında, araştırmaya katılan öğretmenlerin genel görüşü yaratıcının insanları dünyada var etmesinin bir amacı olduğunu ve insanların bu amaç için yaşamaları gerektiği şeklindedir. Bu görüşe ilişkin olarak Ö3 “*Hayat; gayesine uygun hareket edildiğinde insanlığa insanlık katacak, insanın var oluş sebebini hatırlatacak, yapması gereken vazifeleri hakkıyla yapabilmesi için yaratıcının insanlara verdiği bir süredir*” ifadesiyle insanın var oluş sebebi olduğunu ve bu sebebin yaratıcının insana verdiği süre olduğunu belirtmektedir. Ö6 “*İki ağlama arasında yolculuk yapmak ya da iki kapısı olan bir evin ilk kapısından girip diğer kapısından çıkmaktır*” ifadesiyle ev metaforunu kullanarak insanın dünyaya gelişi ve ölüm arasındaki geçen süreci hayatın amacı olarak nitelendirmektedir. Benzer şekilde Ö10 “*Hayatın anlamı nedir sorusuna genel geçer bir cevap verilebileceğini sanmıyorum ama yine de hem beni hem de geri kalan insanları da içine alacak bir açıklama yapmak istersek: Değer oluşturma ve bu değerlerin peşinden koşmak, diyebilirim. Tabi ki bu değerler kişiden kişiye değişecektir ama kanaatimce bütün insanlar kendince herhangi bir konuda ya da alanda bir değer oluştururlar/yaratırlar sonra da bu değerler peşinde koşarlar. Bu değer kimi için bir evlat sevgisi iken **kimi için bir inanç olabilir. Sonuç itibarıyla hepsi de bu oluşturulan değer peşinde koşar özetle söyleyecek olursak: Yolculuk***” ifadesiyle yaşamın amacının kısaca bir “yolculuk” olduğunu belirtmekte hayatın anlamının değer yaratmak olduğunu ve kimisi için değer yaratmanın ilahi amaçları kapsadığını belirtmektedir. Ö8 ise yaşamın amacının ilahi amaçlar olduğunu doğrudan “*Amaç, Allah’ın bizleri yaradılış gayesinde bir ömür*

yaşamak, emir ve yasaklara uymak, sağlıklı düşünüp hareket edebilen güzel bir dünya için mücadele etmektir” ifadesiyle Allah’ın yaratış amacı olduğunu ve hayatın bu amaca hizmet ettiğini belirtmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hayatın amacı konusundaki görüşlerinden ikinci tema olan kendini gerçekleştirme temasında, araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri hayatın amacının başarılı olmak gibi hedeflere ulaşmak çerçevesinde olduğu şeklindedir. Örneğin Ö1 “*Hayatın anlamının ortak bir tanımı olmamakla birlikte aile, maneviyat, eğitim, bilim, eğlence sanat vs. gibi pek çok alanda cevap bulabilir. Kişiden kişiye değişmekle birlikte genelde kendini gerçekleştirme olarak da algılayabiliriz*” ifadesiyle hayatın anlamını kendini gerçekleştirme amacı kapsamında değerlendirmektedir. Ö5 ise “*İnsanın var olma nedeni kulluktur ve kulluk hayatın anlamıdır. Özel anlamda ise insanın kendisine yüklenen sorumluluğu yerine getirmesiyle beraber kendini tatmin edici en iyi hayatı yaşamasıdır*” ifadesiyle hayatın anlamının kulluk olduğunu, ancak özel anlamda bakıldığında sorumlulukların yerine getirilmesi suretiyle hayatın kendini tatmin edici yaşanmasının hayatın amacı olduğunu belirtmektedir. Bu görüşe benzer şekilde Ö14 “*Hayatın anlamı kendini gerçekleştirmektir. Bütün benliğine anda kalarak yaşamın tadını çıkarmaktır*” ifadesiyle hayatın amacının kendini gerçekleştirmek ve tatmin edici bir hayat yaşamak olduğunu belirtmektedir.

3.2.2. Öğretmen Algılarına Göre Mutluluk ve İnsanın Mutlu Olmasını Sağlayan Nedenlere İlişkin Bulgular

Mutluluk kategorisine ait bulgular ve temalar Tablo 3.23.’te verilmiştir. Katılımcılara “*Sizce mutluluk nedir*”? sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 3.23. Mutluluk Kavramı ve İnsanın Mutluluğunun Kaynağı Konusunda Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Tema / Alt Temalar	f
Tema 1: Mutluluğun psikolojik tanımı	
Ruhsal doyunluk	4
Bir amaç için yaşamak	4
Ruh sağlığının iyi olması	1
Tema 2: Mutluluğun çevresel tanımı	
İyi ilişkiler kurmak	4
Doğa ile bütünleşmek	3

Tema 3: Mutluluğun psikolojik kaynakları	
Amaçlara ulaşmak	5
Sevinçleri paylaşmak	1
Yaşamın sunduğu sürprizler	1
Yardımsellik	1
Tema 4: Mutluluğun sağlık kaynakları	
Sağlıklı olmak	3
Yaşam kalitesi	1

Tablo 3.23. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin mutluluk kavramının anlamına ilişkin görüşlerinin 2 tema altında yer aldığı görülmektedir. Mutluluğun psikolojik tanımı teması altında ruhsal doygunluk, bir amaç için yaşamak ve ruh sağlığının iyi olması alt temaları yer almakta, mutluluğun çevresel tanımı teması altında iyi ilişkiler kurmak ve doğa ile bütünleşmek alt temaları yer almaktadır.

Mutluluğun kaynakları kategorisine ait bulgular ve temalar Tablo 3.23.'te verilmiştir. Katılımcılara “*İnsanın mutlu olması sizce hangi nedenlere bağlıdır?*” Sorusu yöneltilmiştir.

Mutluluğun kaynakları konusunda öğretmen görüşleri ise mutluluğun psikolojik kaynakları ve mutluluğun sağlık kaynakları 2 temadan oluşmaktadır. Mutluluğun psikolojik kaynakları teması altında amaçlara ulaşmak, sevinçleri paylaşmak ve yaşamın sunduğu sürprizler alt temaları yer alırken, mutluluğun sağlık kaynakları teması altında sağlıklı olmak ve yaşam kalitesi alt temaları yer almaktadır.

3.2.2.1. Mutluluk Kavramına İlişkin Mutluluğun Psikolojik Tanımı Temasında Öğretmen Görüşleri

Mutluluk kavramının psikolojik tanımında öğretmenlerin görüşleri ruhsal doygunluk, bir amaç için yaşamak ve ruh sağlığının iyi olması şeklinde 3 alt temada değerlendirilmiştir. Bu alt temalardan ruhsal doygunluğa ilişkin Ö1 “*Mutluluk, insanın iyi olma iyi hissetme durumudur. “Ruhsal olarak açlık duyduğu şeylere kavuşmanın hazzıdır bir nevi”* ifadesiyle mutluluğun ruhsal açlığın doygunluğa ulaşmak olduğunu belirtmekte, benzer şekilde Ö3 “*Mutluluk, insanların yaptığı bir şeyden tat alması durumudur. Başka bir söyleyişle gerçekleşmesi istenen bir durumun vuku bulması ile duyumsanan sevinç olarak tanımlanabilir”* ifadesiyle mutluluğun doygunlukla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ö13 “*Mutluluk, insanın hasret duyduğu şeylere*

kavuşmasıdır. İnsanın mutlu olması engellerin ortadan kaldırılması ile olur” ifadesiyle insanın arzuladığı şeylere kavuşmasını mutluluk olarak tanımlamaktadır. Ruhsal doygunluktan farklı olarak Ö8 "**Mutluluk, insanın içten gülümseyebilmesi, kaygısız yaşayabilmesidir**" ifadesiyle mutluluğun psikolojik sağlıkla ilgili olduğunu belirtmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir bölümü mutluluğun bir amaç için yaşamak anlamına geldiğini belirtmektedir. Bu öğretmenlerden Ö7 "**Bana göre mutluluk, insanın en ufak bir kuşku duymaksızın bir ideal için yaşamasıdır**" ifadesiyle mutluluğun bir ideal için yaşamak olduğunu belirtirken, Ö9 "**Mutluluk hoşnutluk hali, saadet, hedefe ulaşma gayretinin verdiği tarifsiz duygulardır**" ifadesiyle mutluluğu bireyin bir hedefe ulaşma gayretinin verdiği haz olarak tanımlamaktadır. Ö11 ise "**Mutlu olmak için hayatın bir plan çerçevesi içinde olumlu hedeflere odaklanması gerekir. Bu olumlu insan yararına olan hedefler geçici bir hedef olmayıp hayat boyu devam edeceğinden insan bu hedef için mesai harcadıkça mutlu olacaktır. Özetle mutluluk bir amaca kilitlenmekle gelir**" ifadesiyle mutluluğun bir plan çerçevesi içinde olumlu hedeflere odaklanma ile geleceğini, insanın planladığı hedef için zaman harcadıkça mutlu olacağını belirtmektedir.

3.2.2.2. Mutluluk Kavramına İlişkin Mutluluğun Çevresel Tanımı Temasında Öğretmen Görüşleri

Mutluluk kavramının çevresel tanımında öğretmenlerin görüşleri iyi ilişkiler kurmak ve doğa ile bütünleşmek şeklinde 2 alt temada değerlendirilmiştir. İyi ilişkiler kurmaya ilişkin olarak Ö2 "**Sevdiğinle el ele çlgınlar gibi koşturup hiç kimseye aldırmadan şarkılar söylemektir**" ifadesiyle bireyin sevdiği ile iyi ilişkiler kurmasını mutluluk olarak tanımlamakta, Ö4 ise "**Mutluluk sevdiğimizle beraber bu yaşadığımız dünyadan zevk almaktır. Seni seven bir ailen sana değer veren akrabaların ve yanında olduklarında mutlu olduğun arkadaşların olmalı**" ifadesiyle mutluluğun sevdiğimiz kişilerle beraber dünyadan zevk almak olduğunu belirtmektedir. Ö8 ise "**Mutluluk insanın çevresine kattığı değer ve çevresini mutlu etmesiyle doğru orantılıdır**" mutluluğun insanın çevresine değer katmak ve çevresini mutlu etmesiyle doğru orantılı bir durum olduğunu belirtmektedir.

Ö6 “*Mutluluk, sabahleyin insana, kurda kuşa içten gülümseyebilmektir; rol yapmaya gerek duymamaktır belki de. İnsan, kendisiyle barışık olduktan sonra yaşadığı yerde insanlarla içten ve maske takmadan ilişki kurabiliyorsa mutludur*” ifadesiyle mutluluğun çevre ile iyi ilişkiler kurmaya ek olarak doğa ile bütünleşmesinin mutluluk olduğunu belirtmekte, Ö12 ise “*Mutluluk bir annenin alın terini dökerek çocuğunu besleyebilmesidir. Anne, emek, çocuk ve beslenme felsefi anlamda çok tartışılabilir konulardır. Doğurgan olarak hayatı sürdüren anne, kainatın nizamı için verilen emekler, sürdürülebilirliğin timsali çocuk ve yaşamın mümkünlüğü olarak beslenme. İnsanın mutlu olması; rol model olacak nesil yetiştirebilme, hayatta ayakta kalabilmek için emek ve başkasına faydalı olabilme (besleme) ile mümkün olabilir*” ifadesiyle doğanın kurulu dengesi içerisinde insanın görevini yapmasının mutluluk olduğunu belirtmektedir.

3.2.2.3. Mutluluk Nedenlerine İlişkin Mutluluğun Psikolojik Kaynakları Temasında Öğretmen Görüşleri

Mutluluğun hangi nedenlere bağlı olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri 2 tema altında incelenmiş olup, ilk tema mutluluğun psikolojik kaynaklarıdır. Mutluluğun psikolojik kaynaklarında “amaçlara ulaşmak” en fazla belirtilen mutluluk kaynağıdır. Amaca ulaşmanın mutluluk kaynağı olmasına ilişkin olarak Ö7 “*Tatmin duygusuna erişme ancak kendisinden daha büyük bir amaca hizmet etmekle mümkündür*” ifadesiyle bireyin mutlu olması için büyük bir amaca hizmet etmesi gerektiğini belirtmektedir. Ö9 ise “*İnsanın mutlu olması ancak yaşam amacının bilinmesi ile olur. Anlamdan yoksun bir hayat, insan mutsuzluğuna neden olur. Bir amaca bağlanan hayat ise hedefe yaklaşıldıkça mutluluğu artırır*” ifadesiyle insanın hayatının bir amaca bağlanmasının mutluluk kaynağı olduğunu ve o amaca yaklaştıkça bireyin mutluluğunun arttığını belirtmektedir. Ö2 ise farklı bir bakış açısıyla “*Mutluluk birinin sevinciyle sevinmektir. Onun mutluluğuyla mutlu olmaktır. Yaşamın sürprizlerinden birinin aniden karşınıza çıkmasıdır*” ifadesiyle başkalarının sevinci ile sevinci mutluluk kaynağı olduğunu, ayrıca yaşamın sürprizlerinin de aniden insanın karşısına çıkmasının mutluluk kaynağı olduğunu belirtmektedir.

3.2.2.4. Mutluluk Nedenlerine İlişkin Mutluluğun Sağlık Kaynakları Temasında Öğretmen Görüşleri

Mutluluğun hangi nedenlere bağlı olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri 2 tema altında incelenmiş olup, ikinci tema mutluluğun sağlık kaynaklarıdır. Mutluluğun sağlık kaynaklarında öğretmen görüşleri sağlıklı olmasının mutluluk nedeni olduğu şeklindedir. Örneğin Ö1 “**Sağlık, mutluluğun ilk basamağını oluşturmaktadır. Sağlıklı olmak ön koşulu ile elde edilen maddi ve manevi her türlü başarıya, her türlü kavuşmaya mutluluk diyebiliriz**” ifadesiyle mutlu olmak için ilk aşamada insanın sağlıklı olması gerektiğini belirtirken, Ö5 “**Bana göre mutluluk huzur ve sağlıktır**” ifadesiyle mutluluğu doğrudan sağlıkla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bu görüşlere ek olarak Ö9 “**Mutluluk ise yaşam kalitesine bağlı uzun soluklu süreçtir**” ifadesiyle mutluluğun bir süreç olduğunu ve bu sürecin yaşam kalitesiyle ilişkili olduğunu belirtmektedir.

3.2.3. Öğretmen Algılarına Göre Hayatın Anlamı İle Mutluluk Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Araştırmanın **nicel** kısmında “*Hayatın anlam ve amacı*” ile mutluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Görüşmeye gönüllü katılan öğretmenlerin farklı demografik değişkenlere rağmen hayatı anlamlandırma düzeyinin yüksek olduğu ve mutluluk kavramını tanımlayıp, mutluluk yönelimi algı düzeyinin yüksek düzeyde olduğu sonucu elde edilmiştir.

Hayatın anlamı nedir? Sorusu ile ilgili olarak; Hayatın anlamının tanımlanmasına ilişkin hayatın anlamının soyut iken değer yüklenerek somutlaştırılan ifadesini kullanan Ö11 “**Hayatın anlamı, hayatın sürdürülebilmesi için somut ve kararlı nedenlerdir. Bu nedenler kimisi kitap yazabilmek, spor yapmak, enstrüman çalmak, yararlı faaliyetlerde bulunmak, sevgiliye kavuşmak, çocuk büyütmek, milli değerleri yaşatmak vb. olabilir. Bu nedenlere baktığımızda insan sayısı kadar farklı hayat anlamları ortaya çıkacaktır**” ifadesiyle hayatın soyut bir kavrama somut değer yüklemesini hayatın anlamı olarak tanımlamaktadır. İnsanın toplum içerisindeki sosyal davranışları, faaliyetleri veya bireysel faaliyetlerinin insan hayatına anlam yüklediğini belirtmektedir. İnsanların farklı faaliyetler ile hayatına anlam yükleyebileceğine olan

inancından dolayı insan sayısı kadar farklı sayıda hayatın anlamı olabileceğini belirtmektedir. Araştırmanın literatür kısmını destekler şekilde hayatın anlamının insan sayısı kadar fazla olduğunu, bu hayata insanın içinde bulunduğu sosyo kültürel yapıdan kaynaklı farklı anlamlar yüklendiğini ve bu anlamların sayıca çok olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmenlerden mutluluğun tanımı ile ilgili görüşme gerçekleştirilen Ö9 **“İnsanın mutlu olması ancak yaşam amacının bilinmesi ile olur. Anlamdan yoksun bir hayat, insan mutsuzluğuna neden olur. Bir amaca bağlanan hayat ise hedefe yaklaşıldıkça mutluluğu artırır”** ifadesiyle insanın hayatının bir amaca bağlanmasının mutluluk kaynağı olduğunu ve o amaca yaklaştıkça bireyin mutluluğunun arttığını belirtmektedir. Ö9 ve diğer katılımcı öğretmenlerin benzer görüşleri incelendiğinde bireyin hayatta mutlu olmasının hayatın bir anlam ve amaca bağlanması ile mümkün olduğu görülmektedir. Mutluluğun psikolojik tanımı teması altında ruhsal doygunluk, bir amaç için yaşamak ve ruh sağlığının iyi olması kodları yer almakta, mutluluğun çevresel tanımı teması altında iyi ilişkiler kurmak ve doğa ile bütünleşmek kodları yer almaktadır. Bu tema ve alt temalar incelendiğinde mutlu olmak için bir amaç için yaşamak, insanlarla sağlıklı diyalog ön plana çıkmaktadır. Söz konusu temalar araştırmamızda varsayılan hayatın anlamı ve mutluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu doğrulamaktadır.

Araştırmanın devamında mutluluğun kaynaklarında “amaçlara ulaşmak” en fazla belirtilen mutluluk kaynağıdır. Amaca ulaşmanın mutluluk kaynağı olmasına ilişkin olarak Ö7 **“Tatmin duygusuna erişme ancak kendisinden daha büyük bir amaca hizmet etmekle mümkündür”** ifadesiyle bireyin mutlu olması için büyük bir amaca hizmet etmesi gerektiğini belirtmektedir. Ö7’nin ifadesinde anlam bulan bir amaca hizmet etmek mutluluğu ancak hayatın bir amaca bağlanması gerektiğini doğrulamaktadır. Ö7’nin ifadesine benzer bir ifade olan Ö9 ise **“İnsanın mutlu olması ancak yaşam amacının bilinmesi ile olur. Anlamdan yoksun bir hayat, insan mutsuzluğuna neden olur. Bir amaca bağlanan hayat ise hedefe yaklaşıldıkça mutluluğu artırır”** ifadesiyle insanın hayatının bir amaca bağlanmasının mutluluk kaynağı olduğunu ve o amaca yaklaştıkça bireyin mutluluğunun arttığını belirtmektedir.

Ö7 ve Ö9'un ifadelerini destekler mahiyette Ö11 “*Özetle mutluluk bir amaca kilitlenmekle gelir*” mutluluğu hayatın amaca bağlanması ile elde edilebileceğini beyan etmiştir. Sonuç olarak gönüllü katılımcıların hayatın anlamı ve amacı ile mutluluk arasında pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğunu beyan etmiş, hayatın anlamsızlığı ile mutsuzluk arasında bir negatif yönlü ilişkinin olduğunu ifade etmişlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Bu bölümde hayatın anlamı ve amacı ölçeğinin bulguları ile mutluluk yönelimleri ölçeğinde elde edilen nicel ve görüşme formunda elde edilen nitel araştırma bulguları detaylı olarak tartışılmıştır. Yapılan tartışma benzer araştırma bulguları ile karşılaştırılıp yorumlanmıştır.

Bu bölüm, hayatın anlam ve amacı, mutluluk yönelimleri ve hayatın anlamı ile mutluluk ilişkisinin ele alındığı 3 bölümden oluşmaktadır. Öncelikle araştırmaya katılan öğretmenlerin hayatın anlam ve amacı düzeyleri ile demografik (yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, okul türü, kıdem yılı, görev yeri, eğitim düzeyi, okuldaki görev, medeni durum) değişkenlerinin bu düzeyi etkileyip etkilemediği ile ilgili bulguları tartışılmıştır. İkinci bölümde mutluluk yönelimleri düzeyi ile demografik özelliklerin bu düzeyi etkileyip etkilemediği ile ilgili bulguları tartışılmıştır. Son bölümde ise hayatın anlam ve amacı ile mutluluk yönelimleri düzeyinin birbirini hangi düzeyde yordadığı tartışılmıştır. Tartışma nicel ve nitel verilerden elde edilen bulgular doğrultusunda yapılarak tamamlanmıştır.

Araştırmanın Hayatın Anlamı ve Amacı Düzeyi ile İlgili Tartışma

Araştırmada öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı algı düzeyi incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin hayatın anlam ve amacı algısı ile hayatı genel olarak anlamlandırma algı düzeyinin orta seviyenin üzerinde olduğu, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algı düzeylerinin ise orta düzeyin altında olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda öğretmenlerin hayatı anlamlandırma düzeyinin orta seviyenin üstünde ve yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Nitel araştırma bölümündeki temalar/alt temalar incelendiğinde elde edilen bulgular doğrultusunda nitel araştırma bulgularında öğretmenlerin hayatı anlamlandırması ile nicel araştırma bulguları ile birbirini desteklediği ortaya çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde bu konuda farklı meslek grupları ile yapılan çalışmaların olduğu tespit edilmiştir. Nicel, nitel araştırma ve belge inceleme yöntemi gibi farklı yöntemlerin kullanıldığı çalışmaların yanı sıra benzer ve farklı sonuçların elde edildiği çalışmalara rastlanmıştır. Öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluğun incelenmesi çalışmasına ise rastlanmamıştır. Hayatın anlamı ve mutluluk çalışmalarına ayrı ayrı çalışmalarda rastlanmış ancak tek çalışma içinde (öğretmen algılarına göre) hayatın anlamı ve mutluluğun incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın ilk olması nedeni ile literatüre katkı sunması beklenmektedir. Hayatın anlamı ruh sağlığı için önemlidir. Hayata pozitif anlam yükleyenlerin hayatta daha başarılı sosyal ilişkilere sahip ve mutlu olduğu araştırmada elde edilmiştir (Stillman ve diğerleri, 2009).

4.1.a. Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre, hayatın anlam ve amacı algısı değişkenine göre öğretmen algıları arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Sarıçam (2021)'in araştırmasında kadın genç yetişkinler ile erkek genç yetişkinlerin anlam düzeyinde farklılık olsa bile bu fark anlamlı bir fark değildir. Sarıçam'ın araştırma bulguları araştırma bulgularımızla paralellik göstermektedir. Bu iki araştırma bulguları beraber değerlendirildiğinde öğretmenlerin hayatı anlamı konusundaki algıları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuç, öğretmenlerin cinsiyet ayrımı gözetmeden hayatı anlamlı buldukları şeklinde yorumlanabilir.

4.1.b. Öğretmenlerin okul türü değişkenine göre, hayatın anlam ve amacı algısı, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu, hayatı genel olarak anlamlandırma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir. Hayatı anlamlandırmada insan yaşadığı koşullardan (gelir düzeyi, cinsiyet, okul türü, eğitim düzeyi vb.) bağımsız bir şekilde hayatı anlamlandırır (Frankl, 2022). Bu nedenle cinsiyet, gelir düzeyi, okul türü alt boyutları her ne kadar önemli olsa da hayatı anlamlandırma düzeyini belirlemede anlamlı bir etkiye sahip değildir. İnsan içinde bulunduğu koşullardan bağımsız olarak hayata bir anlam yükleyip mutlu olur.

4.1.c. Öğretmenlerin eğitim düzeyi değişkenine göre, hayatın anlam ve amacı algısı, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu, hayatı genel olarak anlamlandırma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir. Saraç ve arkadaşlarının lisans öğrencilerinin yaşamda anlama düzeyleri araştırmasında eğitim düzeyleri incelendiğinde lisans öğrencilerinin hayatı anlamlı bulma düzeylerinin diğer

katılımcıların düzeyinden farklı olmadığı bulgularına ulaşılmıştır (Saraç, İpek ve Çavuş, 2018). Ayrıca, Şahin, Aydın, Sarı, Kaya ve Pala (2012), üniversite öğrencileri düzeyinde “öznel iyi oluş, umut, yaşamda anlam” araştırmasında elde ettiği bulgular, Yüksel (2012), 465 üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada “Genç Yetişkinlerde yaşamın anlamı” araştırmasında eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcı algıları arasında fark olmadığı bulguları, araştırma bulgularımızla örtüşmektedir. Bütün bu araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde, eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların hayatın anlamına ilişkin algılarının benzer olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuç, bütün katılımcılar için hayatın anlamının benzer olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

4.1.d. Öğretmenlerin görev yeri değişkenine göre, hayatın anlam ve amacı algısı, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu, hayatı genel olarak anlamlandırma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir. Sarıçam (2021)’in araştırmasında genç yetişkinler ile yaşlı yetişkinler arasında yerleşim yerine göre hayatın anlamlandırılması algıları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Bu bulgular araştırma bulgularımız destekler niteliktedir. Ayrıca, literatürde araştırma bulguları farklı olan çalışmalara da rastlanmıştır. Aydın (2017) ve Bahadır (2019) üniversite öğrenci ile ilgili yaptığı çalışmada yaşanan yer ile ilgili olarak merkez–köy öğrencilerinin yaşamda anlam puanı düzeyine göre köy öğrencilerinin hayata yükledikleri anlam düzeyinin merkezde yaşayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek bulmuştur. Araştırmada köyde yaşayan öğrenciler için yaşam anlamı düzeyinin yüksek olması; samimi, doyurucu iletişim ve etkileşim değerlendirmesi yapılabilir.

4.1.e. Öğretmenlerin yaş değişkenine göre, hayatın anlam ve amacı algısı, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algısı, hayatı genel olarak anlamlandırma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Hayatın anlam ve amacı algı düzeyinde, 41-50 yaş aralığında olan öğretmenlerin algı düzeyinin 20-30 ve 31-40 yaş aralığında olan öğretmenlerin algı düzeylerinden daha yüksek olduğu ($p<0,05$), ayrıca 41-50 yaş aralığındaki öğretmenlerin algı düzeyinin 31-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin algı düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Öğretmenlerin yaş grubuna göre 41 yaş ve üstü grubun hayatı anlamlandırma ve anlama düzeyinin yüksek olması Sarıçam (2021)’in yaptığı araştırma ile benzer bulgulara sahiptir. Araştırmamızın nitel bölümünde hayatı genel olarak anlamlandırma düzeyinde, 41-50, 51 ve üzeri yaşında olan öğretmenlerin anlamlandırma düzeyinin 20-

30 ve 31-40 yaşında olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bundan hareketle araştırmamızın nicel ve nitel bölümlerinin bulgularının birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca Baumeister (1991), (Reker, Peacock ve Wong (1987), Reker (2005), Steger, Frazier, Shigehiro ve Kaler (2006), Ranst ve Macroen (1994) ve Fyffe ve Wister (2016)'nin yaptığı araştırmalarda da ortaya çıkan bulgular araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Reker ve ark. (1987) gençlikten yaşlılığa yaşamda anlam düzeylerini inceleyen çalışmasında yaş ilerledikçe yaşamda anlam ve ölümün kabul edilmesi düzeyinin arttığını tespit etmiştir. Araştırmamızın nitel bölümünde 41 yaş üstü katılımcıların hayatı anlamlandırma tanımlamada Ö12 ve Ö9 benzer ifadeler kullanmıştır. Ö9 “*Ben hayatın anlamını, manevi gayeye bağlanmak olarak görüyorum. İnsanları mutlu etmek, topluma faydalı olmak, kutsal değerlere sahip çıkmak, hoş seda bırakmak, adaletle hükmedip zulmetmemek vb ilk aklıma gelen hayatın anlamı kavramlarıdır*” ifadesiyle insanları mutlu etmek, adaletli davranmak gibi “iyi insan” davranışlarını uygulamayı hayatın anlamı olarak nitelendirmekte, Ö12 ise hayatı “*Hayatın anlamı paydaşlarımızı incitmeden yaşayabilme iradesidir. İnsan bu hayatta yalnız değildir.*” ifadesini kullanmıştır. Ö9 ve Ö12, 41 yaş üstü katılımcılardır. Ö9 ve Ö12 hayatı anlamlandırma ve anlama düzeyi ile nicel araştırma bölümündeki yaş alt grubu sonuçlarının birbirini desteklediği aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Yaş ilerledikçe artan deneyim ve bilgi birikimi anlam bulmayı kolaylaştırır (Sarıçam, 2021). Yaşlanmaya bağlı olarak manevi düzey artmaktadır. Bu durum yaşamı değerli kabul ettirip, anlamı kolaylaştırmaktadır. Genç öğretmenlerin yaşlı öğretmenlere göre hayatı daha az anlamlı görmeleri bu nedene bağlanabilir. Yaşlı öğretmenlerin hayat tecrübelerinin fazla olması, özgün olması, yüksek benlik algıları vb. hususlar anlam düzeyinin yüksek olmasını kabul edilebilir kılmaktadır.

4.1.f. Öğretmenlerin gelir düzeyi değişkenine göre, hayatın anlam ve amacı algısı, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu, hayatı genel olarak anlamlandırma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir. Sarıçam (2021)'in araştırmasında genç yetişkinler ile yaşlı yetişkinler arasında gelir düzeyine göre hayatın anlamlandırılmasında her ne kadar farklılık olsa da bu fark anlamlı düzeyde değildir. Bu bulgular araştırma bulgularımızla paralellik göstermektedir. Bu iki araştırma bulgularına göre gelir düzeyinin yaşamın anlamı üzerinde belirgin bir

etkisinin olmadığı sonucuna varılabilir. Bu sonuç, hayatın anlamının olup olmamasının gelirle doğrudan bir ilişkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın Mutluluk Yönelimleri Düzeyi ile İlgili Tartışma

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yaşamın anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve toplam mutluluk yönelim düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir. Veenhoven (2005), 174 ülkede yaptığı araştırmada genel olarak batılı toplumların geliştirmekte olan toplumlara göre mutluluk düzeyinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Güven, istikrar, hayatla anlamlı bir ilişki kurulmakta, dolayısıyla her ne kadar kültürel farklılıklar olsa da hayatı anlamlandırma mutluluğu etkilemektedir.

4.2.a. Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre, hayata bağlılığı ile mutluluk yönelimi algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı, ancak erkek öğretmenlerin yaşamın anlamı algı düzeyinin kadın öğretmenlerinkinden daha yüksek olduğu, buna karşın kadın öğretmenlerin yaşam zevki algı düzeyinin erkek öğretmenlerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Sarıçam (2021)'ın araştırmasında kadın genç yetişkinler ile erkek genç yetişkinlerin mutluluk toplam puanı düzeyinde fark olsa bile bu fark anlamlı bir fark değildir. Göçen (2019) cinsiyetler arasında yaşamın anlamı ve psikolojik iyi oluşu yordamada cinsiyet faktörünü orta düzeyde bulmuştur (Göçen, 2019). Timur ve Akay (2017)'un araştırma bulgularına göre kadın ve erkeklerin mutluluk düzeylerinin farklı noktalarda değiştiği bulguları ile araştırmamızda yaşam zevki algı düzeyinin kadınların lehinde yüksek olması bulgusunu desteklemektedir. Bir diğer araştırmada Malik ve Saida (2013), sosyal roller birbirinden farklı olduğu için sınırlı olsa da kız çocuklarının eğitime erişim noktasında birtakım sorunların yaşanmasına ve dolayısıyla kızların mutluluk düzeyinin düşük olmasına sebebiyet verebileceğini sonucuna da ulaşmıştır. Timur ve Akay (2017)'a göre kadın ve erkeği mutlu eden ortak noktalar da vardır. Örneğin, temel ihtiyaçların karşılanabilmesi, umutlu olma hem kadını hem de erkeği mutlu eder. Yanı sıra borçlu olmak her iki cins açısından mutluluk düzeyini azaltmaktadır (TÜİK, 2019). Erkeklerin saldırganlık eğilimi göstermesi, güvensizlik sorunları; kadınlarda ise dışa dönüklük, empatik özelliklerin ağır bastığı görülmektedir. Bu durum kadınların erkeklere göre daha fazla mutluluk yönelimi gösterme nedeni olabilir (Sharma ve Gulati, 2015). Bütün bu araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde, erkek ve kadın mutluluk düzeylerinin arasında anlamlı fark olabileceği sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuç ise erkek ve kadınların

psikolojik yapılarından ve toplumsal rollerinden kaynaklı olabileceği şeklinde değerlendirilebilir.

4.2.b. Öğretmenlerin eğitim seviyesi değişkenine göre yaşam zevki, hayata bağlılığı ile mutluluk yönelimleri algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı, yaşamın anlamı algı düzeyinde ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmektedir. Lisansüstü mezunu olan öğretmenlerin yaşamın anlamı algı düzeyinin lisans mezunu olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmamızın eğitim düzeyinin mutluluk üzerindeki etkisini inceleyen alt boyutunda eğitim seviyesi yükseldikçe mutluluk düzeyinin arttığı bulgusuna varılmıştır. Castriota (2006) ve Easterlin (2003), ekonomik farklılıklar dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında mutluluk düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır ancak eğitim düzeyinin farklı olması mutluluk düzeyini anlamlı bir şekilde etkilemektedir bulgularını elde etmiştir. Eğitim seviyesinin mutluluğu etkileme düzeyi incelendiğinde, eğitim seviyesinin artması hayatı anlamlandırma, gelir seviyesinde muhtaçlıktan sıyrılma aşamasına gelindiğinden eğitim seviyesinin yükselmesi mutluluk düzeyini pozitif yönde etkilemektedir (Çirkin ve Göksel, 2016). Dünyada eğitim seviyesinin mutluluk düzeyini etkileme araştırması oldukça fazladır. Eşlerin ikisinin de eğitim seviyesi lisansüstü düzeyde olanlar hem daha mutlu hem de hayatı yeterli düzeyde algılamaktadır (Çopur, Çiçek ve Pekmezci, 2015). Bütün bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde eğitim seviyesinin yüksekliğinin mutluluk ile ilişkisinin pozitif olduğu sonucuna ulaşılabılır. Bu sonuç, eğitim seviyesinin yüksekliğinin hayata dan pozitif bakma konusunda avantajlar sağladığı ve bunun da insanı daha çok mutlu ettiği şeklinde yorumlanabilir.

4.2.c. Öğretmenlerin görev değişkenine göre yaşam zevki algı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı, ancak yaşamın anlamı, hayata bağlılığı ile mutluluk yönelimleri algı düzeylerinse istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Benzer araştırmalarda toplum içinde makam, mevki veya görev türünün mutluluğu çok az etkilemesi veya etkilememesi sonucuna ulaşılmıştır (Veenhoven ve Hagerty, 2006). Çalışma koşulları ve kariyer konusu ile ilgili bir diğer araştırmada kariyer beklentisi olmayan erkeklerin, kariyer beklentisi olmayan bayanlara göre daha düşük mutluluk düzeyi gösterdiği görülmektedir (Tiefenbach ve Kohlbacher, 2014). Kariyer, ifa edilen görev türü cinsiyetler arasında anlamlı birtakım farklılıklar gösterebilmektedir. Bu durum kadınların daha az endişeli olması ve hayata karşı daha

planlı olması nedeni ile kadınların mutluluk düzeylerinin daha yüksek olması sonucunu doğurabilmektedir (Gülcan ve Bal, 2014).

4.2.d. Öğretmenlerin yaş değişkenine göre, yaşam zevki algı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı, ancak yaşamın anlamı, hayata bağlılığı ile mutluluk yönelimi algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Yaşamın anlamı algı düzeyinde, 41-50, 51 ve üzeri yaşında olan öğretmenlerin algı düzeyinin 20-30 ve 31-40 yaşında olan öğretmenlerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Hayata bağlılığı ile mutluluk yönelimleri algı düzeylerinde, 41-50 yaşındaki öğretmenlerin algı düzeylerinin 20-30 yaşındaki öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir (Hellevik, 2017; Graham ve Pozuelo, 2017). 20 ile yaş grubunda mutluluk düzeyi yüksek ancak 30-40 yaş grubunda anlamlı olmayan bir mutluluk düzeyi düşüşü yaşanmaktadır bunu da (Morgan, Robinson ve Thompson, Happiness and age in European adults: The moderating role of gross domestic product per capita., 2015) 30-40 yaş grubundaki dalgalanmaya bağlamaktadır. Yukarıda atıf yapılan yaş ve mutluluk ilişkisinin ele alındığı çalışmalar ile araştırma bulgularımız paralellik göstermektedir. Mutluluk yönelimi ile yaş değişkeni arasında bu şekilde bir bağlantı vardır. Mutluluk yaş ilerledikçe artan bir düzey gösterir. Araştırmamızın bulgularını destekler nitelikte, orta yaş (50 yaş ve üstü) grubunda yer alan kişilerin mutluluk düzeyleri genç nüfusa göre yüksektir. Her ne kadar 30-40 yaş grubunda bir düşüş yaşansa da yaş grubu ilerledikçe mutluluk yönelim düzeyi artmakta dolayısıyla araştırma sonuçlarımızla örtüşmektedir.

4.2.e. Öğretmenlerin gelir düzeyi değişkenine göre yaşamın zevki, yaşam zevki, hayata bağlılığı ile mutluluk yönelimi algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Son zamanlarda gelir konusu sosyoloji ve psikoloji alanında çok fazla araştırma konusu olmuştur. Berg (2006)'da yapmış olduğu çalışmada gelir düzeyi ile mutluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucunu elde etmiştir. Gelir ile mutluluk arasındaki ilişkiyi en kapsamlı şekilde ele alan Easterlin (2001) olmuştur. Sınırlı bir zaman için yüksek gelir mutluluk sağlamak ancak mutluluk seviyesi belli bir süre sonra normal seviyeye dönmektedir (Easterlin, 2001). Benzer çalışmayı yürüten Seligman (2022) da aynı sonuçları elde etmiştir. Seligman (2022), Mutluluğun maddi varlıkla ilişkisinin oldukça zayıf olduğunu savunur. Reel olarak son 50 yılda her ne kadar, gelir uluslarda artış göstermiş olsa da zengin ulusların çoğunda yaşam doyumu sabit kalmıştır. Aşırı yoksulluktan refaha geçişin mutluluk

üzerinde pozitif etkisi (%4'ünü açıklar) vardır ancak ekonomik refah arttıkça mutluluğa etkisi azalır (Atalay, 2015). Araştırmamızda zenginlik kavramı cazip gibi görünmekle birlikte mutluluk üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olmadığı sonucu elde edilmiştir. Ulusal alım gücü ile ortalama mutluluk oranı birbirine paraleldir ve bu paralellik ortalama bir mutluluk düzeyi anlamına gelir. Ulusal alım gücünün çok üstünde bir maddi gelir ise mutluluğu sağlamaz olur. İnsanlar belli bir konfor düzeyine ulaştıktan sonra elde edilen fazla gelirin mutluluğa katkısı yoktur. Ekonomik koşullar toplumlar arasındaki mutluluk düzeyinin %10'unu açıklayamaz (Veenhoven ve Hagerty, 2006). Sonuç olarak araştırmamızın nitel ve nicel bulgularının ve diğer araştırma sonuçlarının birbirini desteklediği elde edilen verilere göre araştırma sonuçları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Temel ihtiyaçların karşılanması veya orta seviyelerde bir gelirin mutluluğu pozitif yönde etkilediği ancak üst seviyelerde gelirin mutsuzluğa neden olduğu, üst gelir seviyesinin öznel iyi oluşu etkilemediği sonucu elde edilmiştir. Araştırmamızda nitel ve nicel veriler birbirini desteklemekle birlikte bulgular arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.2.f. Öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre, araştırmamızda evli olan öğretmenlerin hayatın anlam ve amacı algısı ile hayatı genel olarak anlamlandırma düzeylerinin bekâr öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, buna karşın bekâr öğretmenlerin hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algı düzeyinin evli öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Uyumlu bir aile mutlu hayatın temel taşıdır (Navaitis, Labutis ve Kairienė, 2016). Benlik saygısını pozitif etkileyen evlilik, mutluluk düzeyini artırabilmektedir. Evlilik kültürü toplumdan topluma farklılık arz edebilmektedir. Kültürel öğeler evlilik kurumuna farklı değer yükleyebilmektedir. Boşanma olaylarının az olduğu yerlerde mutlu ve uyumlu aile profiline görüldüğü yanı sıra evlenme yaşının da düşük olduğu araştırma sonucuna yansımaktadır (Akgiş, 2015). Evlilik genellikle kadınlara nazaran erkeklere daha sağlıklı bir hayat fırsatı sunmaktadır (Zimmermann ve Easterlin, 2006). Dolayısıyla evli erkek sağlıklı ve uyumlu aile reisliğini mutluluk olarak aile bireylerine yansıtmaktadır. Psikolojik açıdan zayıf bireylerin ise dul veya bekâr oldukları ortaya konmaktadır (Soulsby ve Bennett, 2015). Dünyada yapılan araştırmalarda medeni durumun mutluluğu etkilediği sonucu elde edilmiştir (Botha ve Booysen, 2013). Araştırmamızda elde edilen bulgular literatürdeki araştırma bulguları birbirini desteklemektedir. Bütün

bu araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde, evliliğin insanların mutluluğuna ciddi anlamda pozitif katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuç evliliğin insan fitratının bir gereği olduğu ve insan mutluluğu ve neslin devamı için teşvik edilmesi gerektiği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın Hayatın Anlam ve Amacı ile Mutluluk Yönelimleri Düzeyi ile İlgili Tartışma

Ulusal literatürde öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve amacı ile mutluluk ilişkisi doğrudan birinci kaynağa rastlanmamıştır. Ancak farklı çalışmalarda hayatın anlamı ve amacı ve mutluluk ilişkisi dolaylı yoldan ele alınmıştır. Yapılan literatür çalışmasında üniversite öğrenci ile ilgili çalışmalara, yaşlı ve genç yetişkinlerde yaşam anlamı ve mutluluk düzeyi çalışmalarına rastlanmıştır (Arısoy, 2021; Demir ve Murat, 2017; Francis, Ziebertz ve Lewis, 2003; Gülcan ve Bal, 2014; Hellevik, 2017; Kakız, 2021; Lewis, Maltby ve Day, 2005; O'Connor, 2017; Reker, 2005). Bu araştırma sonuçları araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermekle birlikte detaylı olarak değerlendirilecektir. Araştırmamızda hayatın anlam ve amacı ile mutluluk arasında pozitif ilişki olduğunu ayrı ayrı (dolaylı yoldan) ele alan ulusal ve uluslararası çalışmalara rastlanmaktadır.

Araştırma sonucunda hayatın anlamı ile mutluluk arasında tezimizi doğrulayacak şekilde anlamlı düzeyde ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşamda anlam, insanın varoluş nedenine makul cevap verip motivasyon sağlama özelliğine sahiptir. Motivasyon, insanın yaşam doyumunu sağladığından mutluluk düzeyini artırmaktadır (Frankl, 2022). Yaşamda anlam gereksiz unsurlardan sıyrılıp önemli unsurlara odaklanmaktır. Bir diğer ifadeyle önemli unsurlara odaklanmak yaşam enerji ve beraberinde mutluluğu sağlamaktadır. Her şeyin süt liman olduğu dönemlerde mutluluk düzeyi stabil olarak düz bir çizgide devam edebilmektedir ama koşulların zor olduğu zamanlarda insanı motive eden, insanı ayakta tutan unsur anlamdır ve bu anlam bireyler arası fark oluşturur (Wong, 2013).

İnsanın yaşama nedenini olumlu yanlara vurgu yapan iyimser kültürler, yaşamının anlamsızlığı gibi kötümser yanlara vurgu yapan kültürlere göre daha mutludur (Sarıçam, 2021). Bağlılık, anlam, ilişkiler mutluluğun temel bileşenlerdir (Nettle, 2006). Mutluluğun temel bileşenleri incelendiğinde Nettle (2006) ve Sarıçam (2021) mutluluğu anlam ve pozitif yönler odaklanma bileşeninde birleştirdiği

görülmektedir. Araştırmamızın temel noktası mutluluğun yordayıcısının hayatın anlam ve amacı olduğudur. Dolayısıyla Nettle (2006) ve Sarıçam (2021)'in mutluluğa ilişkin argümanları araştırmamızı desteklemektedir.

Araştırmalar anlam ile mutluluk arasında pozitif; anlam ile yaşamda anlam ile depresyon arasında negatif ilişki varlığını ortaya koymuştur (Steger Michael, Mann, Michels ve Cooper, 2009). Bu araştırma bulguları araştırmamızın nitel ve nicel bölüm bulgularını destekler niteliktedir.

Toplumu bir güç olarak değerlendiren Bauman (2020), gücü de davranışlara anlam verme potansiyeline sahip olarak görür. Toplumun amacı yaşamın amacını somut olarak sunmaktır. Toplumun devamının sağlanması mutlu bireyle olur. Mutlu yaşamak da sevgi ve paylaşım ile olur. Mutluluğun temel bileşenleri incelendiğinde Nettle (2006) ve Sarıçam (2021) mutluluğu anlam ve pozitif yönle odaklanma bileşeninde birleştiği ve Bauman (2020) ile birbirini destekler mahiyette olduğu görülmektedir. Bauman (2020), Nettle (2006) ve Sarıçam (2021)'in mutluluk bileşenleri kavramları incelendiğinde mutluluğun temelinde hayatı anlamlandıran pozitif kavramlar (sevgi, paylaşım ve mutluluk) olduğu sonucu elde edilmektedir. Sevgi, paylaşım ve mutluluk insan hayatını anlamlandıran kavramlardır. Nitekim bu kavramlar mutluluğun yordayıcısı olarak hayatın anlam ve amacının olması sonucunu ortaya koymaktadır.

Hayatın anlamı nedir? Sorusuna cevaben katılımcıların varoluş, iyi insan olmak, sosyal ilişkiler teması etrafında şekillenen cevaplar verdiği görülmektedir. Varoluş teması incelendiğinde insanın nereden geldiği, ne olduğu sorularının irdelenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Varoluş metaforu insanın dünyada bulunuşunun bir anlam ve amaç içerdiği ortaya çıkmaktadır. Varoluşu sebepsiz olmayıp bir amaca bağlı olan insan, iyi insan olma gayreti içerine girecektir. İyi insan sosyal ilişkileri canlı tutan çünkü varoluş nedenini bilen insan çevresine karşı erdemli tutumlar içine girecektir. Sonuç olarak varoluş, iyi insan ve sosyal ilişkiler temaları insan hayatının bir anlam ve amaca sahip olduğunu ve bu anlam ve amaca uygun yaşam tarzının insanı mutluluğa götürdüğü sonucu elde etmemizi sağlar. Mutluluğun temel bileşenleri incelendiğinde Nettle (2006) ve Sarıçam (2021), mutluluğu anlam ve pozitif yönle odaklanma bileşeninde birleştiği görülmektedir. Varoluş, iyi insan ve sosyal ilişkiler temaları pozitif yön olarak ele alındığında Nettle (2006) ve Sarıçam (2021)'in araştırma sonuçlarının araştırma sonuçlarımızı desteklediği görülmektedir. Ö20 ve Ö9 insan

yaşam amacının bilinmesi insanı mutlu eder ifadesi ile insan hayatının anlam ve amacı ile mutluluk arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Mutluluk tek bir sebebe bağlanamaz. Anlam yüklenen her olgu bir değer kazanır. Araştırmamızda mutluluğun öznel olduğu mutluluğun birden fazla bileşenin olduğu sonucu elde edilmiştir. Yine araştırmamızda mutluluğun yordayıcısının hayatın anlam ve amacı olduğu nitel ve nicel verilerle elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarımızı destekleyen bir diğer çalışmada Şahin ve ark. (2012) yaşamda anlam algısı yükseldikçe öznel iyi oluş düzeyinin arttığını tespit etmiştir. Mutluluğun yordayıcısının anlam olduğunu ortaya araştırmalar vardır. Hayatın anlamının oluşmasında sosyo-kültürel değerler, inanç gibi kavramlar olduğu gibi; mutluluğu etkileyen (yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, sağlık, medeni durum) alt boyutlar da vardır. Araştırmamızın sonuçlarını destekleyen çok fazla çalışma vardır (Bartram, 2012; Ball ve Chernova, 2008; Francis, Ziebertz ve Lewis, 2003; Hornsey ve diğerleri, 2018; Navaitis, Labutis ve Kairienė, 2016; O'Connor, 2017; Zimmermann ve Easterlin, 2006).

Hayata anlam vermek dolayısıyla mutlu olmak insanın temel ihtiyacıdır. Hayatın anlamsızlığı ve amaçsızlığı ile mutsuzluk arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. İnsanların hayata yüklediği anlam, mutluluk düzeyini de etkiler. Hayatın anlamı ile mutluluk arasında pozitif yönlü ilişki olduğu araştırmanın elde edilen sonucudur bu nedenle demografik özelliklere göre mutluluk düzeyinin anlamlı düzeyde farklı olmaması beklenen bir sonuçtur. Hayatı anlamlandırma düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, mutluluk algısının yüksek olması sonucuna ulaşabilmekteyiz.

Araştırma sonuçları mevcut araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Yapılan araştırma hayatın anlam ve amacı ile mutluluk arasında pozitif yönlü ilişki vardır tezimizi doğrulamış; nicel araştırma sonuçlarımız genellenebilir, nitel araştırma sonuçlarımız da kısmen genellenebilir.

Sonuç

Öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ile mutluluk ilişkisi farklı değişkenlerle (yaş, gelir düzeyi, cinsiyet, kıdem yılı, görev yeri, görev türü vb.) ele alınmıştır. Değişkenlerin alt boyut olarak detaylı tartışıldığı araştırmada önemli sonuçlar elde edilmiş ve bu sonuçlar ulusal ve uluslararası çalışma sonuçlarıyla

karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçların literatüre katkı sunması beklenmektedir. Araştırmada varılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir.

1- Öğretmenlerin hayatın anlam ve amacı algısı ile hayatı genel olarak anlamlandırma algı düzeyinin orta seviyenin üzerinde olduğu, hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu algı düzeylerinin ise orta düzeyin altında olduğu, araştırmanın nitel bölümündeki temalar ve alt temalar incelendiğinde nitel bölüm bulgularının nitel bölüm bulgularını desteklemektedir.

2- Öğretmenlerde hayatın anlamına ilişkin katılımcı algıları arasında cinsiyet, okul türü, eğitim düzeyi, görev yeri, gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı fark bulunmamaktadır.

3- Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yaşamın anlamı, yaşam zevki, hayata bağlılığı ve toplam mutluluk yönelim düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

4- Öğretmen algılarına göre öğretmenlerde mutluluk algılarına ilişkin katılımcılar arasında cinsiyet, okul türü, eğitim düzeyi, görev yeri, gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı fark bulunmamaktadır.

5- “Hayatın anlam ve amacı” algı düzeyi ile mutluluk yönelimi algı düzeyi arasında pozitif yönde orta düzeyin üzerinde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

6- Araştırmamızda hayatın anlamı kavramı mutlak olarak tanımlanamayacağı, insanın sosyo-kültürel durumu, eğitim durumu vb. değişkenlerle öznel olarak hayatın anlamlandırıldığı görülmektedir. Anlam kavramı insanın olgulara yüklediği değerlerle somutlaşır. Araştırmamızda katılımcıların hayatın anlamına yönelik; İyi insan olmak, olumlu sosyal ilişkiler geliştirmek, toplum içerisinde varoluş, öğrenme çabası, İlahi amaçlara hizmet etmek, kendini gerçekleştirme şeklinde tanımlanmıştır.

7- Araştırmamızda katılımcıların mutluluk tanımı ile ilgili, psikolojik tanım ve çevresel tanım yaptıkları görülmüştür. Psikolojik tanımlamada katılımcılar mutluluğu; ruhsal doygunluğa ulaşmak, bir amaç uğruna yaşamak, ruh sağlığının iyi olması şeklinde tanımlamıştır. Katılımcılar çevresel tanımlamada da mutluluğu; insanlarla iyi ilişkiler kurmak ve doğa ile bütünleşmek olarak tanımlamıştır.

Araştırmamızda mutluluğun kaynakları veya sebepleri olarak da hedefe ulaşmak, sevinçleri paylaşmak, yardımseverlik, sağlıklı olmak ve yaşam kalitesi kavramlarını mutluluğun sebepleri olarak değerlendirmişlerdir.

8- Modern toplumların baş etmek zorunda kaldığı önemli bir konu hayatın anlamsızlaşmasıdır. Modernleşme insanın mutluluk düzeyini pozitif yönde etkilememiştir (Easterlin, 2001). Hayatın anlam ve amacının olması insanı yaşama karşı tutunacak bir dala sahip olmasını sağlar. Yaşamda anlamın ve amacın olması insanı kaygılardan uzaklaştırmaktadır. Kaygı, stres ve depresyon yani modern çağın hastalıkları insanı mutluluktan uzaklaştırır. Anlam ve amaç ise mutluluğun temelidir. Araştırmamızın nitel ve nicel bulguları mutluluğun yordayıcısı olarak hayatın anlam ve amacı sonucunu ortaya koymuştur. Hayatı anlamlandırma düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, mutluluk algısının yüksek olması sonucuna ulaşabilmekteyiz. Mutluluk düzeyi yüksek olan öğretmenlerin daha nitelikli bir hayatı anlamlandırma düzeyine sahip olduğu söylenebilir (Demirci ve Şar, 2017).

9. Özetle, yapılan araştırma hayatın anlam ve amacı ile mutluluk arasında pozitif yönlü ilişki vardır tezimizi doğrulamış; dolayısıyla hayatın anlamı ile mutluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Öneriler

Bu bölümde araştırmacılar ve uygulayıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Bu araştırmanın evrenini Mardin/Kızıltepe ilçesindeki okul öncesi, ilkokul, orta, lise öğretmenleri oluşturmaktadır. Öğretmen algılarına göre öğretmenlerde hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisini ortaya çıkarmak için, araştırma başka şehirlerde de yapılabilir.

2. Bu araştırma öğretmen algılarına göre yapılmıştır. Eğitim-öğretim hizmetleri sınıfı dışında kalan diğer meslek grupları (sağlık, emniyet, din hizmetleri vb.) ile hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisi araştırılıp sonuçlar diğer meslek gurupları ile karşılaştırılabilir.

3. Bu araştırmada hayatın anlamı ve mutluluk ilişkisi öğretmen algılarına göre orta düzeyin üzerinde olduğu sonucu elde edilmiştir. Başka araştırmalarda mutluluğa en fazla etki eden diğer unsurlar tespit edilebilir.

4. Bu araştırmanın evrenini Mardin/ Kızıltepe ilçesinde devlet okullarında görev yapan her tür ve kademedeki öğretmenler oluşturmaktadır. Hayatın anlamı ile mutluluk ilişkisi özel okul öğretmenleri ile yapılan araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir.

5. Bu araştırma öğretmen algılarına göre yapılmıştır. Akademisyenlerin hayatın anlamı ve mutluluk düzeyleri ile ilgili çalışmalar yapıldıktan sonra çıkan sonuçlar öğretmen görüşleri ile karşılaştırılabilir.

6. Bu araştırmada erkek öğretmenlerin yaşamın anlamı algı düzeyinin kadın öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$), buna karşın kadın öğretmenlerin yaşam zevki algı düzeyinin erkek öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görölmektedir. Düşük olma sebepleri araştırılabilir. Erkek öğretmenlerde yaşam zevki algı düzeyi artırılabilir çalışmalar yapılabilir.

Uygulayıcılar için Öneriler

1. Bu araştırmada öğretmen algılarına göre hayatın anlamı ile mutluluk arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, İnsan hayatının anlamlı olması dolayısıyla mutluluk düzeylerinin artırılması için bir anlam ve amaca bağlanmak gerekir. Teknolojik gelişmelere rağmen Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre ise insanların mutluluk düzeyleri düştüğu gibi, beraberinde ruhsal sorunlar da getirmektedir. Toplum yararına çalışmalar hayatı anlamlı kılmaktadır. Bu nedenle toplum yararına çalışma merkezleri artırılabilir.

2. Bu araştırmada öğretmen algılarına göre hayatın anlamı ve mutluluk düzeyleri incelediğinde yaş ortalaması yüksek olan eğitimcilerin daha mutlu olduğu sonucu elde edilmiştir. Bilge olarak değerlendirilen yaşlıların tecrübe, duygu ve düşüncelerini genç öğretmenlere aktarma konusunda deneyimli öğretmenlerce danışmanlık hizmetleri verilebilir. Böylece hem genç öğretmenler deneyimden faydalanmış olur hem de yaş ortalaması yüksek olan öğretmenler daha verimli olduğunu düşünerek her iki gurubun mutluluk düzeyleri artacaktır.

3. Bu araştırma sonucunda hayatın anlamının mutluluk arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Hayatı anlamlı olan insanların mutlu olduğu sonucundan

hareketle, öğretmenlerin hayatını ulvi bir gayeye bağlamalarının mutlu olmaya etkisinin fazla olduğu değerlendirilerek, öğretmenler için sosyal sorumluluk uygulamaları yapılabilir.

4. Bu araştırma sonucunda mutlu olan insanların hayatının da anlamlı olması kabul edilerek göreve yeni başlayan öğretmenlere bu konuda motive edici çalışmalar yapılabilir.

5. Bu araştırma sonucunda hayatın anlamının mutluluk kavramı arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğretmenlerin hayatını anlamlı kılacak projeler, aktiviteler, kültür-sanat faaliyetleri, tarihi geziler, diplomatik incelemeler planlanabilir.

6. Bu araştırma sonuçları değerlendirildiğinde Okul Yöneticileri ve öğretmenler, bilimsel bulgular doğrultusunda konu ile ilgili (hayatın anlamı ve mutluluk) hizmetiçi eğitime alınabilir.

7. Bu araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, hayatı anlamlı bulan mutlu öğretmenlerin, eğitim ortamının eğitim süreci, beslenme, huzur ve düzen, akademik yönelim konusundaki etkinliği dikkate alınarak bu öğretmenlerin sayılarının artırılmasına yönelik eğitim fakültelerinde nitelikli eğitim verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2021). *Yaşamın Anlamı ve Amacı*. (K. Şipal, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Akğış, Ö. (2015). Bir Refah Göstergesi Olarak Türkiye’de Mutluluğun Mekânsal Dağılışı. *Türk Coğrafyası Dergisi*(65), 69-76. doi:<https://doi.org/10.17211/tcd.91435>
- Akıncı, A. (2005). Hayata Anlam Vermede Dini Değerlerin ve Din Öğretiminin Rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 7-24.
- Akyol, E. (2015). *Üzüntüyü Yenmenin Çareleri*. İstanbul: Araştırma Yayıncılık.
- Alain. (2018). *Mutlu Olma Sanatı*. (A. Yörük, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Alexander, J. C. (2002). Mythic Gestures. Robert N. Bellah and Cultural Sociology. Teoksessa Madsen, Richard, Sullivan, William M., Swidler, Ann & Tipton, Steven M. *Meaning and Modernity: Religion, Polity and Self*, 1-14.
- Argyle, M. ve Hills, P. (2000). Religious Experiences and Their Relations With Happiness and Personality. *The International Journal for the Psychology for Religion*, 10(3), 157-172. doi:https://doi.org/10.1207/S15327582IJPR1003_02
- Arısoy, A. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Varoluşçu Açından Hayatın Anlamı ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisan Tezi, Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*. İstanbul.
- Aristoteles. (2020). *Nikomakhos'a Etik*. İstanbul: Bilgesu Yayıncılık.
- Armstrong, K. (2017). *Tanrı'nın Tarihi*. (O. Özel, Çev.) İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Arvas, F. B. (2017). Öznel İyi Olma Hali ile Dini İnançlar Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(26), 193. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uluifd/issue/38156/446382> adresinden alındı
- Atalay, H. (2015, Eylül-Ekim). Parayla Saadet Olmaz. *Psikeart*, Eylül-Ekim(41), 6-10. <https://psikeart.com/tum-sayilar/dergiler/psikeart/sayi-41-mutluluk/> adresinden alındı
- Aydın, A. (2020). *Düşünce Tarihi ve İnsan Doğası*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aydın, C. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutum İle Hayattaki Anlam Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6(4), 89-108. doi:<https://doi.org/10.15869/itobiad.333802>

- Aydın, C., Kaya, M. ve Peker, H. (2015). Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38, 39-55. doi:<https://doi.org/10.17120/omuifd.80248>
- Aydın, M. (2014). İbn Sina'nın Mutluluk Anlayışı. *İbn Sina Doğumunun Bininci Yılı Armağanı* (s. 539-561). içinde Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bahadır, A. (1999). *Hayatın Anlam Kazanmasında Psiko-Sosyal Faktörler ve Din*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Bahadır, A. (2011). *İnsanın Anlam Arayışı ve Din*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Bahadır, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yaşamın anlamı ile bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/70397> adresinden alındı
- Balcı, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikler*. İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ball, R. ve Chernova, K. (2008). Absolute Income, Relative Income, and Happiness. *Social Indicators Research*, 88(3), 497-529. doi:<https://doi.org/10.1007/s11205-007-9217-0>
- Bartram, D. (2012). Elements of a Sociological Contribution to Happiness Studies. *Sociology Compass*, 6(8), 644-656. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2012.00483.x>
- Bauman, Z. (2020). *Bireyselleşmiş Toplum*. (Y. Alagon, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of Life*. Guilford. New York.: Guilford.
- Baynal, F. (2020, Aralık). Mutluluk Kavramının Felsefi, Psikolojik ve Dini Açıdan İncelenmesi. *Darulfunun İlahiyat*, 2(31), 247-274. doi:<https://doi.org/10.26650/di.2020.31.2.0012>
- Beauvoir, S. D. (1976). *The Ethics of Ambiguity*. (B. Frechtman, Çev.) New York : Citadel Press.
- Beck, A. T. (1974). The Measurement of Pessimism: The Hopelessness Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(6), 861-865. https://www.researchgate.net/publication/18728483_The_Measurement_of_Pessimism_The_Hopelessness_Scale adresinden alındı
- Berg, G. v. (2006). Economic Conditions Early in Life and Individual Mortality. *American Economic Review*, 96(1), 290-302. doi:10.1257/000282806776157740

- Berger, P. L. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Garden City: Anchor Books .
- Bingöl, A. (2010). Prof. Dr. Necati Özer'in Felsefe Anlayışının Hayat Kavramı Çerçevesinde Bir Analizi. *Felsefe Dünyası*, 2(52), 1-12. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1457513> adresinden alındı
- BM. (2023-2024). *Human Development Report*. USA Newyork: United Nations Development Programme. <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24> adresinden alındı
- Botha, F. ve Booysen, F. (2013). The Relationship Between Marital Status and Life Satisfaction Among South African Adults. *Acta Akademica*, 45(2), 150-178. doi:<https://doi.org/10.38140/aa.v45i2.1401>
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Camus, A. (1960). *Denemeler*. (S. Eyüpoğlu ve V. Günyol, Çev.) İstanbul: Çan Yayınları.
- Cassirer, E. (1997). *İnsan Üstüne Bir Deneme: İnsan Kültürü Felsefesine Bir giriş*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Castriota, S. (2006). Education and Happiness: a Further Explanation to the Easterlin Paradox? <https://art.torvergata.it/> adresinden ulaşılmıştır.
- Cevizci, A. (2011). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Cevizci, A. (2022). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Cresswell, J. W. ve Sözbilir, M. (2021). *Karma Araştırma Yöntemlerine Giriş*. (M. Sözbilir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, A. F. (2019). *Yaşamın Amacı Olarak Yaşam*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Çakmak, M. (2021, Mayıs). Erdem Ahlakı, Mutluluk ve Egoizm Ahlakı. *Hitit İlahiyat Dergisi*, 1(20), 1-28. doi:<https://doi.org/10.14395/hid.873241>
- Çelik, İ., Sarıçam, H., Sakız, H. ve İlbay, A. B. (2015). The Link between Critical Thinking Dispositions and Life Satisfaction Among University Students: The Mediating Role of Meaning in Life. *Ozean Journal of Social Science*, 8(3), 121-138. https://www.researchgate.net/profile/Hakan-Saricam/publication/301779469_The_Link_between_Critical_Thinking_Dispositions_and_Life_Satisfaction_among_University_Students_The_Mediating_Role_of_Meaning_in_Life_Universite_ogrencilerinde_elestirel_dusunme_egil adresinden alındı
- Çelik, N. (2023). Din Nasihattir Hadisinin Çok Boyutlu Gerçekliği. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35-54. doi:<https://doi.org/10.58568/firatilahiyat.1239706>

- Çilingir, L. (2003). Hayatın Anlamı Nedir veya İyi Bir Hayat Nasıl Olmalıdır? *Düşünen Siyaset*(18), 1-6.
<https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/lokman.cilingir/129684/B%C4%B0L%C4%B0MSEL%20ARA%C5%9ETIRMA%20Y%C3%96NT.%20VE%20ET%C4%B0K.docx> adresinden alındı
- Çirkin, Z. ve Göksel, T. (2016). Mutluluk ve Gelir. *SBF Dergisi*, 71(2), 375-400.
doi:https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002397
- Çopur, Z., Çiçek, B. ve Pekmezci, P. (2015). Kaynakların Yeterli Algısı ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 1-15.
<https://avesis.hacettepe.edu.tr/yayin/56a5bf1c-36d7-4321-944e-90440ff2c329/kaynakların-yeterligi-algisi-ve-yasam-memnuniyeti-arasındaki-iliskinin-incelenmesi> adresinden alındı
- Debats, D. L. (1996). Meaning in life: Psychometric, Clinical and Phenomenological Aspect. *University of Groningen*.
<https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/10223320/c1.pdf> adresinden alındı
- Demir, R. ve Murat, M. (2017, Aralık). Öğretmen Adaylarının Mutluluk, İyimserlik, Yaşam Anlamı ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Uluslar Arası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13). doi:<https://doi.org/10.26466/opus.347656>
- Demir, R. (2017, Temmuz). Öğretmen Adaylarının Mutluluk, İyimserlik, Yaşam Anlamı ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Demirci, İ. ve Ekşi, F. (2015, Aralık). Ergenler için beş boyutlu iyi oluş modeli: EPOCH ölçeği'nin Türkçe formunun geçerliği ve güvenirliği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 9-30. <https://tr-scales.arabpsychology.com/wp-content/uploads/pdf/epoch-olcegi-toad.pdf> adresinden alındı
- Demirci, İ. ve Şar, A. H. (2017). Kendini Bilme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6(5), 2710-2728. doi:<https://doi.org/10.15869/itobiad.346203>
- DeWitz, S. J. (2004). *Exploring the relationship between self-efficacy beliefs and purpose in life*. Doktora Tezi, The Ohio State University.
- Diş, S. B. (2018). Bir Dayatma Halini Alan Mutluluk Talebi. *Temaşa*(8), 27-41.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/409515> adresinden alındı
- Duman, S. (2014, Temmuz). Öğretmen Adaylarında Özgülük ve Özduyarlığın Mutluluk ile İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Eagleton, T. (2017). *Hayatın Anlamı*. İstanbul: Ayrıntı.
- Easterlin, R. (2003). Explain Happiness. *PNAS*, 100(19), 463-482.
doi:<https://doi.org/10.1073/pnas.1633144100>

- Easterlin, R. A. (2001). Income and Happiness: Towards a Unified Theory. *The Economic Journal*, 111(473), 465-484. doi:<https://doi.org/10.1111/1468-0297.00646>
- Edis, M. S. (2020, Eylül). Kindi'nin Üzüntüyü Giderme Yönteminin Tasavvufi İdealler Açısından Kritiği. *Danışname*(1), 127-149. doi:<https://doi.org/10.5281/zenodo.4036949>
- Eldemir, F. (2016). Teknolojik Gelişmelerin Muhafazakar Kadınların Hayat Tarzına Etkisi. Bursa Uludağ Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi).
- Elmas, E. (2021). “Öğretmenlerin İş Yaşam Kalitesi ve Örgütsel Mutluluk Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Farabi. (1985). *et Tenbih Ala Sebili's Saade*. (A. Yasin, Çev.) Beyrut.
- Fazlıoğlu, İ. (2021). *Kendini Aramak*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Francis, L., Ziebertz, H. G. ve Lewis, C. A. (2003). The Relationship Between Religion and Happiness Among German Students. *Pastoral Psychology*, 51(4), 273-281. doi:<https://doi.org/10.1023/A:1022529231234>
- Frankl, V. E. (2022). *İnsanın Anlam Arayışı*. İstanbul: Okyanus.
- Fyffe, I. ve Wister, A. V. (2016). Age differences in Olympic volunteering experiences: An examination of generativity and meaning in life. *Leisure Studies*, 35(5), 638-651. doi:<https://doi.org/10.1080/02614367.2014.994554>
- Genç, H., Şahin, Y. ve Altuntaş, S. (2020). Öğretmenlerde Mutluluk ve İyimserlik Üzerine Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 178-192. doi:<https://doi.org/10.17679/inuefd.555345>
- Gert, H. ve Mills, W. (2009). *From Marx Weber: Essays in Sociology*. New York: Routledge.
- Giannakaki, S. (2005). Using Mixed-Methods to Examine Teachers' Attitudes to Educational Change: The case of the Skills for Life strategy for improving adult literacy and numeracy skills in England. *Educational Research and Evaluation*, 4(11), 323-348. doi:<https://doi.org/10.1080/13803610500110687>
- Göçen, A. (2019). Öğretmenlerde Yaşam Anlamı, Psikolojik Sermaye ve Cinsiyetinin Psikolojik İyi Oluşlarına Etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(1), 135-153. doi:<https://doi.org/10.30703/cije.457977>
- Göka, E. (2019). *Hayatın Anlamı Var mı?* İstanbul: Kapı Yayınları.
- Graham, C. ve Pozuelo, J. R. (2017). Happiness, Stress, and Age: How the U curve Varies Across People and Places. *Journal of Population Economics*, 30(1), 225--264. doi:<https://doi.org/10.1007/s00148-016-0611-2>

- Greene, J. C., Caracelli, V. J. ve Graham, W. F. (1989). Toward a Conceptual Framework for Mixed-Method. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 11(3), 255-274. doi:<https://doi.org/10.3102/01623737011003255>
- Grünberg, T. (2014). Anlam Kavramı Üzerine Bir Deneme. *Felsefe ARKİVİ*(15), 117-163. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/14611> adresinden alındı
- Gülcan, A. ve Bal, P. (2014). Genç Yetişkinlerde İyimseliğin Mutluluk ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Asian Journal of Instruction*, 2(1), 41-52. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/17656> adresinden alındı
- Güngör, E. (2018). *İslam Tasvvufunun Meseleleri*. İstanbul: Yer-Su Yayınları.
- Güzel, S. (2018). Gelir Eşitsizliği, Refah ve Mutluluk. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 389-394. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/456526> adresinden alındı
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (1998). Multivariate data analysis. *New Jersey*, 5(3), 207-219. <https://www.drnishikantjha.com/papersCollection/Multivariate%20Data%20Analysis.pdf> adresinden alındı
- Heidegger, M. (2011). *Varlık ve Zaman*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Hellevik, O. (2017). The U-shaped Age-happiness Relationship: Real or Methodological Artifact? *Quality & Quantity*, 51(1), 177-197. doi:<https://doi.org/10.1007/s11135-015-0300-3>
- Hornsey, M., Bain, G. P., Harris, A. E., Lebedeva, N., Kashima, Y. E., GuanR.González, . . . Blumen, S. (2018). 'How much is enough in a perfect world? Cultural variation in ideal levels of happiness, pleasure, freedom, health, self-esteem, longevity, and intelligence. *Psychological science*, 29(9), 1393-1404. doi:<https://doi.org/10.1177/0956797618768058>
- Hurka, T. (2001). *Virtue, Vice and Value*. New York, ABD: Oxford University Press.
- Jefferson, T. (2021). *Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirgesi*. New York: Platanus Publishing.
- Jeon, L., Buettner, C. ve Grant, A. A. (2018). Early Childhood Teachers Psychological Wellbeing: Exploring Potential Predictors of Depression, Stress and Emotional Exhaustion. *Early Education and Development*, 29(1), 53-69. doi:<https://doi.org/10.1080/10409289.2017.1341806>
- Kakız, S. (2021, Ağustos). Hayatın Anlamı ve Amacı ile Yaşam Doyumu Ararsındaki İlişkide Dini Başa Çıkmanın Aracı Rolünün İncelenmesi. İstanbul: İst. Sabhattin Zaim Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Kalın, İ. (2020). *Akıl ve Erdem*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Kalın, İ. (2021). *Açık Ufuk*. İstanbul: İnsan Yayınları.

- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kargın, H. H. (2024). Platon'un Mutluluk Anlayışı. *Genç Mütefekkirler Dergisi*, 133-151. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3741471> adresinden alındı
- Kartopu, S. (2013). Dini Yaşayısta Hayatı Sorgulama ve Anlam Arayışı. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 67-90. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/147876> adresinden alındı
- Kaya, M. (2021). *Kindi Felsefi Risaleler*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- King, L. A. ve Hicks, J. A. (2009). Detecting and Constructing Meaning in Life Events. *The Journal of Positive Psychology*, 317-330. doi:<https://doi.org/10.1080/17439760902992316>
- Kıymaz, T. (2022). *Kıbrıslı Zenon*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2007). *Sosyal Bilimler İçin İSTATİSTİK*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Laertios, D. (2015). *Ünlü Filozofların Yaşantıları ve Öğretileri*. (D. Laertios, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Lama, D. ve Cutler, H. (2000). *Mutluluk Sanatı*. İstanbul: Dharma Yayınları.
- Längle, A. (2003). The Existence Scale: A new approach to assess the ability to find personal meaning in life and to reach existential fulfillment. *European Psychotherapy*, 4(1), 135-151. https://www.existenzanalyse.org/wp-content/uploads/ESK-Article_-_EP_2003.pdf adresinden alındı
- Lenoir, F. (2021). *Mutluluk Üstüne Felsefi Bir Yolculuk*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Lewis, C. A., Maltby, J. ve Day, L. (2005). Religious Orientation, Religious Coping and Happiness Among UK Adults. *Personality and Individual Differences*, 38(5), 1193-1202. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.002>
- MacKenzie, M. J. ve Baumeister, R. F. (2014). Meaning in Life: Nature, Needs and Myths. *Meaning in Positive and Existential Psychology*, 25-37. doi:https://doi.org/10.1007/978-1-4939-0308-5_2
- Malik, S. ve Saida, J. (2013). Gender differences in self-esteem and happiness among university students. *International Journal of Development and Sustainability*, 2(1), 445-454. <https://isdsnet.com/ijds-v2n1-31.pdf> adresinden alındı
- Marshall, J. M. (2009). Describing the Elephant: Preservice Teachers Talk about Spiritual Reasons for Becoming a Teacher. *Teacher Education Quarterly*, 36(2), 25-44. <http://www.jstor.org/stable/23479250> adresinden alındı
- Mckinnon, D. (2009). Uncovering and Understanding the Spirituality and Personal Wholeness of School Educators. *ThesEs Global (Doktora Tezi)*.

- MEM, K. (2023). Kızıltepe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü. (<https://kiziltepe.meb.gov.tr/>), Dü. Mardin, Kızıltepe.
- Miskeveyh, İ. (2017). *Ahlak Eğitimi*. (A. Şener, Çev.) İstanbul: Büyüyenay.
- Morgan, J. ve Farsides, T. (2009). Measuring Meaning in Life. *Happiness Stud*, 10, 197–214. doi:<https://doi.org/10.1007/s10902-007-9075-0>
- Morgan, J., Robinson, O. ve Thompson, T. (2015). Happiness and age in European adults: The moderating role of gross domestic product per capita. *Psikoloji and Aging*, 30(3), 544-551. doi:<https://doi.org/10.1037/pag0000034>
- Morris, B. (2004). *Din Üzerine Antropolojik İncelemeler*. (T. Atay, Çev.) Ankara: İmge Kitapevi.
- Möngü, B. (2015). Modern Dünyada Mutluluk: John Stuart Mill'in Faydacı Etiği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 23-30. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/32510> adresinden alındı
- Nahl:3/90. (2022). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir* (Cilt 3/Nahl-90). (H. Karaman, Çev.) Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Navaitis, G., Labutis, G. ve Kairienė, B. (2016). The Marital Status and the Happiness. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 458-468. doi:<https://doi.org/10.17770/sie2016vol1.1513>
- Nettle, D. (2006, Mart 1). Happiness: The Science Behind Yourr Smile. *Oxford University Press*, 6(2), 214.
- Nietzsche, F. (2010). *Güç İstenci*. (N. Epçeli, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- O'Connor, K. J. (2017). Happiness and Welfare State Policy Around the World. *Review of Behavioral Economics*, 4(4), 397-420. https://www.researchgate.net/profile/Kelsey-Oconnor/publication/321948496_Happiness_and_Welfare_State_Policy_Around_the_World/links/5b8ec4fe45851540d1c900bd/Happiness-and-Welfare-State-Policy-Around-the-World.pdf adresinden alındı
- Özarpınar, Y. (1999). *İnsan İnanan Bir Varlık*. Ötüken Neşriyat.
- Özdemir, D. M. ve Kış, A. (2019). Öğretmenlerin Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. *14. Uluslar Arası Eğitim Yönetimi Kongresi*. Ankara: Eyed-der. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/94436886/12-UEYK-ozet-kitapcigi.pdf?1668748017=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DReconsidering_Feedback_in_Instructional.pdf&Expires=1730595508&Signature=AyW8HwpFTIH-eJpVByioENHZUdRBtUx5Cc7TXAfe95wFDQ adresinden alındı
- Öztürk, L., Meral, İ. G. ve Yılmaz, S. S. (2017). Lisans Öğrencilerinin Mutluluk ve Dindarlık İlişkisi: Kırıkkale Üniversitesi Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 8(1), 23-39. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/316231> adresinden alındı

- Peker, H. (1993). *Din Psikolojisi*. Samsun: Sönmez Yayınları.
- Perker, A. (2022). *Epikür Mutluluk Yolunda Kırk Adım*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Peterson, C., Park, N. ve Seligman, M. (2005). Orientations to Happiness and Life Satisfaction: The Full Life Versus the Empty Life. *Journal of Happiness Studies*, 6(1), 25-41. doi:<https://doi.org/10.1007/s10902-004-1278-z>
- Platon. (2019). *Sokrates'in Savunması*. İstanbul: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları.
- Proust, M. (2017). *Kayıp Zamanın İzinde*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ranst, N. V. ve Macroen, A. (1994). Meaning in Life of Young and Elderly Adults; An Examination of the Factoriel Validity and Invariance of the Life Regard Index. *Personality and Individual Differences*, 22(6), 877-884. doi:[https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(97\)00011-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(97)00011-1)
- Reker, G. T. (2005). Meaning in life of young, middle-aged, and older adults: Factorial validity, age, and gender invariance of the Personal Meaning Index (PMI). *Personality and Individual Differences*, 38(1), 71-85.
- Reker, G. T. (2005). Meaning in life of young, middle-aged, and older adults: Factorial validity, age, and gender invariance of the Personal Meaning Index (PMI). *Personality and Individual Differences*, 38(1), 71-85. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.03.010>
- Reker, G., Peacock, E. ve Wong, .. (1987). Meaning and purpose in life and well-being: a life-span perspective. *Journal of Gerontology*, 42(1), 44-49. doi:<https://doi.org/10.1093/geronj/42.1.44>
- Runzo, J. ve Martin, M. (2002). *Dünya Dinlerinde Hayatın Anlamı*. (G. Varım, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Sahraian, A., Gholami, A., Javadvour, A. ve Omidvar, B. (2013). Association Between Religiosity and Happiness Among a Group of Muslim Undergraduate Students. *Journal Religion and Health*, 52(2), 450-453. doi:<https://doi.org/10.1007/s10943-011-9484-6>
- Saraç, H., İpek, A. ve Çavuş, F. Z. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Anlamı Düzeylerinin Farklı Değişkenler Bağlamında İncelenmesi. *Academic Rewiev of Humanities and Social Sciences*, 1(1), 50-61. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/567907> adresinden alındı
- Sarıçam, H. ve Canatan, A. (2015). The Adaptation, Validation, Reliability Process of the Turkish Version. *Üniversitepark Bülten*(4), 7-15. doi:<http://doi.org/10.12973/unibulletin.412.1>
- Sarıçam, H. (2021, Eylül). Genç Yetişkinler ile Yaşlıların Otantiklik, Yaşamda Anlam, Mutluluk, Affedicilik ve Yalnızlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Doktora Tezi*. Ankara.

- Sarier, Y. (2023). Öğretmen Adaylarına Göre Huzur ve Mutluluk Veren Sınıf Ortamının Belirleyicileri. *Temel Eğitim Dergisi*(17), 6-17. doi:<https://doi.org/10.52105/temelegitim.18.1>
- Schopenhauer, A. (2005). *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya*. İstanbul: Biblos Kitabevi.
- Seligman, D. M. (2022). *Gerçek Mutluluk*. Ankara: Eksi Kitaplar.
- Sharma, N. ve Gulati, J. K. (2015). Gender Differences in Happiness, Self-esteem and Personality Traits in Adolescents Living in Socioeconomic Hardship. *Internatinal Journal of Home Science*, 1(1), 18-25. <https://www.homesciencejournal.com/archives/2015/vol1issue1/PartA/13.pdf> adresinden alındı
- Skrabski, Á., Kopp, M., Rózsa, S., Réthelyi, J. ve Rahe, R. H. (2005). Life meaning: an important correlate of health in the Hungarian population. *International Journal of Behavioral Medicine*, 12, 78-85. doi:https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm1202_5
- Soulsby, L. K. ve Bennett, K. M. (2015). Marriage and Psychological Wellbeing:The Role of Social Support. *Psychology*, 6(11), 1349-1359. doi:<http://dx.doi.org/10.4236/psych.2015.611132>
- Sönmez, M. (2016). İletişim ve Mutluluk İlişkisi. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Steger Michael, I., Mann, P., Michels, J. R. ve Cooper, T. C. (2009). Meaning in Life, Anxiety, Depression and General Health Among Smoking Cessation Patients. *Journal of Psychomatic Research*, 67(4), 353-358. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2009.02.006>
- Steger, M. F., Frazier, P., Shigehiro, O. ve Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80-93. doi:<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-0167.53.1.80>
- Stillman, T. F., Baumeister, R., Lambert, N. M., Crescioni, A. W., DeWall, C. N. ve Fincham, F. D. (2009). Alone and without purpose: Life loses meaning following social exclusion. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(4), 686-694. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jesp.2009.03.007>
- Şahin, M., Aydın, B., Sarı, S. V., Kaya, S. ve Pala, H. (2012). Öznel İyi Oluşu Açıklamada Umut ve Yaşamda Anlamların. *Kastamonu Education Journal*, 20(3), 827-836. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/806984> adresinden alındı
- Şentürk, H. ve Yakut, S. (2014). Hayatın Anlamı ve Din. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(33), 45-60. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/794243> adresinden alındı

- Şenyurt, S. ve Özkan, Y. Ö. (2017). Eğitimde Ölçme Değerlendirme Alanında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Tematik İncelenmesi. *Elentary Education Online*, 628-653. doi:<https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.304724>
- Tarhan, N. (2012a). *Duyguların Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2012b). *İnanç Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taş, İ. (2011). Öğretmenlerde Yaşamın Anlamı Yaşam Doyumu Sosyal Karşılaştırma İç-Dış Kontrol Odağının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Taş, O. (2006). İbni Sina'nın Ahlak Felsefesinde Mutluluk . Konya: Selçuk Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi) .
- Taşdelen, D. K. (2020, Ekim). Nedir? ve Nereden/Nasıl Alarız Sorularından Performatif Felsefenin Ürettiği "Devinen Bilgiye"ye Doğru. *Kilikya Felsefe Dergisi*(2), 214-228. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1351551> adresinden alındı
- Taşdelen, V. (2013). Varoluşun Anlamı Sorunu. *Muhafakâr Düşünce*(36), 131-144. [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ouxlDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA131&dq=Ta%C5%9Fdelen,+V.+\(2013\).+Varolu%C5%9Fun+Anlam%C4%B1+Sorunu.+Muhafak%C3%A2r+D%C3%BC%C5%9F%C3%BCnce\(36\),+131-144.&ots=ccCKxLVZYb&sig=udhyUsFFgLvn-8tS_w0GNdzAQdA&redir_esc=y#v=on](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ouxlDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA131&dq=Ta%C5%9Fdelen,+V.+(2013).+Varolu%C5%9Fun+Anlam%C4%B1+Sorunu.+Muhafak%C3%A2r+D%C3%BC%C5%9F%C3%BCnce(36),+131-144.&ots=ccCKxLVZYb&sig=udhyUsFFgLvn-8tS_w0GNdzAQdA&redir_esc=y#v=on) adresinden alındı
- Taylor, A. E. (2020). *Epikuros*. İstanbul: Fol Kitap.
- TDK, S. (2024). *Türkçe Sözlük* (2011 b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tefsir, K. Y. (2022). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir* (Cilt 5/Tin-4). (H. Karaman, Çev.) Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Tiefenbach, T. ve Kohlbacher, F. (2014). Subjective Well-being Across Gender and Age in Japan: An Econometric Analysis. *Gender, Lifespan and Quality of Life*(53), 183-201. doi:https://doi.org/10.1007/978-94-007-7829-0_12
- Timur, B. ve Akay, E. Ç. (2017, Eylül). Kadın ve Erkeklerin Mutluluğunu Etkileyen Faktörlerin. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 6(3), 88-105. <https://www.acarindex.com/pdfs/1116218> adresinden alındı
- Tolstoy, L. N. (2019). *İtirafımlarım*. İstanbul: Dorlion Yayınevi.
- Topuz, İ. (2016). Yaşamın Anlamı ve Din: Gençler Üzerinde bir Araştırma. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 540-560. doi:<https://doi.org/10.20486/imad.69708>
- Tunç, S. (2019, Eylül). İş Doyumunun Yaşam Memnuniyetien Etkisi: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- TÜİK. (2019). İstatistiklerle Yaşlılar (https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2018-30699).
- Ülken, H. Z. (1967). *İslam Felsefesi*. Ankara: Seşçuk Yayınları.
- Ünal, A. (2015). İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Yaşam Anlamı Değişkenlerinin İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki Bağlılıkları Üzerine Etkisi. Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi (Yüksek Lisans tezi).
- Veenhoven, R. ve Hagerty, M. (2006, Nisan 26). Rising Happiness in Nations 1946-2004 A Reply to Easterlin. *Social Indicators Research*(79), 421-436. doi:https://doi.org/10.1007/s11205-005-5074-x
- Veenhoven, R. (1991). Questions on Happiness. *Pergamon*, 7-26. https://repub.eur.nl/pub/16149/91c-full.pdf adresinden alındı
- WHO. (2012). *World Mental Health Day: Depression: Global Crisis*. https://www.emro.who.int/media/news/mental-health-day2012.html adresinden alındı
- Wong, P. (2013). The Pozitive Psychology of Meaning in Life and Well Being. *Encyclopedia of Quality of Life Reserarch*. https://www.researchgate.net/publication/316081486_Positive_Psychology adresinden alındı
- Yalom, I. (2011). *Varoluşçu Psikoterapi*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Yalom, I. (2012). *Din ve Psikiyatri*. İstanbul: Turkuvaz Yayıncılık.
- Yalom, I. (2013). *Bugünü Yaşama Arzusu*. (Z. İ. Babayiğit, Çev.) Kabalcı Yayınları.
- Yıkılmaz, M. ve Gündül, M. D. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Yaşamda Anlam, Bilinçli Farkındalık, Algılanan Sosyoekonomik Düzey ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiler. *Ege Eğitim Dergisi*, 297-315. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/681643 adresinden alındı
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yorulmaz, Ö. (2016). Relationship Between Religiosity and Happiness in Turkey: Are Religious People Happier. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(6), 813. doi:10.18074/cnuiibf.430
- Yüksel, İ. (2020). *Sufilerde Hayatın Anlamı*. İstanbul: İbni Haldun Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi).
- Yüksel, R. (2012). Genç Yetişkinlerde Yaşamın Anlamı. *Sakarya University Journal of Education*, 2(2), 79-91. https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911417.pdf adresinden alındı
- Zimmermann, A. C. ve Easterlin, R. A. (2006). Happily Ever after? Cohabitation, Marriage, Divorce, and Happiness in Germany. *Population and Development*

Review, 32(3), 511-528. <https://www.jstor.org/stable/20058902> adresinden
alındı

EKLER

EK-1: Görüşme Formu

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Değerli Meslektaşım Selamlar

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Bu kapsamda “Öğretmen Algılarına Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamı ve Mutluluğun İncelenmesi” başlıklı bir araştırmaya yapmaktayım. Bu araştırma kapsamında değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Vereceğiniz bilgiler tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Lokman KIZILDAĞ

Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

YÖNERGE

- 1- Bu form iki (2) bölümden oluşmaktadır.
- 2- Birinci bölümde demografik bilgileriniz istenmektedir.
- 3- İkinci bölümde görüşme form soruları bulunmaktadır.

-A- DEMOGRAFİK BİLGİLER

1-Cinsiyetiniz (E) (K)	2- Okul türü:	3- Eğitim Düzeyiniz:
4-: Okuldaki Göreviniz	5- Kıdem yılınız :	6: Görev Yeriniz
7- Yaş:	8- Gelir düzeyiniz:	9- Medeni haliniz

-B- GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Hayatın anlamı nedir? Sizce hayatın anlam ve amacı neler olabilir? Açıklar mısınız?
- 2) Mutluluk nedir? İnsanın mutlu olması sizce hangi nedenlere bağlıdır? Açıklar mısınız?
- 3) Sizce “Hayatın anlamı ile Mutluluk” arasında bir ilişki var mıdır? Var ise açıkla mısınız?

EK-2: Mutluluk Yönelimleri Ölçeği

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Değerli Meslektaşım Selamlar,

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Bu kapsamda “Öğretmen Algılarına Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamı ve Mutluluğun İncelenmesi” başlıklı bir araştırmaya yapmaktayım. Bu araştırma kapsamında değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Vereceğiniz bilgiler tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Lokman KIZILDAĞ
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

YÖNERGE

- 1- Bu form iki (2) bölümden oluşmaktadır.
- 2- Birinci bölümde demografik bilgileriniz istenmektedir.
- 3- İkinci bölümde Mutluluk Yönelimleri Ölçeği soruları bulunmaktadır.

-A- DEMOGRAFİK BİLGİLER

1- Cinsiyetiniz (E) (K)	2- Okul türü:	3- Eğitim Düzeyiniz:
4- Okuldaki Göreviniz	5- Kıdem yılınız :	6- Görev Yeriniz
7- Yaş:	8- Gelir düzeyiniz:	9- Medeni haliniz

Mutluluk Yönelimleri Ölçeği

Aşağıda 18 maddenin karşısında yer alan 1-5 arasındaki rakamlar (1)Bana hiç uygun değil; (2)Bana uygun değil; (3)Bana biraz uygun; (4)Bana uygun; (5) Bana çok uygun anlamına gelmektedir. Lütfen her maddenin karşısındaki sadece bir rakamı işaretleyiniz (X)					
1. Ne yapıyor olursam olayım, zaman çok çabuk geçiyor.	1	2	3	4	5
2. Yaşamım yüksek bir amaca hizmet eder.	1	2	3	4	5
3. Hayat, elde edilebilen hazzı (zevki) ertelemek için çok kısa.	1	2	3	4	5
4. Yetenek ve kabiliyetlerimi geliştirecek (kamçılayacak) işler ararım.	1	2	3	4	5
5. Yapacağım şeyi seçerken, insanlara faydalı olup olmayacağını her zaman hesaba katarım.	1	2	3	4	5
6. Gerek işte gerek oyunda, genellikle kafam dağınıktır ve ne yaptığımın bilincinde değilimdir.	1	2	3	4	5
7. Yaptığım işe her zaman bütün dikkatimi veririm.	1	2	3	4	5
8. Sevinç dolu hissetmek için özel çaba gösteririm.	1	2	3	4	5
9.Yapacağım şeyi seçmede, o işe kendimi kaptırma derecesinde bağlanıp bağlanamayacağımı hesaba katarım.	1	2	3	4	5
10. Etrafımda olanlardan dolayı nadiren dikkatim dağılır.	1	2	3	4	5
11. Dünyayı daha iyi bir yer yapma gibi bir sorumluluğum vardır.	1	2	3	4	5
12. Hayatımın daimi /sağlam bir anlamı vardır.	1	2	3	4	5
13. Ne yapacağımı seçerken, zevkli olup olmayacağını her zaman hesaba katarım.	1	2	3	4	5
14. Ne yaptığım toplum için önemlidir.	1	2	3	4	5
15. “Hayat kısa- ilk olarak tatlıyı yiyin” ifadesine katılıyorum.	1	2	3	4	5
16. Duygularıma heyecan katan şeyleri yapmayı severim.	1	2	3	4	5
17. Hayatın ne anlama geldiği ve onun bütününe nasıl uyum sağlayacağım ile ilgili düşünmeye çokça zaman ayırırım.	1	2	3	4	5
18. Benim için, iyi hayat zevkli hayattır.	1	2	3	4	5

EK-3: Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Değerli Meslektaşım Selamlar,

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Bu kapsamda “Öğretmen Algılarına Göre Öğretmenlerde Hayatın Anlamı ve Mutluluğun İncelenmesi” başlıklı bir araştırmaya yapmaktayım. Bu araştırma kapsamında değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Vereceğiniz bilgiler tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Lokman KIZILDAĞ
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

YÖNERGE

- 1- Bu form iki (2) bölümden oluşmaktadır.
- 2- Birinci bölümde demografik bilgileriniz istenmektedir.
- 3- İkinci bölümde hayatın anlam ve amacı ölçeği soruları bulunmaktadır.

-A- DEMOGRAFİK BİLGİLER

1- Cinsiyetiniz (E) (K)	2- Okul türü:	3- Eğitim Düzeyiniz:
4- Okuldaki Göreviniz	5- Kıdem yılınız :	6- Görev Yeriniz
7- Yaş:	8- Gelir düzeyiniz:	9- Medeni haliniz

Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği

Aşağıda 17 maddenin karşısında yer alan 1-5 arasındaki rakamlar (1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Katılmıyorum; (3) Karasızım; (4) Katılıyorum; (5) Kesinlikle Katılıyorum anlamına gelmektedir. Lütfen her maddenin karşısındaki sadece bir rakamı işaretleyiniz (X)					
1-Hayatın mutlaka bir anlam ve amacı vardır.	1	2	3	4	5
2-Faydalı bir şeyler üretmekten çok hoşlanırım.	1	2	3	4	5
3-Hayatı arkadaşlarımla paylaşmaktan çok hoşlanırım.	1	2	3	4	5
4-Çoğu zaman anlamsız ve boş bir hayata sahip olduğumu düşünürüm.	1	2	3	4	5
5-Yapmaktan zevk aldığım pek çok uğraşım vardır.	1	2	3	4	5
6-Hayatta arzuladığım amaçlarıma ulaşmada başarılıyım.	1	2	3	4	5
7-Değerlerim ve inançlarım doğrultusunda hareket etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
8-Ruhsal bir boşluk içerisindeyim ve hayattan tat alamıyorum.	1	2	3	4	5
9-Yaşadığım sıkıntılara rağmen zorluklarla mücadele etmekten vazgeçmiyorum.	1	2	3	4	5
10-Çoğu zaman her şeye karşı bıkkınlık duyuyorum	1	2	3	4	5
11-Hayatımda her zaman bir anlam ve yaşamak için bir neden bulurum.	1	2	3	4	5
12-Umut ve heyecanla geleceğe bakarım.	1	2	3	4	5
13-Yaşadığım dünyada iyiye ve güzele dair pek bir şey bulamıyorum.	1	2	3	4	5
14-Beni hayata bağlayan pek bir amacım yoktur.	1	2	3	4	5
15-Hayatın sıkıntılarına karşı mücadele etmenin yaşamıma anlam kattığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
16-Geleceğimi pek parlak göremiyorum, umutsuzum.	1	2	3	4	5
17-Hala yapmak ve başarmak istediğim şeyler vardır.	1	2	3	4	5

EK-4: Ölçek İzinleri

Lokman merhaba,
Ölçeğin maddeleri ve puanlama bilgileri ektedir.
Tez çalışması kapsamında memnuniyetle kullanabilirsiniz.
Kolaylıklar ve sağlıklı günler dilerim.

Not: Ölçek maddeleri ticari kazanç sağlayan çalışmalarda kullanılamaz ve ölçek maddelerinin tamamı sanal ortamda (tezin sonu, web siteleri vb.) paylaşılamaz.

LOKMAN KIZILDAĞ

4 Nis 2022 Pzt, 13:11 tarihinde şunu

yazdı:

Merhabalar hocam. Kıymetli zamanınızı aldığım için beni mazur görünüz. Artuklu Üniversitesi Yüksek Lisans (Eğitim Yönetimi ABD) öğrencisiyim. Yüksek Lisans Tezim İçin sizin geliştirdiğiniz "Mutluluk Yönelimleri Ölçeği"ni kullanmak istiyorum. TOAD'ta yaptığım araştırmada sizin geliştirdiğiniz (uyarladığınız) ölçeği buldum ama ölçeğin tüm maddelerini bulamadım. Mümkünse bana ölçeği gönderir misiniz, bilime katkınız için teşekkür eder iyi çalışmalar dilerim.

Lokman Kızıldağ

—

Assoc. Prof. Dr. Hakan SARIÇAM
Psychological Counselor-PhD
Sivas Cumhuriyet University
Faculty of Education
Phone (IP): +90346 487 4630
Sivas/Turkey

<https://avesis.cumhuriyet.edu.tr/hakansaricam>
<http://hakansaricam.blogspot.com.tr>
https://www.researchgate.net/profile/Hakan_Saricam2
<https://twitter.com/hakansaricam>

Doç.Dr. Hakan SARIÇAM
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD
IP Telefon: +90346 487 4630
Sivas/Türkiye

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı	Lokman KIZILDAĞ
Yabancı Dili	İngilizce
ORCID Numarası	0000-0003-4426-4238
Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası	10504802
Lise	Mardin Lisesi
Lisans	Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Yüksek Lisans	Eğitim Yönetimi ve Denetimi
Mesleki Deneyim	MEB Lise (1999-2024)
Akademik Çalışmalar	